

Pedagógiai Program

Helyi hagyományokat ápoló pedagógiai program

NEFELEJCS NÉMET NEMZETISÉGI ÓVODA

2091 Etyek, Vörösmarty tér 3.

Intézmény OM azonosítója: 029980	Gregolits Melinda intézményvezető
A dokumentum jellege: Nyilvános	
Hatályos: 2021. október 1-től	

Óvoda adatai

1. A költségvetési szerv neve:	Nefelejcs Német Nemzetiségi Óvoda
Hivatalos rövid neve:	Nefelejcs Óvoda
2. OM azonosító:	029980
3. A költségvetési szerv székhelye:	2091 Etyek, Vörösmarty tér 3.
4. A költségvetési szerv típusa:	köznevelési intézmény, óvoda
5. A költségvetési szerv statisztikai számjele:	16700022 8510 322 07
Adószáma:	16700022-2-07
6. Az alapító okirat:	
kelte:	1995.04.01.
száma (módosítás):	378-17/2016.
7. A költségvetési szerv törzskönyvi száma:	638892
8. A költségvetési szerv alaptevékenysége:	óvodai nevelés

Elérhetőségek

Telefon:

Iroda: +3622/203-130

Konyha: +3622/223-082

Honlap: <https://etyekiovi.hu>

E-mail: ovoda@etyek.hu

Intézményvezető: vezeto@etyekiovi.t-online.hu

Iroda: iroda@etyekiovi.t-online.hu

Hiányzások kezelése: hianyzas@etyekiovi.t-online.hu

Adatvédelem: dpo@etyekiovi.t-online.hu

Fejlesztő pedagógus: fejlesztto@etyekiovi.t-online.hu

Konyha: konyha@etyekiovi.t-online.hu

Tartalomjegyzék

ÓVODA ADATAI	2
ELÉRHETŐSÉGEK	2
TARTALOMJEGYZÉK.....	3
BEVEZETŐ.....	5
HATÁLYOS JOGSZABÁLYOK	7
PEDAGÓGIAI PROGRAM HATÁLYOS JOGSZABÁLYOKKAL VALÓ ÖSSZHANGJA	7
1. A NEVELÉSI PROGRAM ÁLTALÁNOS ALAPJAI.....	8
1.1. ÓVODAI NEVELÉSBEN VALÓ RÉSZVÉTEL, FELMENTÉS	8
1.2. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP	8
1.3. NEVELÉSI FELFOGÁS SAJÁTOS ÓVODAKÉP	10
A PEDAGÓGIAI PROGRAM CÉLJA.....	12
1. AZ ÉRTELEM FEJLESZTÉSE.....	12
2. AZ EGÉSZSÉGES ÉS KULTURÁLT ÉLETMÓDRA NEVELÉS, SZEMÉLYES FEJLESZTÉS.....	13
AZ ÓVODAI NEVELÉS ÁLTALÁNOS FELADATAI	16
ÓVODÁBAN A HETI FOGLALKOZÁSI IDŐKERET FELSŐ HATÁRA	16
NEVELÉSÜNK RENDSZERÁBRÁJA	18
2. A NEVELÉSI PROGRAM TARTALMA	19
2.1 A NEVELÉS KERETEI.....	19
2.1.1 Az egészséges életmód alakítása.....	19
Pedagógus szerepe a tehetséggondozásban	28
A tehetség felismerésének szinterei	28
Néptánc	29
2.1.3 Anyanyelvi nevelés és értelmi fejlesztés	31
2.2 AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGEINEK KERETE	33
2.2.1 Anyanyelvi nevelés.....	33
2.2.2 Az évszakokhoz kapcsolódó óvodai ünnepek, népszokások és néphagyományok	35
2.2.3 Német nemzetiségi nevelés.....	39
Deutsche Minderheitenerziehung.....	43
2.3 A PROGRAM TEVÉKENYSÉG FORMÁI.....	48
2.3.1 A játék:	48
2.3.2 Külső világ tevékeny megismerése.....	55
2.3.3 Verselés, mesélés	59
2.3.4 Ének-zene, énekes játék, gyermektánc	62
2.3.5 Rajz, festés, mintázás, kézi munka	65
2.3.6 Mozgás.....	68
2.3.7 Munka jellegű tevékenység	72
2.4 TEVÉKENYSÉGBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS	74
2.5 GYERMEKVÉDELEM	76
2.6 AZ ÓVODA KAPCSOLATRENDSZERE.....	78
2.6.1 Az óvoda és család.....	78
2.6.2 Iskola	79
2.6.3 Fejér Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Bicskei Tagintézménye.....	80
2.6.4 Egészségügyi szolgálat	80
2.6.5 Segítő Kéz Szociális Alapszolgáltató Intézmény	80
2.6.6 Egyesített Családsegítő és Gondozási Központ-Kapcsolat Központ	80
2.6.7 Közművelődési intézmények.....	80
2.6.8. A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei	81
2.6.9. Fenntartó	81

3. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ ÉS BEILLESZKEDÉSI, TANULÁSI, MAGATARTÁSI NEHÉZSÉGGEL KÜZDŐ GYERMEKEK, TARTÓS GYÓGYKEZELÉS ALATT ÁLLÓ GYERMEKEK.....	83
3.1. SNI	83
3.2. BTMN	83
3.3 TARTÓS GYÓGYKEZELÉS ALATT ÁLLÓ GYERMEK	83
4. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK EGYÜTTNEVELÉSE, OKTATÁSA.....	84
4.1. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEK	84
4.1.1. <i>A sajátos nevelést igénylő gyermekek befogadása és fejlesztése</i>	84
4.1.1.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek	88
4.1.1.2. A látássérült gyermek.....	90
4.1.1.3. A hallássérült gyermek.....	91
4.1.1.4. Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek	93
4.1.1.5. Beszédfogyatékos gyermek.....	93
4.1.1.6. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek.....	94
4.1.2. <i>Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek.....</i>	97
<i>Tanulási problémákkal küzdő gyermekek.....</i>	97
<i>Magatartászavarok miatt problémás gyermekek.....</i>	97
4.1.3. <i>Kivételes képességű gyermekek, tehetségesek.....</i>	97
4.1.4. <i>Különleges bánásmódot igénylők további csoportjai .....</i>	98
4. 2. A SZOCIÁLIS HÁTRÁNYOK ENYHÍTÉSÉT SEGÍTŐ PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGEK	106
5. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK	108
6. A NEVELÉSI - OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI KAPCSOLATOK ÉS ÁPOLÁSUK.....	108
7. A NEVELÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK FELTÉTELRENDSZERE	111
7.1 SZEMÉLYI FELTÉTEL:	111
7.2 TÁRGYI ALAPESZKÖZÖK	112
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM	114
LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK.....	117

A Pedagógiai Program elválaszthatatlan részét képezik a következő mellékletek:

I. Egészségfejlesztési Program

II. Óvodán kívüli óvodai nevelés megszervezése járványügyi veszélyhelyzet (Pandémia) esetén

Bevezető

A nevelési-oktatási intézmények pedagógiai kultúráját az egyéni bánásmódra való törekvés, a gyermek, a tanuló elfogadása, a bizalom, a szeretet, az empátia, az életkornak megfelelő követelmények támasztása, a feladatok elvégzésének ellenőrzése és a gyermek, tanuló fejlődését biztosító sokoldalú, a követelményekhez igazodó értékelés jellemzi.

Az Alaptörvényben foglalt ingyenes és kötelező alapfokú, valamint ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú nevelés-oktatáshoz való jog biztosítása az érettségi megszerzéséig, a szakgimnáziumi, illetve a szakiskolai nevelés-oktatásban az Szkt. 3. § (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározottak szerint, a készségfejlesztő iskola tekintetében pedig az utolsó gyakorlati évfolyam befejezéséig az állam közszolgálati feladata.

A köznevelésben a nevelés és oktatás feladatát a gyermek szülei, törvényes képviselői megosztják a köznevelési intézményekkel és a pedagógusokkal. E közös tevékenység alapja a bizalom, az intézmény és a pedagógusok szakmai hitele.

Az állami és települési önkormányzati nevelési-oktatási intézményben az ismereteket, a vallási, világnézeti információkat tárgyilagosan, sokoldalúan kell közvetíteni, a teljes nevelés-oktatási folyamatban tiszteletben tartva a gyermek, a tanuló, a szülő, a pedagógus vallási, világnézeti meggyőződését, és lehetővé kell tenni, hogy a gyermek, tanuló fakultatív hitoktatásban, illetve hit- és erkölcsan oktatásban vehessen részt.

A köznevelés érvényre juttatja a nemzetiségek kulturális autonómiájának megfelelő oktatási érdekeket.

A nevelés-oktatás nyelve magyar, nemzetiségi óvodában és iskolában részben vagy egészben a nemzetiségek nyelve, a két tanítási nyelvű iskolában – külön jogszabály szerint – részben a célnyelv.

A köznevelés kiemelt feladata az iskolát megelőző kisgyermekkori fejlesztés, továbbá a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.

A német nemzetiségi hagyományokat ápoló, természetközeli - hagyományőrző pedagógiai programunk az Óvodai nevelés országos alapprogramjára épül, kidolgozásakor felhasználtuk az Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel programot.

Programunkat az Óvodai nevelés országos alapprogramjára építve, készítettük. Figyelembe vettük a hazai óvodai neveléstörténet hagyományait, értékeit, a nemzeti sajátosságokat, a pedagógiai és pszichológiai kutatások eredményeit, a nevelésügy nemzetközileg elismert gyakorlatát. Építettünk Magyarország Alaptörvényének értékeire és Magyarország által aláírt nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeket figyelembe véve – amely meghatározza a magyarországi óvodákban folyó pedagógiai munka alapelveit.

Óvodánkban, a helyi sajátosságokból adódóan, közel tizenöt éve indult el az egyéni pedagógiai arculat, a sajátos óvodakép megteremtésére irányuló innovációs törekvés. Gyakorlati munkánk tapasztalatai és az elért eredmények hatására, valamint a szülők bizalmát és támogatását élvezve döntöttünk az önálló helyi pedagógiai program elkészítése mellett.

Hagyományos óvodai feltételek között, a németajkú lakosság igényeinek való megfelelés, a természeti környezetünk sajátosságait figyelembe véve, értékeinket megtartva alakítottuk ki óvodai nevelési rendszerünket.

Óvodai programunk a német nyelv és hagyományai, a környezet és annak szépségének megismerését, védelmét emeli ki, a hagyományok közvetítését a népszokások és művészetek segítségével. Helyi sajátosságainkból adódóan hangsúlyos szerepet kap az egészséges életmód kialakítása.

A feltételeket úgy teremthük meg, hogy a gyermekekkel tervezett tevékenységeket lehetőség szerint szabad levegőn tudjuk megvalósítani.

Óvodánkban családias, barátságos, természetközeli környezetet, szeretetkapcsolatot, érzelmi biztonságot nyújtunk a ránk bízott gyermekeknek, mindennapjaikat örömben, élményekben, tevékenységekben gazdaggá téve segítjük elő személyiségük, boldog gyermekkoruk kiteljesedését.

Az anyanyelvi nevelés mellett a német nyelvvel ismertetjük meg a gyermekeket.

A német nemzetiségi nevelők a csoportjainkban fontosnak tartják a német nyelvvel való ismerkedést, a német kultúra megismerését és hagyományápolást, ezért napközben sokat beszélgetnek gyermekeinkkel egyénileg és csoportosan, különböző nyelvi fejlesztő játékokat játszanak, báboznak, dramatizálnak.

Az integráció kiindulópontja az óvodai közeg, óvodáskorban találkozik a gyermek a családon kívül a környező világgal, szélesedik látóköre, sokszínű hatások érik, s ebben a korban elemi szinten keresi, s képes a társait a legtermészetesebben elfogadni.

Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.

Valljuk, hogy a sajátos igényű gyermekek együttnevelhetők ép társaikkal, egyenrangúként vehetnek részt a különféle óvodai tevékenységekben. Az őket megillető egyéni fejlesztést gyógypedagógus segítségével vállaljuk, a speciálisan szükséges eszközöket anyagi lehetőségeinkhez mérten folyamatosan bővítjük.

Céljaink megvalósításának hatékonysága érdekében folyamatos eszmecserét folytatunk a kollégákkal, a szakemberekkel és a szülőkkel is.

Hatályos jogszabályok

- 2011. évi CXCV. tv. (Nkt.) a nemzeti köznevelésről;
- 1992. évi XXXIII. tv. (Kjt.) a közalkalmazottak jogállásáról;
- 2011. évi CLXXIX. tv. a nemzetiségek jogairól;
- 1997. évi XXXI. tv. (Gyvt.) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról;
- 363/2012. (XII.17.) (ÓNAP) Korm. rendelet Óvodai nevelés országos alapprogramja;
- 229/2012. (VIII.28.) (Nkt. vhr.) Korm. rend. a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról;
- 326/2013. (VIII.30.) (Épr.) Korm. rend. a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottakról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról;
- 20/2012. (VIII.31.) (Múkr.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről, és a köznevelési intézmények névhasználatáról;
- Az Oktatási Hivatal által kiadott „A nemzetiség óvodai nevelésének és a nemzetiség iskolai nevelés-oktatásának irányelve”;
- Az Oktatási Hivatal által kiadott „A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve”;
- továbbá a helyi (a fenntartó által hozott) rendeletek, határozatok.

Pedagógiai program hatályos jogszabályokkal való összhangja

A pedagógiai programunk elkészítésekor az Alapprogram mellett figyelembe vettük a német nemzetiség óvodai nevelésének irányelvét, és a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvét is.

A köznevelési törvény alapján abból indultunk ki, hogy:

- a gyermeket – mint fejlődő személyiséget – szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg;
- a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet töltenek be;
- az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére kell irányulnia, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával; oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben.

Programunk biztosítja az óvodapedagógusok pedagógiai nézeteinek, értékrendjének és módszertani szabadságának érvényesülését, megkötéseket csak gyermekek érdekének védelmében tartalmaz.

E tényezők együttes hatásának következtében a programunk nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

A jogszabályi módosítások egy része az óvodák működését is érinti. Ezért a pedagógiai programunk felülvizsgálatának elsődleges szempontja, hogy a jelenleg hatályos jogszabályoknak megfeleljen, mivel csak abban az esetben működik az intézmény törvényesen. A többletköltséget nem igénylő pedagógiai programot a fenntartó véleményezése után az alkalmazotti közösség véleménye alapján a nevelőtestület fogadja el, és a német nemzetiség egyetértése után válik érvényessé.

1. A nevelési program általános alapjai

1.1. Óvodai nevelésben való részvétel, felmentés

A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. A szülő – tárgyév április 15. napjáig benyújtott – kérelme alapján a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, annak az évnek az augusztus 31. napjáig, amelyben a gyermek a negyedik életévét betölti, különös méltánylást érdemlő esetben, újabb kérelem alapján annak az évnek az augusztus 31. napjáig, amelyben a gyermek az ötödik életévét betölti a Kormány rendeletében kijelölt szerv (a továbbiakban: felmentést engedélyező szerv) felmentheti az óvodai foglalkozáson való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, sajátos helyzete indokolja. Az óvodai nevelésben való kötelező részvétel alóli felmentés tartós gyógykezelés alatt álló gyermek esetén, indokolt esetben április 15-e után is benyújtható. Amennyiben az eljárás során szakértőt kell meghallgatni, a tartós gyógykezelés alatt álló gyermek esetén a szakorvos rendelhető ki.

Ha a felmentést engedélyező szerv azért engedélyezi a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, vagy a szakértői bizottság azért javasolja a tankötelezettség megkezdése alóli felmentésre irányuló kérelem benyújtására nyitva álló határidő előtt a gyermek további egy nevelési évig óvodai nevelésben való részvételét, mert a gyermek sajátos nevelési igényű, vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, akkor a gyermek számára az óvoda a szakértői bizottság által javasolt fejlesztéseken túl, a tankötelezettség teljesítésének megkezdéséhez szükséges értelmi, testi, lelki és szociális érettség elérésére irányuló, az óvodai nevelés időkeretébe ágyazott célzott foglalkozásokat biztosít.

1.2. Gyermekkép, óvodakép

*Az egész gyermek olyan, mint egyetlen érzékszerv,
minden hatásra reagál, amit emberek váltanak ki belőle.*

*Hogy egész élete egészséges lesz-e vagy sem,
attól függ, hogyan viselkednek a közelében.*

Rudolf Steiner

Az ember mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség, és szociális lény egyszerre.

A gyermek egyszeri és egyedi önálló személyiség. Születése pillanatától fogva szüntelenül tanulja, szinte magába szívja a világot, mindenkor és mindenben a fejlődés útját járja.

Játszik, mozog, érez, akar, tevékenykedik, emlékezik, gondolkodik.

Az érzelmektől vezényelt, kérdésekkel teli tapasztalatszerzések, a sikeres és sikertelen próbálkozások hatására felébred benne a világ dolgai iránti érdeklődés. Minél jobban figyel, annál kíváncsibbá válik, annál több megismerni valóra bukkan.

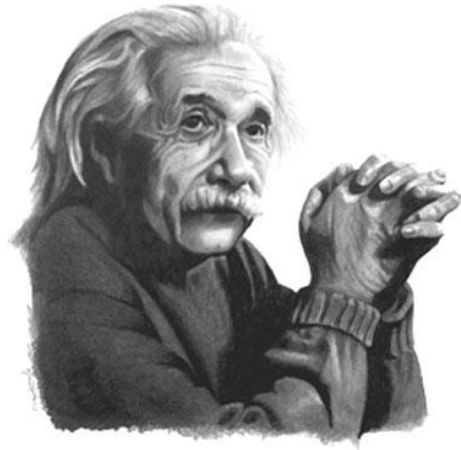
E folyamatos kereső, kutató, megismerni akaró tevékenységi vágy nyomán saját ritmusában fejlődik, elindul az emberré válás útján.

Tiszteljük, szeretjük őt, a gyermek kezét fogva, bizalommal, törődő gondoskodással vezetjük, segítjük a fejlődés útján.

*„A gyermek feje nem edény,
amit meg kell tölteni, hanem fáklya,
amit lánggra kell lobbantani.”*

Galileo Galilei

*„Én sosem tanítom a diákjaimat, csak
próbálom megteremteni a feltételeket,
amelyekben tanulhatnak.”*

Albert Einstein

1.3. Nevelési felfogás sajátos óvodakép

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszünk, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, a meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Pedagógiai gondolkodásmódunkat és gyakorlatunkat befolyásoló és meghatározó eszmei, erkölcsi és kulturális emberi értékek:

- Humanizmus és pedagógiai optimizmus.
- Az emberi méltóság, jogok, a szabad, önmegvalósító élet tisztelete.
- A család, haza tisztelete szeretete.
- A kultúra iránti nyitottság, értékeinek tisztelete.
- Az egészség megőrzése.
- Az emberi kapcsolatok harmóniája.
- A másság elfogadása.
- A természeti társadalmi környezet védelme.

Programunk gyermek és nevelés központú:

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges szintje a család.

Óvodánk a családi nevelés kiegészítője a gyermek 3. életévétől az iskolába lépésig.

Óvodai nevelésünk elsődlegesen a 3-7 éves korú gyermek fejlődési folyamatának része. Óvodásgyermek fejlődésében a közvetlen környezet, azaz a családi nevelés hatása sokkal erőteljesebben mutatkozik meg, mint a későbbi korokban.

Az óvodai nevelésünk azon tulajdonságokat alapoz meg, amelyek szükségesek lesznek a későbbi nevelés folyamatában. Óvodánkban a gyermekek észrevétlen sajátítják el a társas együttlét szabályait.

Az óvodába lépő gyermekek között nagyok lehetnek az egyéni eltérések a tapasztalatokban, ismeretekben, magatartási normákban, önállóságban. Azonban a gyermek személyiségjegyeiben is mutatkoznak kisebb-nagyobb eltérések, attól függően, hogy a családi nevelés mire fektetett nagyobb hangsúlyt. Óvodai nevelésünk a családi értékek tiszteletben tartásával, kívánja a különbségeket kiegyenlíteni, az emberi személyiség fejlődésének elősegítésével.

Hisszük, hogy a család és az óvoda együttműködésével lehet eredményes a gyermekek fejlesztése, ezért az óvónők megteszik a kezdő lépéseket a család értékrendjének megismerésében, feltárják nevelési céljaikat és feladataikat a nevelés terén.

A gyermekekről biztosítjuk a folyamatos információ áramoltatást.

Óvodánk gondoskodik az érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes légkör megteremtéséről, mert az óvodáskorú gyermek érzelmi élete erős és labilis.

A barátságos kiegyensúlyozott környezetben a természetes magatartási formát állandósítjuk, mert a gyermekek nyugodt körülmények között képesek aktívan tevékenykedni. Az óvodai élet megszervezésénél figyelembe vesszük, hogy a gyermekek a nap nagyobb részét töltik az óvodában.

Nevelési feladataink megvalósításakor figyelembe vesszük a gyermek életkori sajátosságait, érzelmi kötődésüket. Beilleszkedéshez szükséges tulajdonságok kialakulatlansága, nagyfokú fogékonysága, igazolják a felnőttek szerepének fontosságát.

Ebben a korban a gyermek nem áll értelmileg azon a fokon, hogy a lényegest elválassza a lényegtelenről, a hasznosat a haszontalantól, így nem is határozhatja meg, hogy mi való neki. Az óvodapedagógusaink személyisége és minden megnyilvánulása érzelmi biztonságot, szeretetet, megértést és védelmet sugároz a gyermekek felé.

Sajátos óvodaképünk hangsúlyos elemei:

- A gyermek testi-lelki fejlődését elősegítő természetközeli, esztétikus környezetet biztosítunk.
- A gyermek alapvető életmódját, a szabad, öntevékeny játékon és mozgáson keresztül segítjük el
- A gyermekek egészségét értékként kezeljük, annak védelmét; a közlési vágy, a beszéd fejlődését elősegítjük.
- A gyermek harmonikus fejlesztését a hagyományápolás és természetóvás gazdag eszközrendszerével is segítjük.
- Együttműködünk, kapcsolatot alakítunk ki a családdal.
- Nevelési programunk tartalma és eszközrendszere az óvoda óvó-védő, szociális, nevelő - személyiségfejlesztő funkcióját szolgálja, felvállalva a népi kultúra átörökítését.

A pedagógiai program célja

Célunk megegyezik az ÓNAP-ban megfogalmazottakkal, a magyar óvoda pedagógia és pszichológia alapjaira támaszkodva, egyetértve azzal a megfogalmazással, hogy elsődleges a családi nevelés, az óvoda ezt kiegészíti. Biztosítjuk a nyugodt, élménygazdag, harmonikus személyiségfejlesztést az életkori és egyéni sajátosságok figyelembe vételével. Így sokoldalúan fejlesztjük képességeiket.

Nevelőtestületünk a személyiség mibenlétét az alábbiakban látja:

A személyiség külső hatásokra kialakult belső feltételeknek, valamint öröklött adottságoknak, lehetőségeknek az egyénen belül kialakult olyan egyedi, egyszeri és megismételhetetlen integrációja, amely meghatározza a viszonyulást, alkalmazkodást a környezethez.

Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a gyermeki személyiség komplex fejlesztésének:

- a (tanult) motívumok kialakításának, mivel a motívumok segítik az embert döntései meghozatalában
- a képességek fejlesztésének, mert a képességektől függ a döntések kivitelezésének eredményessége.

Nevelőmunkánk során olyan motívumokat és képességeket kell fejlesztenünk, melyek eredményeként gyermekeink döntései megalapozottak lesznek, s döntéseik kivitelezésében pedig eredményesek.

1. Az értelem fejlesztése

Célunk a tanulási motívumok fejlesztése:

- a megismerési vágy felkeltése, a természetes kíváncsiság vágy táplálása
- a felfedezési vágy felkeltésére, melynek alapja a felfedeztető tanulás, a problémamegoldó tevékenység intenzív, élményt nyújtó folyamata
- az újabb és újabb fejlesztő játékok megtanulása / megtanítása biztosítja, a játék, a játékosság kapcsán a szimuláció gazdag eszköztára pedig támogatja az egyes témák feldolgozását, a játékszeretet továbbfejlesztését
- optimális teljesítmény vágy kialakítása a következetes és reális értékeléssel, a szélsőségektől mentes, a tanulás értelmének megmutatása olyan játékos és egyéb

helyzetekben, mikor a gyermekek megtapasztalhatják tudásuk gyakorlati hasznát, érzékelve saját változásukat és fejlődésüket.

Célunk az értelmi képességek fejlesztése:

- **a megismerés képességeinek fejlesztése**, mint a megfigyelés, a kódolás képessége, a kísérletezés, elemzés és érvelés
- **a beszéd, a kommunikáció fejlesztése**, melynek alapvető funkciója a kivitelező tevékenység, a megismerés, a gondolkodás és a tanulás szolgálata
- **a gondolkodás bonyolult képességrendszerének fejlesztése**, mint a viszonyítás, az általánosítás és osztályozás, valamint a problémamegoldás
- **a tanulási képesség fejlesztése** az értelmi képességek fejlesztésével: a tapasztalati és értelmező, valamint az önálló és szociális tanulási módok során.

Célunk a segítő életmódra nevelés, az erkölcsi nevelés és szociális fejlesztés.

Gyermekeink különböző családi háttérrel különböző közösségekben élnek. Többen tagjai lehetnek különféle nemzetiségeknek, szüleik által vallási felekezeteknek, egyúttal tagjai a magyar nemzetnek. A gyermekek az óvodában is tagjai egy óvodai csoportnak, a fejlesztési folyamatban pedig gyakran egy-egy kisebb csoportnak, valamint a teljes óvodai közösségnek. A későbbiek során személyes kapcsolataik egyre inkább átszövik egész életüket. Ahhoz, hogy képesek legyenek beilleszkedni a különböző szűkebb vagy tágabb csoportokba és közösségekbe, és ezekben megtalálják helyüket, fejleszteni szükséges képességeiket és szociális motívumaikat.

Célunk a szociális képességek fejlesztése

- **szociális kommunikációs képességek fejlesztése**, mint a kommunikáló felek aktivitásának: azaz érzelmi állapotának, magatartásának és viselkedésének aktuális befolyásolási képességének fejlesztése
- **a kötődés képességének fejlesztése**, melynek gazdagsága, ereje és minősége meghatározza a szociális életminőséget, a szociális viselkedést és a személyiség szociális fejlődését
- **csoportlétre, szervezeti és társadalmi létre való képesség megalapozása és fejlesztése** a gyermekeink életkorához illeszkedő ünnepeink megünneplése, versenyek, és számos, az óvodai életre jellemző helyzetek során – törekszünk a reális ön – és társértékelés kialakítására
- **Az együttműködés, a vezetés és a versengés képességeinek megalapozása és fejlesztése** a segítő együttműködés rendszeres alkalmazásával, a segítő nevelői magatartás megtapasztalásával, valamint a mozgásos és a különböző versenyjátékok gyakorlása során.

2. Az egészséges és kulturált életmódra nevelés, személyes fejlesztés

Az embernek önmagával harmóniában kell élnie. Ennek feltétele, hogy testileg - lelkiileg egészséges legyen: meg tudja őrizni, helyre tudja állítani jó közérzetét, stabilizálni, védeni tudja önmagát: optimális legyen személyiségének működése, fejlődése. E funkció, e célok eredményes és hatékony szolgálata azt feltételezi, hogy képes lesz a személyes érdekeket szolgáló döntéseket meghozni, azokat végrehajtani és megvalósítani.

A személyre szóló nevelés végső célja az önfejlesztő személyiség, az önfejlesztésre nevelés. Ez magában foglalja az önállóságra nevelést, az egyéniségfejlesztést és az én, a személyes tudat kialakulásának, fejlődésének segítését. Óvodai nevelésünk célja, ezen képességek megalapozása.

Célunk az egészséges és kulturált személyiség fejlesztése érdekében személyes motívumok kialakítása

- **az önkiszolgálási motívumok** közé tartozó biológiai szükségletek, a komfortszükséglet a mozgás és élményszükséglet
- **önvédelmi motívumok** fejlesztése az egészséges életmódra nevelés, a konfliktusok kezelésére történő nevelés kapcsán
- **a szuverenitás motívumainak kialakítása**, mint az önállósulási és öntevékenységi vágy
- **önértékelési motívumok fejlesztése**, mint az önbizalom és az önbecsülés, a reális, a képességeket is figyelembe vevő teljesítményértékelés eredményeként.

Célunk a személyes képességek fejlesztése

- **az önellátási képességek megfelelő szintű fejlesztése** az egészséges és kulturált étkezés, öltözködés, tisztálkodás, testápolás, rendszeret, és a környezet adta munkatevékenységek kapcsán
- **testi képességek fejlesztése:** kondicionálás, koordinációs képességek
- **az önvédelmi képesség,** mint egészségvédő és identitásvédő képességek fejlesztése
- **az önreflexív képességek fejlesztése** önértékelés, az önmegismerés és az önfejlesztés képességeinek megalapozásával.

Célunk a speciális kompetenciák fejlesztése

Valamennyi speciális kompetencia alapja az alkotó képesség, és a kompetenciának megfelelő tehetség. Ahányféle speciális kompetencia, annyiféle tehetség is létezik.

- **Célunk az általános alapok fejlesztése,** a tehetség ígéretes gyermekek felismerése, fejlődésük elősegítése és támogatása
Óvodánkban a tehetség ígéretes gyermekek fejlesztését a gyermekek közötti különbségeket figyelembe vevő differenciált foglalkoztatással tudjuk megvalósítani.

Célunk a játékon keresztül **tudományosan és sokoldalúan közvetíteni** az ismereteket, és **megalapozni a környezettudatos magatartást**

Célunk, hogy a nevelés és fejlesztés a gyermekek és felnőttek számára egyaránt **nyugodt légkörben, és megfelelő feltételek mellett történjen**

Célunk a hátrányokkal küzdő gyermekek és családjaik segítése, különös tekintettel a veszélyeztetett, valamint a sajátos bánásmódot igénylő gyermekekre.

Célunk, hogy az óvodapedagógusok és a munkájukat segítők tudásuk legjavát adva, ismereteik folyamatos bővítésével neveljék és fejlesszék a gyermekeket.

Célunk a szülők részvételének minél sokrétűbb biztosítása az óvodai nevelés / fejlesztési folyamatában.

Célunk, hogy az intézményünkkel jogviszonyban állók elégedettségére, velük együttműködve végezzük munkánkat.

Célrendszerünk olyan alapot kíván adni a képességek és jártasságok kialakításához, melyek e gyorsan változó világban várnak gyermekeinkre.

Kialakítjuk a gyermek és környezete közötti szoros érzelmi kötődést; a természeti -, emberi -, tárgyi környezet értékeinek, esztétikumának megismertetésével.

Megalapozzuk a természet és hagyományok iránti fogékonyságot.

A művészetekben és hagyományokban rejlő erkölcsi és esztétikai értékek követésével gazdagítjuk a gyermekek személyiségét. Megalapozzuk az iskolai tanulást, a képességek, készségek, akarati tulajdonságok és társas kapcsolatok alakításával, a testi, lelki, szociális fejlesztéssel.

A szociális körülményei miatt hátrányos helyzetű gyermekek számára biztosítani óvodai gyermekcsoportban a szakszerű nevelést.

Az óvodai integrált nevelés megvalósítása, a szülők - gyermekek- pedagógusok összehangolt, a gyermekek harmonikus nevelése érdekében végzett közös, az egyéniségeket az eltérő képességeket toleráló együttműködése.

A sikerorientált társadalomban egy nyugodt, biztonságot adó, tevékeny óvodai légkör megteremtése, ahol a belső, lelki értékek fontosak, megbecsültek.

Az integrálható autista, a nem organikus és organikus okokra visszavezethető pszichés zavarral élő gyermekek számára biztosítani felzárkóztató tevékenységeket, sikerélményhez, pozitív énképmegéléséhez juttatva őket.

Az óvodai nevelés általános feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
- az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül az óvodai nevelés feladata:

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;
- az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítettségi-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása;
- megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

Óvodában a heti foglalkozási időkeret felső határa

Gyermek heti óraszám, legfeljebb 50 óra (legfeljebb napi 10 óra);

SNI, BTMN foglalkozások heti időkerete legfeljebb 11 óra (legfeljebb napi 2 óra 12 perc).

Általános célkitűzéseink

- Az óvoda gyermek egészséges, élményekben gazdag, sokoldalú, harmonikus fejlődésének, a gyermeki személyiség kibontakozásának, a hátrányok csökkentésének elősegítése, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembe vételével -ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is.
- Életkori sajátosságoknak és egyéni fejlődés ütemének figyelembe vételével, sokoldalú készségfejlesztéssel, az értelmi érettség biztosítása.
- Rendszeres mozgással a testi képességek, az erőnlét, az összerendezett mozgás fejlesztésének elősegítése.
- A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.
- A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: menekült) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

Érzelmi, erkölcsi, értékorientált közösségi nevelés

- Érzelmi biztonságot, állandó értékrendet biztosító, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkörű óvodai élet megteremtése.
- A szocializáció elősegítése a gyermek-gyermek, gyermek-felnőtt pozitív töltésű érzelmi kapcsolat elősegítésével, a szociális érzékenység, a megfelelő önértékelési, önérvényesítési kapcsolatteremtési képességek fejlesztésével, az együttélés együttműködés szokásainak kialakításával, a másság elfogadása, önmaguk és mások szeretetére, tiszteletére és megbecsülésére való nevelés. A gyermek erkölcsi tulajdonságainak, akaratának, szokás-, és normarendszerének megalapozása.
- A nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldre és a családhoz való kötődés megalapozása a szűkebb és tágabb környezet megismerésével.
- A gyermek érzelmein keresztül a környező világ esztétikájának, értékeinek felismertetése, az abban megmutatkozó jóra, szépre, értékei megbecsülésére érzékenyítés, a gondoskodás, a felelősség vállalás igényének megalapozása.
- Modellértékű kommunikáció, bánásmód és viselkedés az óvodapedagógus és az óvoda valamennyi alkalmazottját illetően.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott, speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel valósítható meg.

Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

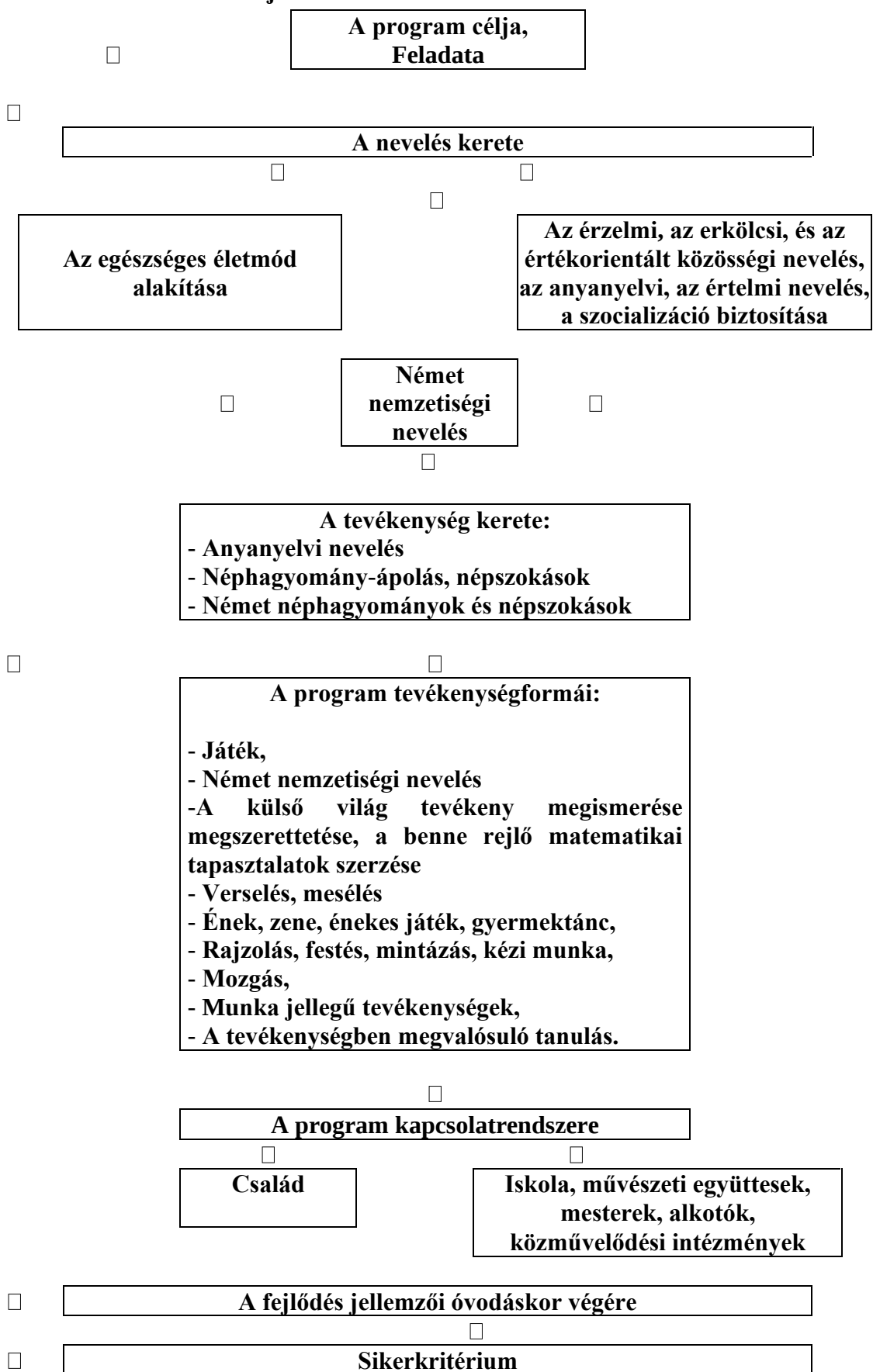
- A gyermek természetes kíváncsiságára, megismerni akaró aktivitására építve, sokszínű élmény- és tapasztalatszerzéssel a természeti - emberi - tárgyi környezet iránti nyitottság, érdeklődés fokozása, tanulási vágy kialakulásának elősegítése.
- A gyermek spontán szerzett tapasztalatainak bővítése, feldolgozása, értelmi képességei fejlesztésének elősegítése) érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, gondolkodás).
- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd-, és kommunikációs kedvének fenntartása, a gyermek meghallgatása, a gyermeki kérdések támogatása, a válaszok igénylése.
- Az SNI gyermekek anyanyelvi nevelését megalapozzuk az óvónői viselkedési és nyelvi mintával, beszédkedv felébresztésével, két résztvevős beszédhelyzetek teremtésével, artikulációs korlátok kiküszöbölése érdekében végzett tevékenységekkel, nyelvi játékok, motoros funkciók fejlesztésével.

A nevelés rendszere, rendszerábrája

Nevelési programunk a nevelés általános feladatai, a nevelés keretei, az óvodai élet tevékenységeinek kerete és tevékenységformái, valamint a kapcsolatok rendszere fejlesztési tartalmainak meghatározásával épül fel, szerves egységet alkotva, elősegítve a nevelési cél kiteljesedését.

A fejlődés eredményei óvodáskor végén a nevelés fejlesztő hatását mutatják, amelyeket rugalmasan kezelünk, ismeretük és összetételük az egyes gyermek fejlődési ütemével, támpontot nyújtva a nevelő munkánkhoz.

Nevelésünk rendszerábrája

2. A nevelési program tartalma

„Hozzon a gyermeknek mindenki amit tud: játékot, zenét, örömet. Hogy mit fogad el, azt bízunk rá. Az a szellemi táplálék válik javára, amit maga is kíván.”

(Kodály Zoltán)

2.1 A nevelés keretei

2.1.1 Az egészséges életmód alakítása

Cél

- A gyermekek biztonságos és egészséges életvitel iránti igényének alakítása, testi fejlődésének elősegítése, *a sajátos nevelési igényű gyermek életminőségének fejlesztése.*
- Az egészséges testi-lelki fejlődéshez szükséges feltételek biztosítása, testi szükségleteinek kielégítése, fejlesztésének elősegítése.
- A mozgás, a sport megszerettetése a gyermekek nagy mozgásigényére építve.

Feladat

Egészséges környezet biztosítása (óvoda helyiségei, udvar)

Helyes: életritmus, táplálkozás, testápolás, öltözködés, testedzés szokásainak kialakítása

Mindennapos mozgás, levegő, napfény, víz jótékony hatásával pihenés és alvás megszervezésével, egészségüket és testi épségüket megóvjuk. Csoport szobáink padló és falburkolatai jól tisztántarthatóak. Pasztellszínekkel, a színek harmonizációjával, esztétikus a jellemzően természetes anyagokból készült berendezési tárgyakkal meghitt, barátságos, praktikus és igényes belső tereket alakítunk ki.

A természetes megvilágítást, a fény beáramlását és a megfelelő levegőcserét jól szolgálják a nagy ablakok. Ápolt zöld növények és párologtatók biztosítják a megfelelő páratartalmat. A berendezési tárgyak gyermekméretűek, jól mozgathatóak, formai kivitelezésük és elhelyezésük balesetmegelőző. Figyelmet fordítunk arra, hogy a kézműves, élő és természetsarok fényközelben legyen, a gyermekek számára hozzáférhető térrel rendelkezzen, az itt elhelyezett anyagok, eszközök biztonságosak legyenek, a növények, kisállatok ne okozzanak betegséget vagy allergiát.

Az öltözőkben, mosdókban átlátható, praktikus rendet alakítunk ki, a gyermekek személyes holmijainak jellel ellátott helyet biztosítunk. E helyiségekben is ízlésesen, mértéktartóan, természetes anyagokból készített alkotásokkal, zöld növényekkel díszítünk. Biztosítjuk az intim magányt a WC használat során esztétikus függönyökkel.

Óvodánk kertje az egészséges életmódra nevelés fontos színtere. Óvodakertünk forgalomtól elzárt területen helyezkedik el, újonnan épített, tágas, most fejlődő növényzete fokozza a levegő tisztaságát, felüdülést, kellemes közérzetet nyújt. Óvodakertünkben napos, árnyékos részek váltakoznak, a füves, homokos részek szintén. Tervezzük a kővel kirakott utak, udvarrészek kialakítását, hogy megteremtsük a gyermeki tevékenységek optimális feltételét.

A természetes mozgások gyakorlására tágas füves terület áll a gyermekek rendelkezésére, mozgásfejlesztő eszközökkel színesítjük a gyermekek udvari játék tevékenységeit (különböző mászóakák, mászóvár, csúszda, labdák, kötelek, karikák stb.).

Tervezzük kővel kirakott udvarrész kialakítását, hogy a gyermekeknek lehetőségük legyen speciális mozgásformák gyakorlására is (pl. kerékpározás, rollerezés, különböző szabályjátékok.).

A homokozást, sarazást fontos gyermeki tevékenységnek tekintjük. Feltételeinek megteremtésében fokozott gondot fordítunk a homok gyakori cseréjére, a napi fellazítására, fertőtlenítésére, locsolására, valamint a homokozó eszközök széleskörű kínálatának biztosítására. Az óvodakertben a gyermekeknek lehetőségük van évszakoknak megfelelő növény és állat - gondozásra (veteményes, virágoskert, madáretetők, itatók...).

Ebben a természetközeli, épített környezetben óvodásaink élményeket, tapasztalatokat szereznek. A különböző tevékenységek közben szinte észrevétlenül erősödik pozitív érzelmi kötődésük a környezethez, természethez.

A baleset megelőzése érdekében gondot fordítunk a szokások, szabályok kialakítására.

Helyes életritmus

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges testi és szellemi fejlődés alapfeltétele a helyes életritmus kialakítása, a gyermekek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében. Nyugodt élettempót biztosítunk, életkori és egyéni sajátosságoknak megfelelően alakítjuk ki napirendünket.

A gyermekek egyik tevékenységből a másikba folyamatosan lépnek át, időigényüknek megfelelően. A folyamatos játéktevékenységben, azonos időpontban és időterjedelemben ismétlődik az étkezés, a mindennapos testnevelés, a szabadban tartózkodás tevékenységei, a mesélés és pihenés.

A nap folyamán figyelemmel kísérjük a gyermek testi szükségleteinek igényét, kielégítésével megteremtjük, fokozzuk biztonságérzetét, kellemes, jó közérzetét.

Óvodánk napirendje:

Időpont	Tevékenység
06.00-tól 07.30-ig	gyülekező, játék
07.30-tól 10.30-ig	játékba ágyazott tevékenységek (vers, mese, ének-zene, énekes játék, rajzolás, mintázás kézimunka, külső világ tevékeny megismerése, mozgás, német nyelv), tízórai, mindennapi mozgás, gyümölcsevés
10.30-tól 12.00-ig.	készülődés az udvarra, ebédig játék a szabadban/csoportban, séták, kirándulások
12.00-tól 12.30-ig	terítés, ebéd, tisztálkodás
12.30-tól 15.00-ig	tisztálkodás, lefekvés délutáni alvás, vagy csendes pihenő
15.00-tól 16.30-ig	napi mozgás, tisztálkodás, uzsonna, szabadidős tevékenység, egyéni fejlesztés
16.30-tól 17.30-ig	ügyelet, játék

Táplálkozás:

A helyes táplálkozás az egészséges fejlődés feltétele. Az óvodás fejlődésére jellemző az erőteljes növekedés, ezért fehérje- és vitamindús, változatos, megfelelő összetételű, tartósító szertől mentes ételt kínálunk a gyermekek számára, különösen ügyelünk a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só-, és telítetlen zsírtartalmú ételek fogyasztásának csökkentésére, emellett a tejtermékek fogyasztására ösztönözzük a gyermekeket. A gyermekek különböző étkezési szokásait az óvónők kellő toleranciával elfogadják, a kezdeti étvágytalanságot és válogatást később ösztönzés, de nem kényszerítés vált fel.

Az óvoda három étkezést biztosít, szülői segítséggel beépítettük a gyermekek étrendjébe a délelőtti gyümölcs-, és zöldségfogyasztást. Szomjúságukat a nap bármely szakában csillapíthatják.

Az étkezés megkezdése előtti várakozási időt az óvónők a lehető legrövidebbre csökkentik.

Testápolás, öltözködés

A rendszeres testápolással fokozzuk a gyermekek tisztaságigényét, elősegítjük egészségügyi szokásainak alakulását.

A testápolás magába foglalja a higiénés, intim toalett használatot, a rendszeres és szükség szerinti kéz - arcmosást, az érzékszervek tisztántartását, ápolását, védelmét, nyáron az ebéd előtti zuhanyozást, esetenként a gyermek teljes mosdatását.

A testápolási teendők végzésekor differenciált segítséget nyújtunk, a gyermeknek szükségletei elvégzésében, a teendők egyre önállóbb elvégzésére szoktatjuk. A gyermek célszerű, kényelmes ruházatát (külső-belső hőmérséklethez igazodó, könnyen fel és levehető, cipő, váltóruha, pizsama, tornafelszerelés) a szülők biztosítják. A gyermek bőrfelülete vékony, hőszabályozása még nem tökéletesen fejlett, ezért legmegfelelőbb a réteges öltözködés.

A gyermeki önállóság fejlődését elősegítjük az öltözködés - vetkőzés sorrendjének és technikájának bemutatásával, szokásainak türelmesen kiváró alakításával. A gyermeket önmaga és környezete rendjének és esztétikájának megtartására szoktatjuk, ezzel hozzájárulunk a higiéniai és esztétikai igényük kibontakoztatásához. Mindezek záloga a gyermek és az óvónő közötti meghitt és megértő viszony, és a természetes testközelség megléte.

Kialakítandó egészségügyi szokás a test tisztántartása.

Mozgás, edzés:

Elősegítjük, hogy a gyermek szervezete képes legyen alkalmazkodni az időjárás változásaihoz. Minden időszakban biztosítjuk a gyermekek szabad levegőn tartózkodását, évszaknak ill. időjárásnak megfelelő mértékben.

A gyermekek a természetes nagymozgásokat szabadon gyakorolhatják különféle eszközökön. E mellett néhány percig tartó, szervezett mozgástevékenységgel fejlesztjük mozgáskoordinációjukat. Önkormányzati támogatással a gyermeket egészségük megóvása érdekében, gyógytestnevelési ellátásba részesítjük.

A mindennapi mozgás nélkülözhetetlen eleme az óvodai életünknek.

Pihenés, alvás:

A gyermekek alvásigényének egy részét az óvodában elégítjük ki. Biztosítjuk a terem kiszellőztetését, a nyugodt pihenés feltételeit, a csendet, a biztonságérzetet. Az elalvás előtti rövid ideig tartó mese, versdúdolás, pihenésre hangolja a gyermekeket, melynek időtartama az életkori és egyéni igénynek megfelelően alakul.

A pihenő utolsó félórájában az 5-6-7 éves gyermekek csendes tevékenységet folytathatnak. A pihenőidőt az óvodánkban korcsoportonként a következőképpen alakítottuk ki.

Kis csoport	2 óra
Középső csoport	1 óra 40 perc
Nagy csoport	1 óra 30 perc

A szülők figyelmét fokozottan ráirányítjuk az életkornak megfelelő éjszakai alvásigény biztosításának fontosságára.

A gyermek egészségének védelme:

A gyermekek testi fejlődésének érdekében fontos feladatunk az otthoni életritmus, étkezési és egyéb szokások megismerése, valamint a fejlődést szolgáló egyéni, differenciált segítség megvalósítása a készségek, szokások kialakításában. A nevelési folyamatban figyelemmel kísérjük a gyermek egyéni adottságait, aktuális egészségügyi állapotát, személyi gondozottságát.

Alapvetőnek tudjuk és megvalósítjuk az egészséggondozás kiszélesítését a gyermek egészségének megőrzése érdekében, valamint a szoros együttműködést a szülővel és szakemberekkel a megelőzés és/vagy speciális fejlesztés érdekében.

További feladataink

- A személyi, tárgyi, higiénikus feltételek biztosítása (felnőttek személyi higiéniája, kultúrája, önmaguk egészségének ápolása; a tárgyi környezet tisztasága, gondozottsága,)
- A gyermek egészségének, testi épségének védelme, a balesetek megelőzése (biztonságos tárgyi felszerelések, hibaforrások megszüntetése, egészségi állapot figyelemmel kísérése, fertőző megbetegedések megelőzése, baleset megelőző szokások, szabályok kialakítása, megfelelő ismeretek elsősegélynyújtásról, és azok megbízható alkalmazása, szükség esetén hiánytalanul felszerelt és állandóan pótolta egészségügyi láda biztosítása).
- Kisebbségi rendellenességek megelőzése, korrekciója (korábbi betegségek ismerete, orvosi, védőnői szűrések, a szükséges szakorvosi vizsgálatra utalás és eredményeinek ismerete, hallás-, látás-, tartás-, fogászati szűrés pszichológiai -, pedagógiai szakszolgáltatás igénylése).

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

Testi szükségleteiket jelzik, képesek szándékosan irányítani, teljes önállósággal végzik az önkiszolgálást. A testápolási szokásoknak megfelelően, önállóan, tisztálkodnak, fogat mosnak, fésülködnek. A tisztálkodási eszközökre vigyáznak, helyére teszik azokat. Zsebkendőjüket önállóan használják köhögéskor, tüsszentéskor egyaránt.

Önállóan eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasztanak, önállóan töltnek vizet a kancsóból. Készség szinten használják a kanalat, a villát és a kést. Esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek. Teljesen önállóan öltözködnek. A ruhájukat ki-, begombolják, cipőjüket befűzik, bekötik. Ruhájukat esztétikusan összehajtva a polcukra helyezik. A környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani. Ügyelnek saját külsejükre, melyben megjelenik a szépre, ízlésesre törekvés.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

A gyermekek felismerik testi szükségleteiket, azoknak szükség szerint a felnőtt visszacsatoló ellenőrzése mellett önállóan eleget tesznek. Elsajátítják az egészségügyi szokásrendet, szabályokat betartják, felnőtt ellenőrzése mellett a testi épségük megóvása érdekében.

2.1.2 Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Cél

A gyermekek tulajdonságainak és képességeinek kibontakoztatása az óvodai közösségben az egyéni fejlődési ütem figyelembe vételével és a szép iránti fogékonyság felébresztésével.

Feladat

Pozitív érzelmi viszonyok kialakítása:

- gyermek-gyermek,
- gyermek- óvodapedagógus,
- gyermek–dajka közötti társas kapcsolatok kialakítása,
- akarat tulajdonságok megalapozása.
- esztétikai érzelm és fogékonyság fejlesztése.
- esztétikus magatartás kialakítása.
- pozitív érzelmi viszonyok kialakítása
- akarat tulajdonságok megalapozása.
- *Az SNI gyermekek integrált neveléséhez beilleszkedésüket segítő szociális sémák átadása, együttneveléssel egymás elfogadásának elősegítése, az előítéletek csökkentése.*

Az óvodáskorú gyermek életkori sajátossága, hogy érzelmek vezérlik. Ezért szükségesnek tartjuk, hogy a gyermeket az óvodában meleg, barátságos, szeretetteljes, nyugodt légkör vegye körül. Ebben a légkörben alakul a gyermek érzelmi kötődése felnőtthöz ill. társaihoz, mindez nyugodt játéokra, cselekvésre ösztönzi őket.

Szeretetet, megértést, elfogadást közvetítünk, érzelmi támaszt, biztonságos személyes kapcsolatokat alakítunk ki. A gyermeket elfogadjuk olyannak amilyen, próbálkozásainak, a sikerek, kudarcok átélésének teret engedünk oly módon, hogy a gyermek mindenkor érezze biztosan, számíthat megértésünkre, segítségünkre.

Az életkorra jellemző érzelmi dominanciákat figyelembe vesszük, helyzeteket teremtünk az érzelmek sokszínűségének átélésére, az érzelmekre hatva segítjük a fejlődést. Elősegítjük a szociális érzelmek, az együttműködésre való nyitottság, a kommunikáció sokszínűségének fejlődését.

A gyermekek esztétikai érzelmeit a belső-külső óvodai környezet esztétikájának megteremtésével, a természeti, emberi alkotások élményeivel formáljuk. Biztosítjuk a barátságos, otthonos életteret, melyet mi óvónők alakítunk ki, alkalmaknak megfelelően, esztétikusan díszítünk. Ebben a tevékenységben a gyermekek koruknak megfelelően vesznek részt. Meghatározott céllal, a gyermekek otthonosan mozognak épületen belül.

A tevékenységek mély nyomot hagynak a gyermekekben, ha ezek megelégedettség érzetét keltik, kialakul igényességük környezetükkel és önmagukkal szemben (pl. szép terítés, szép építmény alkotása). A szép érzékletükre hat, érzelmeket vált ki belőlük, gondolatokat ébreszt, érdeklődésüket formálja.

Az óvodai élet változatos tevékenységeiben élményeket, tapasztalatokat nyújtunk, segítve az intellektuális érzelmek, a problémamegoldás, az életviteli-, magatartási-, cselekvési szokások fejlődését. Az óvodába lépés kezdeti időszaka különösen nagy körültekintést igényel az óvónőktől és a dajkáktól egyaránt.

Több alkalom előzi meg az óvodába járást.

- Jelentkezés - beiratkozás (bemutakozás)
- Szülői értekezlet
- Közös játszó délelőtt

A gyermekek fokozatosan növekvő idővel kapcsolódnak be az óvodai életbe érzelmük alakulásának megfelelően, melyet a szülőkkel egyeztetünk. Fontos, hogy a kialakítandó szokásoknak megfelelően végezzék a tevékenységeket, sok-sok bátorítással, szeretettel, megértéssel és tapintattal.

Megteremjük, valamint a szülőkkel közösen alakítjuk az óvodába illeszkedés feltételeit:

- a csoportokban maradó gyermekek érzelmi felkészítése az újak fogadására, és ajándékkészítés számukra.
- a „szülős” beszoktatás lehetőségének kihasználásáról a szülő dönt, legmegfelelőbb körülményeit megbeszéljük,
- gondoskodó figyelemmel megértéssel segítjük a beilleszkedést,
- otthonról behozott játékok, „alvókák” használatával növeljük a gyermek biztonságérzetét.
- a szülőket folyamatosan tájékoztatjuk.

Az óvónők, csoporton belül minden gyermeknek tároló helyet biztosítanak, ahova saját játékaikat és egyéb „értékeiket” rakhatják, ezzel is fokozva biztonságérzetüket. Az érzelmi nevelésben fontosnak tartjuk, hogy a gyermek nyitottságára építünk és elősegítjük, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, megismerje szűkebb és tágabb környezetét, mely alapja a családhoz és szülőföldhöz való kötődésnek, és elősegíti a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek és a hazaszeretet kialakítását.

A közös élmények az óvodáskor végéig biztosítják a gyermekek együttműködését, eközben alakul egymáshoz való viszonyuk. Utánzásra, az együttműködésben alkalmazkodásra készítetünk. Elősegítjük:

- az egymás iránti szociális érzékenységet és türelmet,
- azt az érzést, hogy jó másoknak adni, segíteni, és segítséget kérni, elfogadni.
- az emberi kapcsolatokban való tájékozódás fejlődését,
- baráti kapcsolatok kialakulását.
- szocializáció egyre magasabb szintjének kialakulását.

A befogadás időszakában szerzett pozitív érzelmi benyomások segítik a gyermeket a szociális tanulás folyamatában. Vágynak egymás társaságára, de viselkedésnormáik nincsenek ezzel arányban. Nem tudják, milyen magatartással lehet örömteli együttlétet biztosítani. Ezeket a magatartási formákat az óvodai közösségben sajátítják el, az óvónő magatartása erre mintát kínál. Ezért fontos sokszínű, gyermekek számára érdekes, többféle tevékenységet biztosítani, amiben érdeklődésének megfelelően vehet részt mindenki. Ésszerű kereteket adó szokás - szabályrendszer kialakításával fokozzuk a gyermekek biztonságérzetét és megteremtjük az őket nevelők közötti összehangolt, egyező nevelő hatások érvényesülését.

A tartalmiságában napirendkövető szokások rendszerének kialakításában a gyermekek ismeretére alapozunk, arra törekszünk, hogy a szokások pozitív érzelmeket váltsanak ki. A szabályok szükséges mértékű határokat jelölnek, nem sértve, meghagyva a gyermeki öntevékenység szabadságát. Segítjük a szokások, szabályok fontosságának felismerését, az értékrend elfogadását, belsővé válását.

Együttérzésre, segítőkészségre, önzetlenségre, figyelmességre, együttműködésre szoktatunk, konfliktus-megoldási módokat modellálunk, támogatjuk a szociálisan elfogadható önérvényesítést, a konfliktust okozó gyermek megfelelő megoldásra irányuló törekvéseit.

A sajátos nevelési igényű gyermekekkel tapintatosan, megértően bánunk társaik előtt, a velük kapcsolatosan felmerülő kérdéseikre minden esetben toleránsan válaszolunk. Bevonjuk őket az együttes játékba és olyan feladatokat adunk számukra, hogy társaik megtapasztalják ezen gyermekek közösség érdekében tett hatékonyságát.

Hiányzó társaikról folyamatosan beszélgetünk, érdeklődünk irántuk. Észrevetjük velük társaik rosszkedvét. Az eltérő képességű és tulajdonságú gyermekek között megkeressük az optimális fejlődést leginkább segítő egyéni bánásmódot, a gyermekek viselkedését, társas-kapcsolatainknak alakulását figyelemmel kísérjük.

Az egyéni differenciált nevelés valamennyi óvónő felelőssége és kötelessége, magába foglalja a hátrányos/veszélyeztetett gyermekek speciális gondozását és a tehetséggondozást egyaránt. Minden csoportnak van hagyománya, szokásrendszere, szimbóluma, mely egyéni színezetet ad, ezzel is mélyítjük a gyermekek együttérzését, összetartozását.

Az esztétikai nevelés komplex és mégis egyedi folyamatában az egész személyiségük fejlődik. Alakul az alkotásvágyuk, az önálló alakító-alkotó képességük, a nyitottságuk, fogékonyságuk a művészetek iránt. Az esztétikus környezet hat a magatartás esztétikájára. A személyek viselkedése, ízlése tükröződik a gyermekek magatartásában. Éppen ezért törekszünk a harmónia és a rend, az egyszerűség és tisztaság megteremtésére, mely az esztétikai ízlés kifejlődését mozdítja elő. Tudjuk, hogy ha a csendes beszéd igényükké válik, akkor a gyermekek elutasítják az ettől eltérőt, a hangost, a durvát, a közönségest.

A kapcsolatok erősítését szolgálja a társuk megbecsülése, értékelése, kölcsönös eredmény keresése, melyből mellőzzük a megbántást, a hibáztatást, a gyakori bírálatot. A gyermekek viselkedéskultúráját fejlesztjük a felnőttek példamutatásával, türelmével, bizalmával. Minden gyermeknél örülünk kis előrelépésének. Erősítjük az önbizalmát, a bátorságát, a kitartását, támogatjuk önállósuló törekvéseit.

Fejlesztőpedagógusi feladatok ellátása

Óvodánkban fejlesztőpedagógus segíti a beilleszkedési, tanulási nehézségekkel, magatartási rendellenességekkel küzdő gyermekek pedagógiai ellátását. Részletes feladatait a munkaköri leírás tartalmazza.

Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése

Az eltérő környezetből bekerülő és hátrányos helyzetű gyermekeknél nagy hangsúlyt fektetünk

Feladatunk:

- a tartós, stabil szeretetteljes kapcsolat kiépítésére,
- az új felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolat szorongásának, beilleszkedési nehézségének, néha agressziójának feloldása,

- a csúnya szóhasználat korrigálása,
- a beszédértésük és szókincsük fejlesztése.

Egyértelművé tesszük a gyermek számára, hogy mit és miért tartunk helyesnek, mit miért utasítunk el, mi áll távol tőlünk. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekkel szemben támasztott követelmények, igények azonos elvek szerint valósuljanak meg. Éreztetjük, hogy a csoport minden tagja egyéenként fontos. Szituációs játékkal, és egyéb gyermeki tevékenységgel fejlesztjük a gyermekek egymáshoz való alkalmazkodási képességét, társas és párkapcsolatokat.

A hiányos, szegényes beszédkultúra miatt fontosnak tartjuk a köszönés, kérés, megköszönés megismertetését, gyakorlását.

A személyi és tárgyi feltételeket megteremtjük annak érdekében, hogy a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek biztonságos környezetben, egészséges testi, lelki fejlődésben részesüljenek. Megalapozzuk a gyermekben a tisztaság igényét.

Megismerve a család gondozási szokásait, igyekszünk azt összehangolni az óvodai gondozás szokásaival. Figyelmet fordítunk a gyermek testi higiéniájára és egészségére. A gyermeknek mindig annyi segítséget adunk, amennyire szüksége van.

Támogatjuk önállósodásuk fejlődését. Szoros kapcsolatot tartunk azokkal a családokkal, akiknek gyermeke krónikus betegségben szenved. Tudomásul vesszük az egyéni különbségeket, különös gonddal, ha ezt betegség okozza.

A szülők bevonásával próbálunk tenni azért, hogy a gyermekek étrendje segítse az egészséges testi fejlődést. Megteremtjük az étkezések természetes, derűs légkörét. Az évszaknak megfelelően, természetes vitaminok, zöldség, gyümölcs rendszeres fogyasztását biztosítjuk. Hangsúlyt helyezünk a kultúrált étkezés feltételeinek megteremtésére, a szabályok betartására. Minden feltételt biztosítunk ahhoz, hogy a gyermek nyugodtan, zavartalanul pihenessen. Tudomásul vesszük az egyéni adottságokat, igényeket.

Figyelemmel kísérjük a gyermek testi, lelki állapotát, érzékszerveinek épségét. Amennyiben rendellenességet tapasztalunk, közöljük ezt a szülővel, és szakember segítségét kérjük.

Megszervezzük a rendszeres védőnői és orvosi ellenőrzést, vizsgálatot.

Tehetséggondozás

Dr. Szőke Anna írta A tehetség felismerésének színterei az óvodás korban című tanulmányában, hogy a „hatvanas, hetvenes, nyolcvanas években nem beszéltünk tehetségről, nem hangsúlyoztuk a tehetség szót, helyette művészetre nevelés volt, és sikeres sportolóról beszéltünk, vagy azt mondtuk, jó matekos, oda kell rá figyelni. Mindezek a kifejezések a tehetség kibontakozását, kibontakoztatását tartalmazták. „

Cikkében hivatkozik Obrazcov-ra, aki Hivatásom című könyvének Első találkozásaim a művészettel című fejezetét hozta fel példának, hogy milyen sokat jelentett neki gyermekkorában a természet és az állatok életének megfigyelése. *„A természet és az állatok megfigyelése tanított meg arra az asszociatív és képszerű gondolkodásra, amely nélkül nem lehet művészettel foglalkozni, mert ilyen gondolkodásmód nélkül egyáltalán nincs is művészet. A természet életének és az állatok viselkedésének megfigyelésekor érzett élvezet rendkívül hasonlít ahhoz az élvezethez, amelyben a művészi alkotás, az irodalom, a festészet, a színház részesíti az embert.”*

Egyetértünk gondolatmenetével, miszerint a megszerzett játékélmények előkészítik az embert a művészi élmény befogadásra. Aki gyermekkorában megtanul látni, az sok-sok év múlva is meglátja a zöld fűben a pitypang ragyogását, vagy a fecske röptének eleganciáját és máris szebbnek látja a világot, élvezni tudja az élet gyönyörű pillanatait.

Fontos nevetni és álmodozni tudni!

Az igazi művészet szeretete – akár zenében, akár versben, akár képekben találja meg valaki – igényességre nevel. A tehetség kibontakoztatása körül számtalan feltevés, pro és kontra vélemény látott napvilágot. A tudomány kísérletileg is igazolta, hogy a legelső évek élményei azok, amelyek legmélyebben rögződnek, legmaradandóbb nyomot hagynak a lélekben. A hagyományok, a rítusok, a tradíciók rendkívül fontos szerepet játszanak az óvodai életben, s ezáltal elmondhatjuk, hogy kiemelkedő jelentőséggel bírnak a gyermek személyiségfejlődésének folyamatában.

A gyermeki személyiség formálásában az óvoda másodlagos szerepet töltött be. Az elsődleges szocializációs színtér a család. Mivel a személyiségfejlődéshez közösség kell, amely az óvoda kitűnő szocializációs közeg mely megteremti az értékek közvetítésének lehetőségét. Az adott csoporton belüli ismétlődő cselekvések, melyek a közösség életét jellemzik és egyúttal az egyén fejlődését is befolyásolják, nagy jelentőségűek a társadalmi szerepek és az értékészlet elsajátítása szempontjából.

Tehetség gondozás tekintetében a pedagógiai munkánkban célként jelenik meg a gyermekek szemléletformálásában a kreativitás ápolása, az értékesnek tartott minta és normarendszer bemutatása, a gyermekek személyes értékvilágának kialakítása.

Az óvodánk feladatának tekinti

- az értékorientáció kialakítását, az egyén beállítódásához mérten
- közösségek saját szabályrendszer kialakítását
- kulturális hagyományaik biztosítását
- a gyermek számára a valahová tartozás érzésének megteremtését.

Pedagógus szerepe a tehetséggondozásban

A társadalomban elfogadott, közös értékek meghatározásában is kiemelten fontos szerepet játszik a mindenkor Oktatási Minisztérium által kiadott Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, amely meghatározza az óvodai nevelés közös értékeit. A meghatározott feladatok végrehajtása nem köthető csak egy műveltségi területhez, csak egy tantárgyhoz sem. Olyan készségek fejlesztéséről, olyan ismeretek átadásáról kell sok esetben gondoskodni az óvónőnek, amelyeknek meg kell jelenniük szinte minden ismeretközlő tevékenységben, igazodva az éppen adott korcsoporthoz. Ezek azok a feladatok, amelyek az érték közvetítő tevékenységek lényegét adják, amelyeknek célja elsősorban a személyiségfejlesztés.

A tehetség felismerésének szinterei

A játék.

Játék a színekkel és a formákkal. Játék a fénnnyel és a sötétséggel. Játék a művészetnek, a tudománynak és a sportnak megannyi ágazatában. Játék a mindennapi életben. Játék az óvodában, az iskolában, a gyermekklubokban, a játszóházakban. Családok meghitt együttlétében. Játék a gyógyítás gyakorlatában. Játék a játékszerekkel, a való élet kicsinyített másai. Játékok, amelyekből a gyermekek kirakhatják önmaguk világát, a családi közösségben betöltött helyüket, szerepüket is. Olyan belső történéseket, amelyeket szavakba foglalni nem is tudnának, és pusztán szavakkal a szakemberek sem tudnának megfogalmazni.

Az irodalmi nevelés

Napjaink világában az ember és az irodalom kapcsolata is modernizálódik. A mesének a gyermek fejlődésében pedagógiai és lélektanilag jelentős hatásai vannak. A mesefilmek és a számítógépes mesejátékok azonban nem helyettesítik a mesélést. A gyermek másképpen éli át a valóságot, mint a felnőtt. Élményei mögött nincs tudás, de megvan a készség a ráérzésre.

Még nem tud választani, de sok apró részletet vesz észre, ami a mi figyelmünket elkerüli. Apróságok éppúgy belekerülnek tekintete fókuszába, mint a nagyobb dolgok. Nemcsak látja és felnagyítja a számunkra jelentéktelen részleteket, hanem élvezi is. Az ő képzelete szabadon csapong, s játszik a szavak titkos, más értelmével, zenéjével.

Rajtunk felnőtteken áll, hogy a gyermek milyen emberré válik, mit őriz meg emlékeiben tudatosan vagy tudat alatt gyermekkori látásából, tükröződnek-e benne a művészetek fényei, érti-e sokféle nyelvüket, vagy mindez elmúlik felnőtt korára.

Az a gyermek, akit a költészet varázslata megérintett és képes később is megőrizni magában mindazt, amit óvodás gyermekként felfedezett, felnőtt korában is szeretni fogja az irodalmat.

Örömforrásai bővülnek, látásmódja kitágul, a valóságot is többértűen tudja majd értékelni, megérteni. A hagyományos mesemondásban a legelső szembetűnő jellemző motívum a pozitív hatások tekintetében az emberi hang varázsa, ami pótolhatatlan a mese hallgatásánál.

Zenei nevelés

A gyermek zenei nevelését már a családban el kell indítani, jóval az óvoda nevelőmunkája előtt. Nem elég csak másoknak zenére neveltetni, ebben a szülőnek is segítenie kell. Kodály figyelmeztetése nem azt jelenti, hogy csak tanult muzsikus foglalkozhat jól a gyermekével. A családon belül a helyes zenei irányításban minden szülő részt vehet, akiben megvan a jó szándék arra, hogy gyermekét dalolni szerető, zenét kedvelő emberré nevelje; megóvja a zenei selejttől, és figyelmét, az időt álló szép zene felé fordítsa. Ez a jó szándék természetesen kihat nemcsak a zenei nevelésre, hanem a gyermek otthoni, társaságbeli viselkedésére, helyes, szabatos kifejezőkészségére, s a nevelés más területeire is.

A gyermekben él a játékos utánpótlás, szereplési ösztön, de ezt helyesen csak hasonló korú és gondolkodó társai között élheti ki. A szabad légkörben, differenciált, játékos zenei képességfejlesztéssel sokat tehetünk a zenei képességek kibontakoztatásáért, ha sok és érdekes ütőhangszert használunk, ahol a mozgás a téri élmény és a zenei hatás összefonódnak.

Néptánc

A zenehallgatással és tér nagyságával szorosan összefügg a tánc, mint a mozgáskultúra alapja. A tánc, mint az ember mozgáskultúrájának szerves része már ősidők óta a kommunikáció és az önkifejezés egyik eszköze.

A múltban is és jelenben is megoszlanak a vélemények arról, lehet-e beszélni tehetséges gyermekről óvodás korban, hiszen egyénisége ebben a korban formálódik a legintenzívebben.

Egyet értünk azzal a megfogalmazásával, miszerint a tehetség kibontakozásának az alapja a szabadság és a kultúra (környezet), amely a gyermeket körül veszi. Szabadság alatt a mindennapok nyújtotta gazdag lehetőségét értjük, kultúra alatt pedig szűkebb és tágabb értelemben vett környezetünket, a családot és az óvodát.

Önfegyelemre szoktatjuk a gyermeket, a szabadsággal való bánást gyakoroltatjuk, hiszen a megbeszélt feladatokat el kell végezni, társaikat el kell fogadni, mert a csoport egyszerre bizonyos tevékenységeket egyszerre végez. A szabadságot és a felelősségtudatot nem lehet adni, hanem valamilyen módon tanítani kell.

A szabadsággal szorosan összefügg az óvodai követelményeknek megfelelni nehezen tudó, szociokulturálisan elmaradott gyermeknél a szertelenség, a rohangálás, az egyszerre megtapasztalni való vágy megjelenése. Az óvónőnek egyetlen dolga van ilyenkor, türelemmel viszonyulni hozzájuk. A szellemi, értelmi vitaminhiány, fejletlenség nem olyan szembetűnő, mint a testi. Ha ez is sápadtsággal, bágyadtsággal, étvágytalansággal járna, bizonyára

komolyabban foglalkoznánk vele. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a gyermek szellemi fejlődésért ugyanolyan felelősek vagyunk, mint a testiért.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

Ragaszkodnak óvodájukhoz, a kisebb gyermekekhez, a felnőttekhez. Ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozzák nyilvánosságra. A gyermekek igényévé válik a viselkedés és a helyes cselekvés szabályainak betartása. Képesek egymásnak segíteni, együttműködni, konfliktus-megoldási módokat ismernek, önállóan is alkalmaznak. A megkezdett tevékenységet, vállalt feladatot befejezik, igyekeznek legyőzni az akadályokat. Szívesen mesélnek, szabadon kifejezik magukat, képesek élményeiket mondatokban elmondani.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Megismerik az óvodai szokásrendet, ebben alkalmazkodnak, a tevékenységeknek megfelelő viselkedési formát alkalmaznak, esetenként néhány figyelmeztetés elegendő.

2.1.3 Anyanyelvi nevelés és értelmi fejlesztés

Cél

Az alkotó életvitel lehetőségének kialakítása, kreativitás fejlesztése. Egyéni képességeiknek megfelelő, sokoldalú személyiségfejlesztéssel aktív, érdeklődő, kreatív, kooperációra képes gyermek nevelése, aki megfelelő kommunikációs készséggel bír. Spontán szervezett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, célirányos fejlesztése, oly módon, hogy ezáltal fejlődjenek megismerő képességei.

Feladat

A gyermekek meglévő ismeretének rendszerezése és bővítése, az értelmi képességek, a beszélő kedv, beszédértés fejlesztése. Az óvodai életben a német nyelvi környezet biztosítása.

Az értelmi és anyanyelvi nevelés egymással szoros kapcsolatban az óvoda mindennapos életét áthatja.

Fontosnak tartjuk a gyermekek tapasztalataira, egyéni és közös élményekre, érdeklődésükre és kíváncsiságukra építve, az utánzásra épülő tanulással együtt, a cselekvés, a tevékenység, beszéd és gondolkodás egységét. Az ismeretek rendszerezésével bővítjük a gyermekek tájékozódását, segítjük őket a szűkebb, tágabb környezet megismerésében, az érzékelés, észlelés és a hozzá kapcsolódó finommotorikus funkció fejlesztésével.

Mindezzel elősegítjük a gyermekek értelmi képességeinek fejlődését, a figyelmét, a megfigyelőképességét. Tevékenység közben fedeznek fel összefüggéseket, levonnak következtetéseket, elemeznek, összehasonlítanak, elvonatkoztatnak. Mindezeket spontán módon megfogalmazzák, így bővül a szókincsük, kifejező készségük csiszolódik. Közben fejlődik emlékezetük, képzeletük.

A gondozás, egészséges életmód cselekvéseinek természetes kísérői a párbeszéd, beszélgetések, a szükségletek szóbeli kifejezése, amelyek elősegítik az érzelmi kötődéseket a beszéddel történő kapcsolatteremtést, a beszédkészség, mondatalkotás, fejlődését, a szókincs gyarapodását, a kommunikáció különböző formáinak elsajátítását.

Beszédviselkedésünkkel példát mutatunk, tevékenységeinket szókincsbővítő beszéddel kísérjük, elősegítjük a szóbeli közlések követésének, megértésének fejlődését, serkentjük a gondolkodást.

A gyermek cselekvései közben megismeri testrészeit, érzékszerveit, a használt eszközök, tárgyak, mozgások, mozdulatok, az ételféleségek ízének, színének, nevét. A fogalmak jelentést kapnak a konkrét tevékenységekben, a fejlődés során a gyermek képessé válik a megismert szavakat más helyzetekben is alkalmazni. Figyelembe vesszük, hogy az óvoda gyermek nyelvkészletében szóbeliséghez kötött, fejlődésében fontos a környezet beszédmintája.

Elősegítjük a beszédfejlődést, és tudatos fejlesztését valósítunk meg:

- Törekszünk megismerni a családi nyelvi szocializációt, azt az adott szintet, mellyel az egyes gyermek óvodába kerül.
- Alapvetőnek tartjuk a felnőtt-gyermek szemtől - szembe beszédkapcsolatának erősítését, a természetes közlési vágy fenntartását, a megszólalást, az érzelmei, gondolatok kifejezését, a beszédkészség fejlesztését.
- A beszélő magatartás, a beszélő készségek fejlesztésekor életkori sajátosságokra, a játékra, a mozgásra, a tevékenységek érzelmvezéreltségére támaszkodunk.

- A tudatos fejlesztés magába foglalja:
  - beszédhallás és megértés fejlesztését.
  - a hangképző szervek óvását, a helyes ejtés elsajátítását, a beszédösszetevők, szöveglétrehozás, mondatalkotás, összefüggő, kifejező beszéd és az azt kísérő metakommunikációs jelzések megértésének és helyzeteknek megfelelő alkalmazásának fejlesztését,
  - a beszédkedvet fokozó, beszélési lehetőségeket biztosító játékokat, játékos gyakorlatokat,
  - a differenciált képességfejlesztést, a fejlesztés folyamatos figyelemmel kísérését, a kívánt fejlődés megsegítését szakember közreműködésével.

A nyugodt, természetes helyzetek teret nyújtanak, felerősítik a gyermek közeli vágyát, megnyilatkozik, bátran beszél arról, ami foglalkoztatja. A beszédléghő a gyermekre ösztönzőleg hat, az átélt sikerélmények segítik további fejlesztését, beszédélményei, tapasztalatai gazdagodnak, gyarapodik aktív, passzív szókincse, fejlődik mondatalkotása, gondolatai kifejező megfogalmazása.

Gondoskodunk arról, hogy a megfelelő nyelvi környezetben a gyermekek saját anyanyelvükön (német) is beszélhessenek egymással és azzal az óvodai dolgozóval, aki a nyelvüket beszéli.

Fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

Észlelés, érzékelés egyre pontosabb, valósághoz közelít, nő a figyelem tartama, megjelenik a szándékosság. Emlékezetében egyre több a felidézés, kialakulóban van a fogalmi gondolkodás. Ismereteit kreatívan alkalmazza, érthetően, folyamatosan beszél, gondolatait érthetően kifejezi.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

A tevékenységek során a gyermekek szívesen kommunikálnak egymással és az óvónővel. Mondandójukat bátran, érthetően közlik. Szívesen bekapcsolódnak az óvónő által kezdeményezett játékos tanulási folyamatba. Megjelenik a szándékos figyelem, képesek kötött foglalkozásokon részt venni adott ideig. Képesek a tanult anyagból, emlékezetből szándékosan felidézni, ismereteket kreatívan alkalmazni.

2.2 Az óvodai élet tevékenységeinek kerete

2.2.1 Anyanyelvi nevelés

Cél

Az érthető, kifejező, meggyőző beszéd készségének kialakítása. Olyan beszéd, amely lehetővé teszi a szavak és mondatok kellemesen hangzó, fáradtság nélküli megformálását, a gondolatok egyszerű, világos, árnyalt közlését.

A gyermeki személyiség olyan szintű kibontakoztatása a nevelés-oktatás folyamatában a beszédfejlesztésen keresztül, hogy a gyermekek beszédprodukciós szintje megfeleljen az iskolakészültség követelményeinek.

Feladat

A beszédfejlesztés megjelenítése az óvodai dokumentációkban (jelentősége a tervezésben) a család beszédnevelő szokásainak összehangolása az óvodai beszédfejlesztéssel (együttműködés a családokkal).

- továbbképzési tervben beszédnevelést célzó tanfolyamokon való részvétel,
- beszéd szint megállapítása,
- beszéd kedv felkeltése, párhuzamosan a beszéd fegyelemre-való szoktatással,
- szókincs gyarapítás, helyes mondatalkotás,
- életkori és egyéb beszédhibák csökkentése,
- beszéd gátlás oldása,
- a gyermekek meghallgatása, kérdéseinek érvényesülése, a válaszokra megfelelő figyelem fordítása.

A gyermek az anyanyelvét, a nyelvi kifejezések formáit utánzással sajátítja el a felnőttekkel való kapcsolata során. Ezek a formák gyarapodnak a gyermek fejlődése folyamán, de nem önmagukban, hanem azzal a tartalommal együtt, amelynek hordozói, kifejezői. A megfelelő, korszerű beszédfejlesztés (beszédnevelés) érdeke az egyénnek, a családnak, a társadalomnak.

A beszédfejlődés kihat a gondolkodás fejlődésére, ezen keresztül a személyiség megfelelő kibontakoztatására. Az óvodai nevelésnek ezért kiemelten kell foglalkoznia az anyanyelv fejlesztésével a családdal együttműködve. A gyermek a tanulási folyamatban sajátítja el a nyelvet, a beszédet, változatos környezetben olyan beszélgetőtárral, akinek beszéd színvonal magasabb, mint az övé.

Beszédfejlesztés feltételei:

HALLÁS- feltételezi a beszéd utánzását,

BESZÉDKEDV a gyermekkel való egyéni beszélgetések (önbizalom erősödés, örömezés)

NYELVI MINTA- pontosítja az utánzást, (szülők, óvodapedagógus helyes hangsúlyozása)

KÖRNYEZET- harmonikus, biztosságot, szeretetet nyújtó intézményi légkör,

Az óvodapedagógus a nap minden pillanatában beszéd kapcsolatban van a gyermekekkel. Beszéd helyzeteket teremt az aktív és a passzív gyermekeknek. 5-6 éveseknél már felhívjuk a figyelmet arra, hogy hallgassák meg az éppen beszélő társukat. Az anyanyelv fejlesztését, a kommunikáció formáinak alakítását beszélő környezettel, helyes minta adással és szabálykövetéssel (a javítás elkerülésével) az óvoda nevelő tevékenység egészében végezzük.

Az óvodapedagógusnak beszéd tekintetében gyakran ingerszegény környezetből jövő gyermeket kell 3-4 év alatt az iskolakezdésre alkalmassá fejleszteni. Minőségi példát kell nyújtania az anyanyelv fejlesztéséhez. Az óvodapedagógus személyisége meghatározó, semmi mással nem pótolható. A csoport jó légkörének kialakítása, beszédre készítő helyzetek megteremtése, verbális kapcsolatok formálása, nyelvi hibák feltérképezése – óvónő feladata, Óvónői modell – tudatosan csiszolt beszéd, igényes nyelvhasználat, egyszerű, változatos mondat szerkesztés, tagolt beszéd, hangsúlyozás, hangleadás, hangmagasság, hangszín, hangerő, ritmus egysége.

A beszoktatás döntő szakaszában, sikeres „mama” szereppel a gyermek biztonságban érzi magát, empátiával - merni és akarni fog szólni hozzánk. Az életkornak megfelelő beszédészlelés és beszédmegértési szint felmérése elsődleges. Ezután a gyermek életkorához alkalmazkodó célzott (játékos) fejlesztés szükséges.

Fejlesztési alapterületek:

- szemtől-szembe beszélgetés (megfelelő metakommunikáció)
- mese megbeszélés (megértette-e a gyermek a hallottakat)
- szógyűjtés-gyűjtőfogalmak,
- szómagyarázat (gyermek-felnőtt felváltva)
- szótagolás (szavaktól haladva a mondatokig)
- nyelvi időérzék fejlesztése (rövid-hosszú hangok)
- irányismeret fejlesztése (jobb-bal, hol, honnan, hová fogalmának kialakítása)

A beszéd fejlesztése az óvodai nevelő-oktató munka egész területén jelen van. Kidolgozott program alapján, a pedagógus szabadság érvényesítésével történik a fejlesztés a játékok alkalmazásával. A beszédfejlesztési tartalmak összehangolt megjelenítése a nevelési tervekben a kommunikációs képesség fejlesztése érdekében hangsúlyt kap, (kiemelten a tanulás tervezésében) minden tevékenységformában, kihasználva az adódó nevelési helyzeteket. A tevékenységi formák tervezésében megjelenik a hozzá kapcsolódó továbbfejlesztési lehetőségek.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére

A nyelvtani szabályokat megfelelően alkalmazza, az érzelmeket szóban kifejezi. A beszéd ritmusa életkorához igazodik, beszédhangja a mondanivaló jellegéhez alkalmazkodik. Szóhasználat, mondatalkotása egyszerű, mégis változatos, árnyalt. Mondatalkotásában minden szófaj megjelenik. Tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat.

Sikerkritérium:

- érthető, folyamatos beszéd,
- az érzelmek mások számára érthető formában, életkornak megfelelő tempóban és hangsúllyal történő kifejezése,
- minden szófaj használata,
- különböző mondatfajták, mondat szerkezetek alkotása,
- mások beszédének végighallgatása, megértése,
- metakommunikációs jelek ismerete, értelmezése.

2.2.2 Az évszakokhoz kapcsolódó óvodai ünnepek, népszokások és néphagyományok

Cél - feladat

Alapvetőnek tekintjük a múlt értékeinek átörökítését, a népi kultúra átörökítését, éltetését, a néphagyományörzést, a népi kultúra ápolását, a nevelési folyamatba beépítjük mindazon értékeket, amelyek a folklórban megőrzésre érdemesek.

A népszokások eredetének, lényegének, hiedelemvilágának, jelképeinek, valamint a népi játékok, népmesék, népdalok, és kézművesség ismeretében tovább éltetjük a népi kultúrát oly módon, hogy a gyermek megtalálja benne a szépséget, örömet, és követendő. Mindez elősegíti a haza megismerését a hazaszeretetre nevelést.

A néphagyomány - népszokások ápolása óvodánkban folyamat jellegű, a gyermeki tevékenységbe építetten valósul meg. A csoportok jelkép, szokás és hagyomány rendszerével sajátos, egyéni színezetű légkört teremtünk.

Minden jeles napot egy hosszabb előkészület vezet be, amelyben a gyermekek koruknak és érdeklődésüknek megfelelő tevékenységekkel aktívan részt vesznek, valamint az események tartalmától függően a szülők is közreműködhetnek. Az előkészítő szakasz karakteres elemei: gyűjtögetés, tárgy/jelmezkészítés, dekorálás, múzeum látogatás, énekek, mondókák, versek, mesék, népzene hallgatása. Az érzelmi előkészítés és az örömteli várakozás kiteljesedése maga az ünnepi együttlét, amely a mindennapoktól eltérő eseménnyel a hagyományok, ünnepek tartalmi megismerését is segíti, valamint szokásaival viselkedés és kommunikációs formáival továbbfejleszti a gyermeki szocializációt.

Az ünnep hangulatát az élettér díszítése, az óvodai felnőttek éneklése, bábozása, vagy más alkalomhoz illő, érdekes tevékenység fokozza. Fontosnak tartjuk, hogy maga az ünnep, az ünnepi együttlét vidám hangulatú, felszabadult legyen, emlékezetes élménnyé váljon.

Az óvodai jeles napok ápolása

Az óvoda hagyományos ünnepei hozzájárulnak a gyermekek érzelmi életének gazdagításához, fokozzák az összetartozás közösségi érzelmeit, az átélt élmények tovább szélesítik a gyermekek tapasztalását a természeti - emberi - tárgyi környezetet.

A mindennapok hagyományos óvodai ünnepei

- A gyermekek születésnapjainak megköszöntése.
- A szülőkkel közösen elhatározott közösségi forma segíti annak átélését, hogy a társak az ünnepelt gyermekre figyelnek, vele törődnek, amely érzelmi töltetet ad.
- A felnőttek világához tartozó ünnepek (március 15, október 23.)
- **Az érzelmi benyomásokra helyezük a hangsúlyt (zászlós, vonulós játékok, zászlókészítés, közös éneklés, egyszerű versek, mondókák, rigmusok).**

Az óvónők korabeli népdalokat, rigmusokat, évszaknak megfelelő dalokat énekelnek, s a magyarság történelmét feldolgozó mesékkel, művekkel színesítik az ünnepet.

- Föld Napja (fa, egyényári növények ültetése, virágos – és veteményeskertek rendezése, madáretető, madáritató készítése)

Néphagyományok - népszokások tartalma az egyes tevékenységekben.A külső világ tevékeny megismerése

Az évszakok változásaihoz, az emberi élet sorsfordulásaihoz kapcsolódó jeles napok, az emberek, állatok, növények élete, gondozása, a hozzákapcsolódó munka jellegű tevékenysége, pl. befőzések, sütések stb.

Verselés, mesélés: mondókák, népmesék, időjósítások, rigmusok, találós kérdések, közmondások, névcsőfolók.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc: énekes gyermekjátékok, népdalok, hangszerez népi zene.

Rajz, festés, mintázás, kézi munka: sodrás, fonás, szövés, agyagozás, gyöngyfűzés, tárgykészítés.

Néphagyomány ápoló jeles napok és tartalmi. Mihály napján betakarítási ünnep (szeptember 29.)

A gyermekek megtapasztalják a természet változását, gyűjtik a természet kincseit. Gondozzák a kiskerteket, betakarítják a termést, megismerkednek tárolásuk módjával, befőznek, ehető termésbábokat készítenek, kukoricát morzsolnak. Megfigyelik az állatok viselkedését, állatokról szóló meséket, mondókákat hallgatnak: névcsőfolókat, vásári kikiáltó rigmusokat, találós kérdéseket, közmondásokat, vásárról szóló verseket, dalokat ismernek meg. Mézeskalácsot, peracet sütnek, népzenere táncolnak, énekes népi játékokban, ünnepi és sportjátékokban vesznek részt. A nagyobbak kalendáriumot készítenek, megfigyelik igaziak-e a népi jóslatok

Szüret

A gyermekek gyűjtik, válogatják az őszi gyümölcsöket. Éneket, mondókát, verset hallgatnak, almáról, szőlőről, szüretéről. Részt vesznek a szüret előkészítésében kedvük szerint, szőlőt szemeznek, préselnek, mustot kóstolnak, gyümölcsökkel díszítenek, pogácsát sütnek, termésekből egyszerű hangszereket készítenek. Kedvük szerint részt vesznek a szüreti mulatságban, táncolnak, mondókáznak, énekelnek, szüreti népi játékokat játszanak.

Márton napi ünnep (november 11.)

Nemzetiségi keretek között emlékezünk meg Szent Márton jó cselekedeteiről. A nagycsoportos gyermekek magyar és német libás mondókákkal kedveskednek. A gyermekekkel lámpást készítünk, mellyel délelőtt felvonulunk az óvodában, majd sötétedéskor a szülőkkel, vendégekkel a faluban felvonulást szervezünk. Az ünnepséget libazsíros kenyér és meleg tea kínálásával zárjuk.

Advent (november 30. utáni első vasárnapjától a negyedik vasárnapig)Mikulás (december 6.)Karácsony (december 24.25.26.)

A gyermekek megismerkednek az advent jelképeivel, koszorú, naptár. Segítenek, vagy önállóan kis segítséggel maguk is készítenek dekorációt. Cseresznyeágot tesznek vízbe, búzát ültetnek, festenek, mézest sütnek, nehezebb technikákat alkalmazva közösen fenyődíszeket és ajándékokat készítenek. Almát hámoznak, mézes diót készítenek, tököst sütnek és esznek. Verset, mondókát, éneket tanulnak Mikulásra, Karácsonyra.

Farsang (Vízkeresztől Hamvazószerdáig).

A gyermekek farsangi álarcot készítenek, mondókát, verset, dalokat, ismernek és tanulnak meg, a csoportot díszítik, átrendezik. Farsangi jelmezbe öltöznek, állatalakoskodás, kedvük szerint részt vesznek a farsangi mulatságban, táncolnak, ünnepelnek.

Húsvét (az első tavaszi napforduló utáni holdtöltőre következő vasárnap)

A gyermekek sétát tesznek az óvoda környékén, határkerülés alkalmával megfigyelik a természet változását. Mondókát, verset tanulnak locsoláshoz, komáláskor dalt, a komátál

küldéshez. Tojást festenek, maratnak, karcolnak, komatálba süteményt sütnek. A fiúk locsolnak a lányok tojást adnak. Kiszebábot készítenek, kiszéznnek.

Gerelyjárás (március 12.)

Az óvónők diákoknak öltözve eljátszzák az iskolába hívogatás szokását,(gyermekek részvétele, iskolai várakozás fokozása)

Az ünnepek cselekményeinek sorában a gyermek megérzi, átéli, hogy mindennek eljön az ideje, amire minden évben ugyanúgy illik készülni. A néphagyományok ápolása az érzelmi nevelés hatékony eszközeként vonul végig a nevelési folyamatban. A nevelési eszközeinket tudatosan gazdagítjuk a hagyományápolás érzelmfokozó eszközeivel.

A játék során természetes anyagok motiválják, cselekvésre készítetik a gyermekeket. A belőlük készített tárgyak, népi játékszerek gazdagítják a játékot, elkészítésük során alkalom adódik beszélgetésre, versek, mondókák, dalok, népi mesék felidőzésére.

A szabadban történő játék is bővül a hagyományápoló tevékenységekkel (természetes anyagok megmunkálása, dalos játékok, népi sportjátékok). Ezek fontos szerepet töltenek be a vizuális és zenei fejlesztésben, az érzelmi nevelésben, az egészséges küzdőszellem kialakításában.

A szűkebb környezet a természetjárások jó lehetőséget adnak a természeti környezet megszerettetésében, az évszakok változásaiból fakadó népi időjárások felidőzésében. A közösen átélt élmények a gyermeket környezetükhöz kötik, amelynek védelmezőivé válhatnak

A természet szépségének megláttatása, a környezet tevékeny alakítása formálja a vizuális látásmódot, ezekre az alapokra épül a gyermek művészetre nevelése. A zenei, irodalmi, vizuális nevelés során a népművészet értékes szép alkotásai az érzelmeiken áthatva épül be a gyermek ízlésvilágába.

A hagyományápolás teljes nevelési rendszerünket áthatja, beépül a gyermek és felnőtt tevékenységeibe. E folyamatban a gyermek alkotó kölcsönhatásban áll a természettel, megismeri a múlt értékeit, a közös alkotás örömeit, a környezetért érzett felelősséget.

Érzelmileg gazdagabbá, értelmileg fogékonyabbá válik, alapozódik a környezete iránti szeretete, egész személyisége fejlődik, kiteljesedik.

Népszokások és óvodai ünnepek folyamata

Előkészítő szakasz	Ünnep	Élmény feldolgozás
tárgyak gyűjtése, múzeum látogatása, népi mesterségek megfigyelése, házi hangverseny, meghívott művész együttes, tárgy és jelmez készítése, terem dekorálása	Öltözködésben, napirendben, élményben, különböznek a hétköznapiaktól.	Rajz, mintázás, kézimunka, Film - fénykép nézegetésével az élmény felelevenítése, Jelmezek hosszabb ideig a gyermekek rendelkezésére bocsátva, hogy mindenki kijátszhassa magát, több átélje a pozitív élményt

Az ünnep vagy népszokás lebonyolítása:

Ünnep vagy népszokás tartalma.	Népi mondókák, versek, népmesék	Énekes játék, Komponált dal.	Zenehallgatás, mese dramatizálás, bábozás, vers hallgatás.	Eszközkészítés

A lebonyolításban az események sorrendiségét rögzítjük. Az ünnepekhez, népszokásokhoz fűződő tevékenységek során rövid, magyarázatot fűzünk, hagyjuk, hogy a cselekvés örömeinek gazdagító hatása érvényesüljön.

2.2.3. Német nemzetiségi nevelés

A legtöbb gyermek számára óvodánk az első élettér, ahol a német nyelvvel, kultúrával találkozik. Számukra a német nyelv iskolai tanulásának megalapozását, valamint a magyarországi német nemzetiség kultúrájához kötődő hagyományok, szokások ápolásának megismertetését szeretnénk nevelésünkben megvalósítani. Célunk elsősorban a gyermeki személyiség fejlesztése kétnyelvű környezetben, az érdeklődés felkeltése a német nyelvi iránt, a pozitív érzelmi viszony kialakítása, a csoport tevékeny, alkotó együttműködése. Céljaink és feladataink megvalósítását igyekszünk a komplexitáson keresztül a játékos elveire építve elérni.

Óvodánk a német nemzetiségi tevékenységi formákat az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint alakítja ki, a tartalmakhoz felhasználja a nemzetiségi nyelvi, irodalmi, zenei, szellemi és tárgyi kultúra értékeit. Az óvodai nevelés magába foglalja a nemzetiségi hagyományok, szokások továbbörökítését, valamint a nemzetiségi identitás megalapozását és fejlesztését.

Óvodánk német nemzetiségi nevelést folytató kétnyelvű óvoda, ezért mindkét nyelv, a német nemzetiség nyelve és a magyar nyelv fejlesztését szolgálja. A nemzetiségi óvodai nevelés hazánk egységes köznevelési rendszerének része.

A német nemzetiségi óvodai nevelésünk célja és feladata

A nemzetiségi óvodai nevelés az óvodás korú gyermekek életkori sajátosságainak és egyéni fejlettségének megfelelően a nemzetiség nyelvének és kultúrájának megismerését és elsajátítását, a kulturális hagyományok átörökítését és fejlesztését szolgálja.

A nemzetiségi nevelés célja és feladata, hogy

- biztosítson anyanyelvi környezetet a gyermekek számára;
- ápolja és fejlessze a nemzetiségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat és szokásokat;
- készítse fel a gyermeket a nemzetiségi nyelv iskolai tanulására;
- segítse a nemzetiségi identitástudat kialakulását és fejlesztését.

Óvodánkban törekszünk arra, hogy a gyermekek érzelmi biztonságának megteremtése mellett – figyelembe véve a gyermek német nyelvismeretét – minél teljesebbé váljon a nemzetiség nyelvén folyó kommunikáció. Az óvodapedagógus a rendszeresen visszatérő kommunikációs helyzetekkel biztosítja az utánpótlás alapuló nyelvszajátítást.

A német nemzetiségi kultúrkincséből és az anyanemzet kultúrájából (irodalom, zene, népi játék) tudatosan felépített tematika segítségével változatos módon szervezzük meg a nyelvszajátítást. A kialakult nyelvi szituációk függvényében, a természetes nyelvtanulási eljárásnak megfelelően rugalmasan alakítjuk csoportjainak heti- és napirendjét.

A nemzetiségi óvodai nevelésünk megszervezése

Óvodánkban a magyar nyelvvel párhuzamosan a német nemzetiségi nyelvvel együtt szervezzük a gyermekek óvodai életét.

Nevelő munkánkat kiegészítjük a családdal (szülőkkel, nagyszülőkkel stb.), a nemzetiségi intézményekkel, szervezetekkel való együttműködés, különösen a gyermekek nyelvi kultúrájának fejlesztése, a hagyományápolás és a nemzetiségi identitástudat megalapozása és fejlesztése terén.

Óvodánk a nemzetiségi kultúra és nyelv ápolását segítő eszközökkel is rendelkezik, melyeket igyekszünk folyamatosan bővíteni.

Törekszünk arra, hogy óvodánk környezete tükrözze a nemzetiség kultúráját, a nemzetiség életmódját, szokásait, hagyományait és tárgyi emlékeit.

Kiemelkedő szerepet tölt be a német nyelvi nevelésben a gyermekek életkori sajátosságainak figyelembe vétele

- az artikulációs bázis, mely lehetővé teszi a német kiejtés megtanulását és ráérzést a nyelv zeneiségére
- az utánzóképeség, mely lehetővé teszi, hogy gátlások nélkül kövessék a nyelvi modellt (óvodapedagógus)
- a kíváncsiság, mely a gyermekeket állandó keresésre, próbálkozásra, tapasztalatok gyűjtésére ösztönzi
- az állandó tevékenykedés, az óvónő és gyermek kétoldalú kölcsönös kapcsolatában is.

Módszertani alapelveink

- Barátságos és szeretetteljes légkör kialakítása, amely a sikeres nyelvelsajátításhoz elengedhetetlen biztonságérzetet nyújt a gyermekeknek.
- Következetes német nyelvhasználat a spontán mindennapos helyzetekben és tervezett tevékenységek során.
- Frontális, mikrocsoportos és egyéni beszédfejlesztés során az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével differenciálunk.
- A gyermek utánzással sajátítja el ismereteit, ezért fontos a követésre méltó beszédmodell az óvodapedagógus részéről: egyszerűen, érthetően fogalmazunk, rendszeresen visszatérő mondatmodelleket és kifejezéseket használunk, mondanivalónkat mozdulatokkal kísérjük.
- Német nyelvhasználatkor a nyelvi tartalomnak megfelelő mimikát és gesztusokat használunk, mellyel megkönnyítjük a gyermekek számára a megértést.
- A német nyelvet a mindennapi életből, a gyermekek szűkebb, illetve tágabb környezetéből vett témákon át közvetítjük, mely témákat többféle módon, komplexen dolgozunk fel, a témákhoz kidolgozott szókincset játékosan megerősítve.
- A nyelvi nevelés során a tevékenységközpontúság elvét érvényesítjük: a nyelv közvetítése mindig valamilyen tevékenységhez kötötten történik.
- Kerüljük az egyik nyelvről a másikra történő direkt fordítást.
- Játékosság, gyermekközpontúság érvényesítése.
- Személyre szabott pozitív értékelések, visszajelzések.
- Módszertani sokféleség.
- Projektekben történő megvalósítás.

- Nemzetiségi tartalmak tudatos kiválasztása, tematikus feldolgozása.
- A gyermekek óvodai életét úgy szervezzük, hogy a német nyelv használata áthassa óvodai életünk minden tevékenységét, beleértve a gondozást is.

További feladataink a nemzetiségi nevelésben

- Partnerkapcsolatot ápolunk nemzetiségi nevelést folytató óvodákkal.
- Óvodatalálkozók, nemzetiségi napokon veszünk részt, melyre nagycsoportosainkkal német gyermektáncokból összeállított műsorral készülünk.
- Német munkaközösségünk hozzájárul egymás munkájának segítéséhez: látogatjuk egymás foglalkozásait, segédanyagot állítunk össze, gyűjtőmunkát végzünk, stb.
- A megyei, illetve a helyi német nemzetiségi önkormányzat pályázatain veszünk részt, melyek forrásaiból a nyelvelsajátításhoz, hagyományápoláshoz szükséges eszközeinket gazdagítjuk.
- Német nyelvű bábelőadásokat, zenés-táncos előadásokat szervezünk.
- Továbbképzéseken veszünk részt, azt ott szerzett ismereteinket megosztjuk egymással.

Német nyelvi feladataink az egyes képességfejlesztési területeken

Motorikus képességek:

- Sokféle mozgástevékenységben valósuljon meg a beszédészlelés és beszédértésen keresztül a nyelvi fejlesztés.
- Változatos tevékenységeken keresztül sajátítsanak el aktív szókincset, nyelvi kifejezéseket a nagymozgások, finommotorika, testséma, térorientáció területén.

Kommunikációs képességek:

- Változatos gyakorlási lehetőségekben törekszünk a szép, kifejező nyelvi megnyilvánulásra.
- Beszédészlelési és beszédértési feladatokban ismerkedjenek meg a gyermekek a német nyelv sajátosságaival.
- Játékos helyzetekben fejlesztjük a beszédet.

Értelmi képességek:

- Tapasztalati úton gyűjtsenek aktív nyelvi ismereteket az évszakokról, állatokról, növényekről, emberekről, közlekedésről stb., szerezzenek matematikai tapasztalatokat.
- A tapasztalás, emlékezés, megértés folyamataiban szókincsük gyarapodjon.
- Az összefüggések felismerését kísérik egyszerű nyelvi kifejezésekkel.
- Ismerkedjenek meg más népekkel és kultúrákkal.

Feladataink a nemzetiségi ismeretek, a tárgyi és szellemi kultúra megismertetésének köréből:

- Tárgyi emlékek gyűjtése szülők, nagyszülők bevonásával (fontosnak tartjuk ezek megjelenését óvodánk dekorációjában).
- A gyermekek ismerkedjenek meg lakóhelyükkel, annak nevezetes épületeivel, amelyek a sváb kultúrához kötődnek (pl. falumúzeum, templom, iskola stb.)
- Ismerjenek meg a nemzetiséghez kötődő népi kismesterségeket, régi foglalkozásokat (pl. kékfestő, agyagozás, gyertyaöntés, asztalos, cipész, stb.).
- Ismerkedjenek meg tapasztalás útján mezőgazdasági munkákkal (pl: szüret, szőlőfeldolgozás, tehenészet).
- Ismerkedjenek meg a német nemzetiség viseletével. (Fontos számunkra népviseleti ruháink bővítése gyermekeink, pedagógusaink számára ünnepeinkre.)
- Ismerkedjenek meg régi játékokkal, játékszerekkel. (csutkababa, rongylabda, stb.)
- A helyi nemzetiség hétköznapi és ünnepi ételeinek megismertetése, ismerkedés a sváb konyhával és étkezési szokásokkal (pl: kenyérsütés, sütés-főzés, befőzés)
- Ismerkedjenek meg az ünnepekhez, jeles napokhoz kötődő hagyományápolással (naptári év jeles napjai, emberi életút jeles napjai)
- Ismerkedjenek meg régi gyógymódokkal, gyógynövények felhasználásával.
- Ismerkedjenek meg a sváb zenével, hangszerekkel, körjátékokkal, mondókákkal, mozgásos játékokkal, táncokkal, mesékkel, sváb szerzők alkotásaival (tájnyelvi gyűjtésekkel is).

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként

- a gyermekben alakuljon ki pozitív érzelmi viszony a nemzetiség kultúrája és nyelve iránt;
- életkorának és egyéni képességeinek megfelelően rendelkezzen olyan szókinccsel, amely lehetővé teszi, hogy a megszerzett ismereteket tudja a nemzetiség nyelvén közvetíteni;
- tudjon tájékozódni a kommunikációs helyzetekben;
- ismerjen a nemzetiség, az anyanemzet (anyaország) kultúrájából merített dalokat, meséket, verseket, mondókákat és játékokat (esetenként tájnyelven is);
- ismerkedjék meg a helyi nemzetiségi szokások, hagyományok és tárgyi kultúra értékeivel; tanulja meg azok tiszteletét és megbecsülését.

Deutsche Minderheitenerziehung

Die Spracherziehung hat folgende Aufgaben

Sprachförderung und Kulturvermittlung

Wir bieten eine kinderorientierte Sprachförderung, die wir spielerisch, erlebnisorientiert und im Sinne einer ganzheitlichen Förderung gestalten.

Wie wir das erreichen:

- Wir sprechen bewusst viel mit den Kindern, und zwar Deutsch, und zeigen selbst Freude am Sprechen.
- Wir reden mit den Kindern in vielen Situationen deutsch.
- Zu verschiedenen Handlungen (Händewaschen, Aufräumen, Essen...) sagen wir Reime, geben die Instruktionen auf Deutsch.
- Wir erzählen Märchen, freie Geschichten und lesen aus Bilderbüchern.
- Die Kinder spielen die Märchen in Rollen- und Puppenspielen nach.

Im Tagesablauf nutzen wir die deutsche Sprache

Sprache begleitet jede Aktivität und Handlung. Die Sprachförderung beginnt beim ganz alltäglichen miteinander Sprechen und Erzählen. In Alltagssituationen (beim Essen, beim An- und Ausziehen, im Waschraum usw.) sprechen wir mit den Kindern deutsch.

Wie wir das erreichen:

- Beim Ankommen begrüßen wir jedes Kind persönlich. Wir nutzen ganz einfache Satzmodelle wie: „Geht es dir gut?“ „Dein Kleid ist sehr schön.“
- Beim Frühstück sprechen wir mit den Kindern deutsch. Wir geben dabei einfache Instruktionen: „Bring bitte einen Teller!“
- Während der Spielzeit sprechen wir in allen möglichen Situationen deutsch.
- Auch bei einzelnen Tätigkeiten wie Aufräumen, in der Garderobe, im Waschraum, im Hof, beim Turnen sprechen wir deutsch.
- Bei Bastelarbeiten sprechen wir deutsch.
- Mit Hilfe von Handpuppen bieten wir jeden Tag deutschsprachige Tätigkeiten an.
- Beim Mittagessen benennen die Speisen, sagen Tischsprüche und geben Anleitungen und Anweisungen in deutscher Sprache.
- In die Ruhezeit begleiten wir die Kinder mit einem Schlaflied, einem Märchen oder einem Gedicht in deutscher Sprache.

Die deutschen kulturellen Traditionen pflegen

Kulturelle Traditionen sind identitätsstiftend. Sie fördern und stärken den Gemeinschaftssinn. Gelebtes Brauchtum schenkt den Kindern Erlebnisse. Sprache und Kultur liegen ganz nahe beieinander. Wir ermöglichen den Kindern die Begegnung mit Kultur, Traditionen und Lebensformen der Ungarndeutschen.

Wie wir das erreichen:

- Wir sammeln mit den Kindern altes Kulturgut (Kleider, Handwerkszeug).
- Wir pflegen altes Lied- und Erzählgut.

- Wir beteiligen uns an Festen und Feiern im Dorf.
- Wir besuchen interessante Einrichtungen im Umfeld (Landhaus, Bauernhof, Feuerwehrrkabinett).
- Wir schaffen Volkstracht und Volkstanzkleidung an.
- Wir tanzen mit den Kindern deutsche Volkstänze in Volkstracht.
- Wir machen die Kinder mit den typischen Musikinstrumenten der Ungarndeutschen bekannt.

Die Tätigkeitsformen in der deutschsprachigen Erziehung

Die Spieltätigkeit

Spielen ist eine elementare Lebensäußerung und die für das Kind geeignete Form der Auseinandersetzung mit der Umwelt. Spielen ist eine spezielle Form des Lernens. Das Kind ist neugierig, will die Umwelt entdecken und ist dabei voller Spannung, Erlebnishunger und hat den Wunsch nach schöpferischer Tätigkeit.

In der Spracherziehung wird dem Freispiel eine erhebliche Rolle eingeräumt. Das Bild von der Wirklichkeit wird durch das Spiel immer genauer. Im zweisprachigen Kindergarten ist das Spiel sehr wichtig. Die Kinder haben zahlreiche Möglichkeiten ihre Sprachkenntnisse anwenden und reproduzieren. Wir bieten vielfältige Spielanlässe, die das Lernen der deutschen Sprache fördern.

Im Freispiel:

Unsere Aufgabe als Erzieherinnen eines ungarndeutschen Kindergartens ist es, auch im Freispiel einfühlsam die deutsche Sprache einzubringen.

Wir beobachten die Kinder bei ihren Spielen und bringen Spielimpulse zum passenden Zeitpunkt in deutscher Sprache ein.

Wir beteiligen uns einfühlsam am Spiel und wenden dabei die deutsche Sprache an.

Im angeleiteten Spiel:

Im angeleiteten Spiel nutzen wir die Vielfalt kreativer Spiele und Spielformen, um die Kinder mit der deutschen Sprache vertraut zu machen: Lieder, Erzählungen, Reime, Rollenspiele, Gespräche, Tänze, Märchen.

Die Hauptformen des gelenkten Spiels sind:

Funktionsspiele werden von den Kindern intensiv aufgenommen und durch die Wiederholung schnell erlernt. In den Funktionsspielen wird die gut artikulierte Aussprache der Kindergärtnerin nachgeahmt und eine positive Einstellung zur Sprache gewonnen.

Rollenspiel ist eine Form des freien Darstellungsspiel. In den gelenkten Rollenspielen wird in Dialogform der Rollenwechsel sowie das Antworten geübt und gefestigt, deshalb diesen Spielen in der Spracherziehung große Bedeutung zukommt.

Regelspiele, wie Memory-Spiel und Gesellschaftsspiele werden dem Entwicklungsstand und den Sprachkenntnissen entsprechend ausgewählt und je nach Wunsch der Kinder geübt. Die Regelspiele tragen dazu bei die richtige Aussprache zu üben und das produktive Sprechen durch Wortschatzerweiterung zu bereichern.

Volkstümliche Spiel - mit den volkstümlichen Inhalten dieser Spiele werden eine Unzahl menschlicher Situationen dargestellt. Durch diese Spiele lernen die Kinder die Traditionen der Nationalität kennen, pflegen und üben.

In **Situations- und Simulationsspielen** finden die Kinder Möglichkeiten zum Feststellen der Ursachen und der Zusammenhänge zur Entwicklung der Sprechfertigkeit.

In den **Übungsspielen** entwickelt sich vor allem die Augen-Hand Koordination, die Dominanz. Das müssen wir stärken.

Mit **Dramatisieren** stärken wir die positiven Verhaltensweisen, die Ausdrucksfähigkeit in beiden Sprachen und das fließende Sprechen in der Minderheiten Sprache.

Märchen, Verse, Reime

Literatur ist für das Kind eine Quelle der Freude, ein Spiel mit Einzelelementen der Sprache. Das Kind hat Freude an Rhythmus, Reim und Klang. Volksreime und Gedichte werden als Auflockerung eingesetzt. Die Sprachmelodie und der Rhythmus der Volksreime sind für das Kind erfassbar sie in der Spracherziehung zu einer unentbehrlichen Hilfe für die Ausspracheschulung.

Rhythmus, Lautmalerei und Wortspiele wirken auf die Kinder, auch wenn sie einzelne Worte nicht verstehen. Bei diesen Reimen und Gedichten sind nicht die Wortbedeutung wichtig, sondern der Wortklang und der Rhythmus.

Beliebt sind die Fingerspiele, Kniereiterspiele, Abzählreime usw. Die Volksdichtung trägt dazu bei, die Sprache für interessant zu halten, dadurch Spaß zu erleben.

In der Volksdichtung lernen die Kinder Dialekt und Mundart kennen. Aber die Kinder hören am liebsten Märchen. In denen werden die Wünsche erfüllen.

Wir wählen Märchen, Gedichte in beiden Sprachen aus dem Schatz der Volkskultur aus. Mit den kurzen Volksmärchen fördern wir die Identität der Kinder. Märchen und Gedichte sind im ganzen Verlauf der Erziehung, als wesentliches Gebiet der Mutterspracherziehung zu betrachten. Die Sprache wird während der Sozialisation zum wichtigsten Mittel des Denkens.

Die deutschen Märchen werden von den Kindern gerne gespielt und dramatisiert. Bei der Dramatisierung regt die Sprechfreude der Kinder an, fördert sein Ausdrucksvermögen. Die Dramatisierungsspiele haben eine wichtige Funktion im Üben des Rollenwechsels (Hörer-Sprecher) sowie im Üben der Rolle des Antwortens.

Singen, Musik, Kreisspiel, Tanz

Neben dem Spielen ist auch das Singen eine elementare Lebensäußerung des Kindes. Das Kind singt nicht in Tonarten und Tonsystemen, es singt naiv. Musik macht das Kind fröhlich. Die Musik hat in der Spracherziehung einen festen Platz.

Deutsche Lieder und Reime haben eine wichtige Funktion zur Sprachvermittlung. Die Kinder haben Freude am Wortklang, an der Bewegung. Durch imitatives Nachsprechen und Wiederholung erlernen sie leicht die Texte. Lieder, Spiele enthalten implizite deutsche Landes- und Kulturkunde.

Die Kinderlieder, die Reimen, die Kreisspiele enthalten viele Wörter, die aus der Umgebung der Kinder entnommen sind und den Eigenarten ihres Lebensalters entsprechen, sowie Begriffe, die im Alltag oft vorkommen. Diese wiederholenden Wörter und Begriffe werden durch die mehrmalige Übung zum Teil des aktiven Wortschatzes der Kinder.

Die Kreisspiele werden aus der Volkskultur gewählt. Durch das Pflegen der Volkskultur in Gesang und in Tänzen wird die zweisprachige Identität des Kindes angebahnt. Die Ausspracheschulung wird mit Kreisspielen, die von den Kindern gern gespielt und wiederholt werden, erfolgreich gelöst. Durch das gemeinsame Spiel finden die Kinder erste Kontakte zueinander und fühlen sich sicher. Diese Spiele haben auch eine wichtige Funktion im Üben des Rollenwechsels (Hörer-Sprecher).

Beim Singen und Spielen werden die gut artikulierte Aussprache und das reine Singen der Kindergärtnerin nachgeahmt und eine positive Einstellung zur Sprachen gewonnen. Die Kinder und Volkslieder helfen die genannten sprachlichen Aufgaben zu lösen, insbesondere bei der Erweiterung des Wortschatzes, im produktiven Sprechen.

Aufgabe:

- Die grundlegenden Bedingungen der musikalischen Erziehung schaffen.
- Den Anspruch auf die musikalische Selbstbildung fördern.
- Musikalische Erlebnisse sichern.
- Der Gebrauch der Grundlegenden musikalischen Begriffe in der deutschen Sprache.
- Mit Singspielen stärkt die Herausbildung der Freude am gemeinsamen Spiel.

Bildnerisches Gestalten

Das gestaltende Tun bezieht sich auf alle Tätigkeiten des Kindes. Das Kind verwendet verschiedenartigen Materialien um seine Erlebnisse und Erfahrungen zu verarbeiten und auszudrücken. Die Formen des bildnerischen Gestaltens sind:

Zeichnen und Malen ist das Bedürfnis des Kindes, seine Gefühle und Empfindungen auszudrücken und darzustellen.

Kneten und Formen: Beim Umgang mit formbaren Stopfen spielt das Kleinkind die Funktionslust eine große Rolle. Das größere Kind bildet schon aus einer geschlossenen Form eine Gestalt. Das Üben und freie Verwendung spielen bei diesem Gestalten eine wichtige Rolle.

Kleben, Schneiden, Falten, Drucken: Papier bietet vielfältige Möglichkeiten. Kleben und Schneiden sind für Kinder ein technischer Vorgang. Beim Falten sehen Kinder lieber zu aber die Faltdiguren verwenden sie gern im Freispiel.

Auffädeln, Flechten und Weben: Beim Weben und Flechten werden Gegenstände und Dinge die zu den Traditionen und Bräuchen gehören anfertigt.

Das Bildnerische Gestalten ist eine Möglichkeit der Kommunikation, die den Spracherwerb bereichert.

Bewegung, Turnen

Die Bewegung trägt dazu bei, die Sprachbildung natürlicher, abwechslungsreicher, interessanter, vielseitiger und regelmäßiger zu planen und durchzuführen. Körperliche Bewegungsfreude und geistige Entwicklung stehen in Wechselbeziehung zu einander. So wird dem Wachsenden Organismus der Kinder eine besondere Aufmerksamkeit geschenkt. Die mannigfaltigsten Bewegungen an der Luft und der Sonne im Wasser und Schnee stärken die Gesundheit, härten den Organismus ab, machen ihn widerstandsfähiger und sichern ein normales Wachstum, verhindern weiterhin die psychische Belastung. Die Körperübungen entwickeln und vervollkommen bei den Kindern motorische Eigenschaften, wie Kraft und Reaktionsschnelligkeit, Gewandtheit, ausdauernde Geschicklichkeit, Schnelligkeit die Entwicklung des Koordinationsvermögens des Kindes und die Schulung des Gleichgewichtssinnes. Die freie Bewegung im Freien zur Befriedigung des natürlichen Bewegungsdranges vom Kind, den täglichen und die Sportbeschäftigungen. Wir bauen auf die Bewegungserfahrung auf das Spielverhaltendes Kindes. Wir schaffen die Bedingungen zur Förderung der biologischen Entwicklung, zur Steigerung der Belastbarkeit, der Widerstands und der Anpassungsfähigkeit des Körpers. Die Aufgabe der Kindergärtnerin ist zu erreichen, dass die Kinder der Gruppe an sportlichen Übungen mit Freude teilnehmen. Auch mit Rhythmus und Musik werden Bewegungserlebnisse vermittelt.

Umwelterziehung

Ziele der Umwelterziehung sind der Erwerb elementarer Erfahrungen und die Auseinandersetzung mit Gegenständen, Dingen und Erscheinungen der Umwelt. Die Grundlagen der Umwelterfahrungen sind das eigene Handeln und erleben des Kindes. Es ist

wichtig, den Kinder Impulse zugeben die zur Entdeckung der Umwelt führen. Für die Auswahl der Themen sind die Gegenseiten der Umwelt und die Interessen der Kinder entscheiden. Die Umwelterziehung steht vor allem mit der Spracherziehung in enger Wechselwirkung. Die Sprachlichen Aufgaben stimmen mit den grundlegenden Erfahrungen und der Auseinandersetzung des Kindes mit seiner Umwelt überein. Die Entwicklung der Sprechfertigkeit und die Wortschatzerweiterung der Sprachfertigkeit wird mit diesen Themen verwirklicht:

- Das aktive Kennenlernen der Welt erweckt und hält die Neugier, das Interesse der Kinder durch das Bearbeiten der Erfahrungen und Kenntnisse aufrecht und befriedigt ihren Erkenntnisdrang.
- Ermöglichen, dass sie mit allen Sinnesorganen Erfahrungen sammeln können.
- Gelegenheiten zum indirekten Erleben des Naturschutzes anbieten.
- Problemsituationen schaffen.
- Möglichkeit zum fließenden Sprechen bieten und die mündliche Ausdrucksfähigkeit der Erst-und Zweisprache fördern.
- Die optimalen Voraussetzungen des Lernens sichern.

Arbeitswesen für Kindern

Die Kinder werden erlernen, dass die Tätigkeiten des täglichen Lebens von der Spieltätigkeit schwer zu trennen sind. Im Tagesablauf der Kindergruppe werden alle Gelegenheiten genutzt, bei denen das Kind die praktischen Tätigkeiten ohne Zeitdruck erwirbt. Anleitungen zu folgenden Themen sind zugeben:

- zur Körperpflege und Befriedigung persönlicher Bedürfnisse(aus und anziehen, Hände waschen, sich kämen, usw.)
- zu Haushaltspflichten(Ordnung machen, Tischdienst, Blumen gießen, Wegraumen, usw.)

Die Kinder erhalten die Möglichkeit bei einfachen Arbeitsvorgängen mitzumachen. Sie sollen motiviert werden, sie lernen dabei Arbeit planen, organisieren, zusammen tätigen. Die Arbeitsvorgänge werden selten auf Deutsch geplant, aber die anderen Tätigkeitsformen werden Deutsch begleiten und miterleben. (Lieder singen, Spiele üben, Reime sagen, Märchen anhören, usw.)

Lernen und Sprachbildung

Spielen ist eine wichtige Möglichkeit des Lernens. Spielen und lernen lassen sich auf gemeinsame Grundlagen zurückführen.

Spielen und lernen haben gemeinsame Merkmale wie:

- Freiwilligkeit: Auch das hat Erfolg, wenn sich das Kind für einen Sache interessiert
- Aktivität: Bevorzugt werden interessante Lernprozesse, die voll mit Überraschungen und Problemstellungen sind.
- Selbstständigkeit: Beim Spielen können Aufgaben schwierig sein.
- Phantasie: Beim Lernen und Spielen sind schöpferische Einfälle von Bedeutung.
- Anwendung des Gelernten: Die Kenntnisse sind übertragbar auf andere Situationen.

Die Aufgaben der Kindergärtnerin bei der Planung und Durchführung des Lernens :

- Die Erfahrungen und Erlebnisse der Kindergruppe, die wöchentlich und vorlaufend gewonnen werden, werden komplex und vielfältigen Formen aufgearbeitet.
- Das spontane Interesse des Kindes für ein Lernziel wird verstärkt.
- Das Erlernte wird wiederholt und erweitert.
- Auf naturgemäßes Tempo wird geachtet und genügend Zeit zum Üben gesichert.

Felhasznált irodalom:

- Irányelvek a nemzetiségi oktatáshoz:
https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_nemzetisegi_oktatashoz
- Bauer, Marianne – Preims, Marlene – Szauer, Ágnes – Dr. Frank, Gábor (2013): Ungarndeutsche Kindergärten zeigen Profil – Unsere kindergarteneigene Konzeption. Budapest – Pécs: UDPI – Autonome Region Trentino Südtirol – Goethe Institut (Hrsg.)
- M. Batári Ilona: Über die Relevanz des Immersionsunterrichtes in der frühen Zweitsprachförderung. In: Tolle et lege. ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Karának Tudományos Közleményei XXXI. Budapest: Trezor Kiadó
- Talabér, Theresia (1992): Zweisprachigkeit im Kindergarten. Soproni Szociális Foglalkoztató nyomdája

2.3 A program tevékenység formái

2.3.1 A játék:

Cél

A gyermek egyéni vágyainak és ötleteinek kibontakoztatása, hogy minél sokrétűbb tevékenységgé váljon.

Feladat

Biztosítjuk a játékhoz szükséges objektív és szubjektív feltételeket, a környezetből szerzett benyomások feldolgozását. A játékfajták, azok tartalmának, minőségének gazdagítása, egyéni sajátosságok figyelembe vételével, különös hangsúlyt helyezünk az alkotó játék támogatására. Játék közben a beszédkésztség fejlesztése.

A játékidő folyamatosságát rugalmas napirendünk biztosítja. A játék, a kisgyermek belső szükségletéből fakad, tevékenységi vágya, érdeklődése, és a külső hatások feldolgozása önkéntes és szabadon választható tevékenység, ezáltal a gyermek számára örömet okoz.

A játék révén akár akarjuk, akár nem, megismerjük az egyént.

Hui Zinga

A gyermekek a játékban elsősorban önmagukat adják. A 3-6 éves kor a „felkészülés” kora, és egyben „átmenet” korának is nevezhető. A gyermek az igazi kisgyermekkoron már túljutott, de az iskoláskorra készül.

Ebben a korban a gyermek legfőbb tevékenységi eszköze a játék.

A gyermeki pszichikum alapvető fejlődése szoros kapcsolatban van a játékkal. A játék az ismeretek egyik forrása. A felfedezés örömet nyújtja a gyermeknek, megismerni a környezetét, az őt körülvevő élő és élettelen világot.

A játék motiválja a gyermek belső feszültségét, amely elsősorban a pszichológiai érésből, fejlődésből következik.

Nagy hatása van a játékokra makró és mikro környezete is, azonkívül a felnőttek magatartása.

A játékhoz szükséges objektív és szubjektív feltételeket biztosítunk:

Objektív feltételek: légkör, hely, idő, eszköz.

A csoportokban rugalmas, szeretetteljes légkört alakítunk ki, csak annyi szabályt vezetünk be, amennyi segíti a gyermekek alkotó játékát, ötleteik szabad áramlását, együttműködését. A gyermekek feszélyezettség nélkül játszanak társaikkal, szabadon választják játékaikat, játszótársaikat.

Figyelemmel kísérjük a játszó gyermeket, törekszünk személyisége (érzelmi állapot, élmények, beszéd - mozgásfejlesztés, társas kapcsolatok, értelmi képességek) megismerésére.

Az általunk kezdeményezett mozgásos, énekes, dramatikus, egyéb képességfejlesztő játék/ok/ a gyermek számára szabadon választott tevékenységek.

A szabad játék nevelésünkben dominanciát kap.

A játék életkort meghatározó, fontos személyiségfejlesztő szerepét, hatását tudatosítjuk a szülőkben is. Játékkultúrát közvetítünk, hangsúlyozva az otthoni feltételek, az együttjátszás fontosságát a családi élet mindennapjaiban. A különböző tevékenységek időlegesen megszakítják a játékot, de nem törik szét folyamatát, idejük és helyük körültekintő megválasztásával lehetővé tesszük a játék nyugalmát, egy - egy játék akár több napon keresztül játszását.

Gondoskodunk arról, a terem berendezésénél és az eszközök biztosításánál, hogy az megfeleljen az életkori sajátosságoknak. A játékeszközök kiválasztásánál figyelembe vesszük azok motiváló, játékot serkentő, fejlesztő hatását. Törekszünk a természetes alapanyagú eszközök biztosítására, valamint arra, hogy a kreativitást elősegítő modern játékok is helyet kapjanak az óvodában.

Fontosnak tartjuk a báb és dramatikus eszközök állandó jelenlétének és megfelelő helyének valamint minden csoportban nagyméretű egész alakot látható tükör biztosítását. A játékok a gyermekek szemmagasságában, elérhető helyen vannak, azokat bármikor elvehetik, kreatívan felhasználhatják, időnkénti cseréjükről, javításukról gondoskodunk. A játék helyét a belső - külső környezet adottságaihoz igazodva alakítjuk ki.

Nagy teret biztosítunk a nagymozgásokhoz, kedves kuckót az elvonuláshoz, a mozgásos helytől távolabb, nyugodtabb helyet az elmélyült alkotáshoz. A csoportszobákban esztétikusan és praktikus berendezett állandó és ideiglenes helyeket teremtünk.

A mobil elemekkel a gyermekek is bármikor változtathatják a csoport berendezését. A gyermekek a játéktér alakíthatják, átrendezhetik, egy következő tevékenység előtt visszarendezhetik.

A játék további helye az óvodakert mely tagolt, ugyanakkor átjárható.

Fontosnak tartjuk a tagoltságot, mert az ott átélt játék, közös tevékenységek és környezetalakító élmények hatására egyre inkább sajátjuknak érzik azt a gyermekek, gondozzák, rendjéért felelősséget vállalnak

Gyakorlójáték, szimbolikus – és szerepjáték

Fő feladatunk élménynyújtással, különféle eszközökkel elősegíteni a szerepjáték kibontakozását, intimitásának megőrzését. Szeretetteljes csoportlégkörben biztosítjuk, hogy a gyermekek pozitív és negatív élményeiket bátran kijátszhassák, fejlődjön konfliktusmegoldó képességük. Tapintatosan, ha kell, határozottan irányítjuk pozitív irányba a túlzottan eldurvult agresszív játékot. A tartalmas szerepjátékkal segítjük alkalmazkodó, kommunikációs

képességük fejlődését. A játék során felállított szabályok fejlesztik önuralmukat, akaratukat, szabálytudatukat, erkölcsi érzelmeiket.

A 4-5 évesek már szerephez kötődnek, képesek kisebb-nagyobb csoportjátékra, ezek megszervezésére. Az egészséges csoportlégréköt azzal biztosítjuk, hogy figyelünk a vezéregyeniségek és a visszahúzódo gyermekek változatos szerepvállalására.

A 6-7 éves korra szeretnénk elérni, hogy a gyermekek elfogadják játszótársaik elgondolásait, alkalmazkodjanak a szabályokhoz, vállaljanak kevésbé vonzó szerepeket is, az együttjátszás érdekében. A játéksituáció létrehozása közben önállóan szervezzék meg-mit, hogyan, és kivel fognak játszani, keressenek hozzá eszközöket /akár készítsenek is/. Beszéljék meg a játék szabályait és akár több napon át folyamatosan képesek legyenek a játékot folytatni. Ezzel a szociális szereptanulással kommunikációs képességük is fejlődik, melyhez mintát óvónőink kulturált beszéde ad.

Szabályjáték

Az óvónőink által kezdeményezett szabályjátékok során megtanulnak alkalmazkodni egymáshoz, a szabályokhoz, fejlődik siker és kudarcűrő képességük. A mozgásos szabályjátékok, melyeket foglalkozásokon és szabadidőben is szervezünk, segítik a mozgáskoordináció kialakulását és fejlődését, a szem-kéz koordinációjának összehangolását, a nagyobbaknál a csoportszellem kialakulását. Együtt érzően segítjük a hevesebb vérmérsékletű gyermekeket a kudarc elviselésében, a szabály betartásában. A nagyobb gyermekeket fokozatosan önálló szabályjáték szervezésére buzdítjuk, de azt mindig figyelemmel kísérjük.

Értelemfejlesztő szabályjátékoknál fontosnak tartjuk a fokozatosságot. A korához, fejlettségéhez képest túlzott mértékű, sok szabály, kedvét szegheti a gyermeknek /pl. 4-5 éveseknél színes dobókockás társasjáték/. Az 5-6-7 évesekkel változatosabb szabályjátékokat: társasjátékot, kártyát, logikai, anyanyelvi játékokat játszunk, melyek segítik a gyermek értelmi képességeinek fejlődését /logikus gondolkodás, vizuális memória, matematikai képességek stb./

Konstruáló játék

A játéksituáció során teremtjük meg a lehetőséget egy szükséges eszköz elkészítéséhez, ekkor kedveltetjük meg a gyermekekkel a barkácsolást. A kicsik még csak figyelik játékjavító, bábkészítő munkánkat. A 4-5 évesek már segítenek a játékjavításban és egy-egy játék helyzetben már ösztönözzük őket egyszerűbb eszköz elkészítésére. Óvodánkban fontosnak tartjuk, hogy az eszközök folyamatos biztosításával a kicsik gyakorlójáték szintjéről /olló, ragasztó használata/ eljussanak 6-7 éves korra a változatos, igényes barkácsoló tevékenység kialakulásához, melyeknek során a létrehozott eszközöket szerepjátékban, konstrukciós játékban szabadon felhasználhatnak.

A változatos technikák gyakorlása közben a gyermekek értékes tapasztalatot szereznek az anyagokról, azok tulajdonságairól, megmunkálhatóságáról. Megtanulják az anyagok, új technikák, eszközök nevét, a munkafolyamatok elnevezését, ezáltal bővül szókincsük. Barkácsoláshoz felhasználjuk a természetben található terméseket, ágakat, bogyókat, hulladék anyagokat. Ezzel is a természet szeretetére, megbecsülésére neveljük őket. Olyan légkört teremtünk, melyben átélhetik az alkotás örömét, fejlődik kreativitásuk. Az ajándékok készítésével segítjük az érzelmi nevelést, az ajándékozás örömeinek átélését.

A munkatevékenységek közben fejlesztjük finommozgásukat, szem-kéz koordinációjukat, alakítjuk társas kapcsolataikat is az egymásnak nyújtott segítségadás által.

Szimbolikus-szerepjáték

Már óvodába lépéskor megismertetjük a gyermekeket a bábbal, elérhető helyre tesszük, és bármikor játszhatnak vele. A bábozás feltételeinek megteremtésével segítjük az egymáshoz való alkalmazkodást. Ezzel a tevékenységgel fejlesztjük az **emlékezetet, fantáziát** és a beszédet. Bábozás közben önállóan mesélnek, hangokat utánoznak, hangszínüket változtatják. Többféle karakterű bábót helyezünk el, így a gyermekek aznapi hangulatuk, érzelmeik, kedvük szerint választhatnak.

Kiscsoportban a bábokat a gyermekekkel együtt is készítjük, leggyakoribb az ujjbáb, síkbáb, fakanálbáb. Nagy csoportra kibővül kesztyűs bábbal, ill. a gyermekek maguk is készítenek bábokat. A bábparaván mögötti bábozás fejleszti **térészlelésüket** és a társakhoz való alkalmazkodás képességét. A tükör előtti bábozás a **testséma** fejlődését segíti elő. Mindkettőre lehetőséget biztosítunk csoportjainkban.

Dramatizáláskor saját vagy irodalmi élményeiket játsszák el. Fontosnak tartjuk, hogy a kellékek, eszközök, mindig kéznél legyenek, így maguk is kezdeményezhetnek. Szükség esetén segítjük a gyermekeket az eszközök kiválasztásában, a tér berendezésében, a szerepek kiosztásában. Az, hogy ki milyen szerepet vállal-, vállal-e egyáltalán-, nagyban segít minket a gyermekek megismerésében. A készülődés jó alkalmat nyújt a beszélgetésre, egyéni ötletek figyelembevételére, szereplők jellemének megbeszélésére, ezáltal a szókincs bővítésére.

A csoportok közötti átjárhatóság elősegíti a gyermekek közötti barátságok kialakítását, együttes élmények átélését.

Szubjektív feltétel az óvónő személye.

Mi felnőtt dolgozók olyan magatartást tanúsítunk, mellyel a biztató, támogató, segítő, engedő, elfogadó, nyitott, biztonságot adó, tapintatos példamutatásunkkal közvetítjük a normákat és szabályokat az én tudat kialakítása céljából. A gyermekek nyugodt játéka esetén játékot követő magatartást tanúsítunk. Szükség esetén játékot kezdeményezünk, modellt nyújtunk, játszótársak vagyunk, segítjük azokat a gyermekeket, akik ötletszegények.

Akkor avatkozunk bel a játékba, ha a gyermekek durvák egymáshoz, vagy veszélyeztetik egymás épségét, játékát.

A környezetből szerzett benyomások feldolgozásának biztosítása:

Élményekben gazdag környezetet kínálunk a gyermekeknek, mert környezetükből sok tapasztalatot szereznek, mellyel gazdagítják a játékot. Ezeket újra és újra átélnek a játékban. Mindezeknek az élményeknek feszültségoldó hatásuk van, ezáltal megszabadulnak a kellemetlen élményektől. Az átélt helyzetben passzívak voltak, a játékban viszont cselekvők, számukra pozitív megoldást is lejátszhatnak.

A gyermekek a játékot támogató, mesélő, segítő óvónő segítségével próbálhatják a belső és külső világ elválasztását, egymásra hatását, disszonanciáit és harmóniáit. Külső - belső világkép alakul ki a gyermekben. E kettős kép harmóniájának kiegyensúlyozásában az óvónő kezdeményező illetve irányító tevékenysége, meséje, cselekedtetése igen jelentős.

A belső világkép káoszában az eligazodást segítjük, a folyamatot nem sűrgetjük. Az érzés és a gondolkodás erőszakolt szétválasztását nem tartjuk kívánatosnak. Ebben a korban gyakran megélt eseményként mondanak el elképzelt, látott vagy hallott történeteket (mesekép) és ezeket gyakran összekapcsolják pillanatnyi érzelmi állapotukkal.

Önként vállalt játékszabályok betartása abba az irányba vezeti a gyermekeket ahol a tudati fejlődés pozitív irányba halad. Az egészséges testi - lelki képességekkel rendelkező kisgyermek a felnőttől sok mindent eltanul, utánozza őt. A gyermekek akkor érzik jól magukat, ha számukra optimális az idegrendszer izgalmi szintje, ezért a környezeti hatásokat oly formában szabályozzuk, hogy az egyenletes fejlődés ütemét biztosítjuk.

Óvodai életükben építünk a gyermekek egyéni élményeire, igyekszünk minél több élményt biztosítani, mely erősíti a játék fejlődését. Kirándulunk a gyermekekkel a természetbe, vadas parkba, állatkertbe, színházba. Különböző foglalkozások megfigyelésére (fodrász, boltos, rendőr, posta stb.) adunk alkalmat.

Életkorra jellemző játékfajták tartalmi gazdagítása.

A gyermekeket rácsodálkoztatjuk a számukra új dolgokra, kipróbáltatjuk az új mozdulatokat, tapasztalatokat szereznek, később ezeket felhasználják. A gyakorlójáték feltételeként megfelelő mozgásteret, eszközöket, természetes anyagokat biztosítunk, mintát nyújtunk azok használatára.

A kisebbek jellemző játékfajtájában az ismétlődéseket (kevergetés, öntözés, tépés, sarazás, játékos mozdulatok, halandzsza beszéd) bátorítjuk, a nagyobbaknál a tartósan ezen a szinten játszó gyermek fejlődését segítjük. A gyermekek e játék során tapasztalatokat gyűjtenek a környezet tárgyi, anyagai tulajdonságáról, működésükről, fejlődik térben való mozgásuk, tájékozódásuk, nagy és finommozgásuk, kez ügyességük.

A szerepjáték széleskörű feltételeit biztosítjuk, ily módon is motiválva a gyermekeket a szűkebb és tágabb környezetben spontán és közösen szerzett élmények, tapasztalatok játékban való újraélésére. A különböző játékhelyzetekben mintát nyújtunk kapcsolatteremtésre, konfliktuskezelési módokra, beszédviselkedésre, szerepformálásra, eszközhasználatra. Törekszünk arra, hogy minden gyermek szerepjátéka egyéni képességeinek legfejlettebb szintjén bontakozzék ki. A játék fejlődésével, a többféle szerepvállalás eredményeként fejlesztjük a gyermek beleélő képességét, szerepnek megfelelő magatartását, beszédét. Ez által képesek lesznek a közös játék elgondolására, a szerepek kiosztására, az ötletek egyeztetésére, az együttműködésre.

A bábozás - dramatizálás esztétikus eszközeit, kellékeit, jelképeit biztosítjuk, ezek ösztönzik a gyermeki fantázia szárnyalását, elindítói lehetnek egy - egy szerepjátéknak, mesedramatizálásnak, bábos önkifejezésnek, spontán „mintha” játékoknak. A rendszeresen ismétlődő meseélmények sokszínű érzelmet váltanak ki, reprodukálásuk során a gyermek eljátszák azt, ami érzelmileg közel áll hozzájuk. Az irodalmi és egyéb élmények szabadon és kötetlenül való megjelenítése során fejlődik önkifejezésük, kreativitásuk, mozgásuk, beszédük.

A bábót, bábozást, mesét felhasználjuk a természetóvás iránti érzelmek felkeltésére, az érdeklődés fokozására, az ismeretek átadása, szokások belsővé válása érdekében. Az építő, konstruáló, barkácsoló tevékenységek eszköz, hely, idő feltételei biztosítása mellett mintát nyújtunk az eszközök használatára, bemutatjuk a technikai fogásokat, kialakítjuk azok biztonságos, balesetmentes szabályait.

A gyűjtögetett természetes anyagokból barkácsolunk az érdeklődő gyermekekkel közösen. E tevékenységek során fejlődik a gyermek fantáziája, gondolkodása, kez ügyessége, még közelebb kerül a természethez.

A nagyobbaknál egyre jellemzőbbé válik az előre eltervezett, céllal végzett építés, szerkezetkonstruálás, amely gyakran kapcsolódik a szerepjátékhoz. A szabály-, mozgásos-, értelemfejlesztő-játék kiválasztásánál figyelembe vesszük a gyermek(ek) fejlettségét.

Egyszerű, a gyermekek számára könnyen elsajátítható, ugyanakkor szellemi erőfeszítést, ügyességet igénylő játékokat válogatunk.

A szabályjátékokban a gyermek igyekszik a szabályokat betartani, azoknak megfelelően viselkedni. A rendszeres gyakorlás hatására maguk is képesekké válnak szabályokat létrehozni, játékokat kitalálni, az ismert játékokat önállóan eljátszani. Fejlődik a gyermek emlékezete, figyelme, kombinációs készsége, számfogalma, közösségtudata, kitartása, eredményességre törekvése, szabálytudata.

A játék klasszikus tartalmát kiegészítjük népi játékokkal:

- **népi játékszerek készítése pl.(rongybabák, csutka baba, töklámpás, játékok napraforgó - kukoricaszárból stb.)**
- **énekes - táncos játékok pl.: (párcserélő, fogyó-gyarapodó játékok, szembekötősdí, stb.) mozgásos és küzdő játékok pl. (sorjátékok, hidas játékok, stb.)**

Mindezek **új tartalommal** töltik meg a gyermek játékát.

A gyermek játék közben ismerkedik meg a világgal, játéka összeköttetést jelent élő - élettelen környezetével. A gyermek játszik, érez és akar, tapasztalatokat gyűjt, egyre több megismerni valóra bukkan. Játékában a megismert világot kedve szerint átformálja, vágyait, érzelmeit sajátos módon megjeleníti. A választás és vállalás szabadsága, önkéntessége, a fantáziával játszás képessége önkifejezésre készíti. Játéka közben örömmel mozog, beszél; alakítja társas kapcsolatait, együttműködik.

Beszédképesség fejlesztése játék közben.

Beszédviselkedési mintáinkkal elősegítjük a gyermeki beszédképesség fejlődését. A bábjátékot alkalmazva modellt nyújtunk elbeszélő és párbeszéd formákra, a hangerővel, hangszínnel való bánásmódra. Közvetlen beszédfejlesztő céllal alkalmazzuk az anyanyelvi játékokat. Ezek mindegyike jól szolgálja a beszédösszetevők, szókincs, fogalomalkotás, párbeszéd és összefüggő beszéd fejlődését, fejlesztését. A játékot kísérő erős érzelmek kiváltják a gyermek közlési vágyát, fokozzák beszédkedvét. Az együttjátszást kísérő párbeszéd természetes körülmények között fejlesztik a beszédet és egymáshoz alkalmazkodást viselkedésben, kommunikációban egyaránt.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén

Megfelelő élmények, tapasztalatok nyomán kialakul az elmélyült játék, a játék önálló és kreatív szervezése, tartalommal telítése. Kialakul az együttjátszás igénye, az egymáshoz és a szabályokhoz való alkalmazkodás képessége. A játékban a társas viselkedési normákat betartják, interakciójuk gazdag, érthető.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok

Minden gyermek önállóan képes a számára kedves játéktevékenységet megtalálni, abban elmélyülni. Szívesen játszik szerepjátékot, konstrukciós játékot és igyekszik a valóságot kreatívan modellezni. A szabályjátékok is részét képezik tevékenységeinek, szabályokat betartja.

2.3.2 Külső világ tevékeny megismerése

Cél

A természeti és közvetlen társadalmi környezethez való érzelmi kötődés, értékeihez fűződő pozitív érzelmi-cselekvő viszony, az óvás, védelem igényének alapozása.

Az élő-élettelen világ megismertetése, megszerettetése, a gyermeki tapasztalatok gyarapítása, ami által a gyermek felfedezi környezetét, megtanulja szeretni és védeni azt. Érzelemgazdagítás a természethez kapcsolódó munka jellegű tevékenységgel, a nemzeti kultúra értékeivel, a helyi hagyományokkal, néphagyományokkal, szokásokkal, a közösséghez való tartozás élményével.

Természeti - emberi - tárgyi környezet tevékeny megismerése során a gyermek matematikai tapasztalatokhoz juttatása.

Feladat

Élmények, tapasztalatok és munka jellegű tevékenységek életkorhoz igazított biztosítása, gazdagítása. Mennyiségi, alaki, tér- és síkbeli tapasztalatok gyarapítása, beszédkésztség, kommunikáció fejlesztése a tevékenységekben.

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés folyamatát sokrétűen, a gyermekek minden cselekvését áthatóan valósítjuk meg. Óvodai gyakorlatunkban az általános feldolgozásra kerülő ismeretanyagot (család, az óvoda szűkebb környezete, a felnőttek munkája foglalkozása, a közlekedés, évszakok és napszakok, növények, állatok, kerti munka, stb.) egy sajátos hatásrendszerben szerzi meg a gyermek.

E hatásrendszer meghatározó elemei:

- Az óvoda külső és belső tereinek természetközeli körülmények, feltételek, amelyek kiválóan alkalmasak a természethez fűződő érzelmi kötődések erősítésére, élmények, tapasztalatok szerzésére, az ismeretek gazdagítására, elmélyítésére.
- Az évszakok változásaiból adódó környezetalakító munkálatok folyamatossága, rendszeres ismétlődése.
- Természetes anyagok, termések gyűjtése, praktikus háztartási ismeretek közvetítése, tevékeny elsajátítása.
- Kisállatok gondozása, madarokról való gondoskodás rendszeressége.
- Gyakori és helyszínekre visszatérő környezetmegismerő séták és rövidebb-hosszabb idejű kirándulások szervezése közvetlen és tágabb környezetünkben.
- Környezetünk tevékeny óvásán-védelmén keresztül a természetben való eligazodást alakítjuk.

Tevékenységek szervezése

A csoportszobákban kialakított természetsarkok tapasztalatszerzési lehetőséget kínálnak, alkalmasak a sokszínű tevékenységekre (évszaknak megfelelő termések, szárított és gyógynövények, cserepes és vágott virágok, florárium, terrárium, akvárium, kövek, gilisztakomposzt, esőerdő, termést hozó ágak, csíráztatott magvak, előnevelt palánták, zuzmók, mohák, kőzetek stb.)

A gyermekek növényeket ültetnek, rügyeztetnek, csíráztatnak, floráriumot gondoznak. Nyomon követik a fejlődést, megfigyelik a kinti - benti hőmérséklet, a víz, a napfény hatásait, és a növények fejlődése közötti összefüggéseket.

Egyszerű kísérleteket végeznek, pl. megfigyelik, hogyan alakul át az elhalt növényi rész talajalkotóvá a giliszta közreműködésével, vagy pl. gyertyaláng, szélforgó segítségével, megfigyelik a levegő mozgását. Jelölik az időjárás-változást a maguk készített időjárásórán. A csoportban tartott kisállatok (szőr nélküli és/vagy vízben élők) megfelelő életterét és gondozását mi felnőttek végezzük. A gyermekek megfigyeléseket végeznek, tapasztalatokat szereznek gondozásuk terén, élelmük beszerzésében és az etetésben közreműködnek. A gyermekek a természetsarkokat - a felnőtt segítségével - évszaknak megfelelően rendezik, bővítik és takarítják.

Terméseket, tárgyakat gyűjtünk, melyekből a természetsarkokban rendezünk kiállítást. Folyamatosan gyűjtünk képeket a gyermekekkel, melyekből albumot készíthetünk. Alkalmanként diaképeket, filmet, hanganyagot kínálunk megtekintésre, meghallgatásra, aminek segítségével szintén a természetet mutatjuk be.

Helyi adottságaink lehetővé teszik természeti környezetünkben a folyamatos megfigyelést, cselekedtetést, pl. konyhakertnek, virágoskertnek gondozása közben. A folyamatos és alkalmasszerű megfigyelések során a gyermekekkel érzékeltejük a rendezett, gondozott óvodakert szépségét, a színeket, illatokat, formákat, hangokat. Megtapasztaljuk az élet ritmikusságát, az évszakok jellemzőit, váltakozását, összehasonlítjuk azokat. Összefüggéseket keresünk az időjárás és természet, az időjárás, öltözködés és egészségvédelem, az emberek, növények, állatok élete és az ember tevékenysége között. Tapasztalatot nyújtunk a rendben tartott környezetről.

Séták, kirándulások alkalmával megismertetjük és gyakoroljuk a gyalogos közlekedés, a különböző közlekedési eszközökön való utazás elemi szabályait. Tavasszal és ősszel szervezünk fél/egész napos kirándulásokat távolabbi helyekre.

Az erdőben szerzett élmények meghatározzák a gyermek élő - élettelenhez való viszonyulását, hozzájárulnak a viselkedési szokások és gyűjtőmunka megfelelő formáinak kialakulásához, a természettisztelő, -óvó magatartás formálódásához. A kirándulások, természetjárások előkészítése során fontos feladatnak tartjuk ismerni a helyszínt (a játszó, pihenő, tisztálkodó, étkező, gyűjtő tevékenységek lehetőségeit, az esetleges veszélyforrásokat.) A szülőket tájékoztatjuk, megfelelő számú kísértről és közlekedési módról gondoskodunk, ellenőrizzük a gyermekek ruházatát, elsősegélynyújtó és egészségügyi felszerelést, valamint takarókat, mozgásos játékhoz eszközöket, szemetes zacskókat viszünk magunkkal.

Megismerkednek a háztartásban alkalmazható praktikus tevékenységekkel, azok higiénés szokásaival, eszközeinek használatával és végzik kedvük szerint e tevékenységeket:

- **fogyasztásra alkalmas, saját termésű vagy vásárolt, szülők által hozott gyümölcsök, zöldségek mosása, szeletelése, tisztítása, tálon rendezése, kóstolása, kínálása,**
- **savanyúságkészítés, szőlőpréselés, mustkészítés**
- **a gyümölcsök aszalása, főzése, gyümölcsstea, kompót, vitaminsaláta készítése**
- **kukoricamorzsolás, pattogatás**

- **sütőtök sütés figyelemmel kísérése**
- **mézeskalács készítése**
- **nagytakarítás csoportszobákban, babaszobában, ünnepek előtti díszítések, óvodakert részekén, babaházak tavaszi-őszi takarítása.**

A környezetvédő magatartás kialakítását is elősegítő szelektív hulladék - és papírgyűjtés. A gyermekek érzelmi kötődésen keresztül jutnak el a természet, környezet megbecsüléséhez és védelméhez. A gyermekek természethez való kötődését és az élőlények megszerettetését alakítjuk azzal is, hogy valódi történeteket mondunk a megfigyelések során, a tevékenységeket irodalmi és zenei alkotásokkal, odaillő hangulati elemekkel is gazdagítjuk.

A külső világ megismerésére nevelés komplex hatásrendszerében a gyermekek megismerik - az életkorban elvárható mértékben - a „külső” világot és szert tesznek arra az érzelmi kötődésre, melyet felnőve, a szülőföld haza szeretetként fognak nevezni.

Mennyiségi, alaki, tér- és síkbeli tapasztalatok gazdagítása

A környező valósággal való ismerkedés során a gyermekek tapasztalatokat szereznek az őket körülvevő tárgyak, jelenségek formai és mennyiségi jellemzőiről. Minden tevékenységükben benne van a matematika is. Tevékenységük során párosítanak, halmazokat képeznek, mennyiségekkel ismerkednek, összemérnek, sorba rendeznek, tapasztalatokat szereznek síktérbeli alakzatokról, megfigyelik tükörképüket, utánozzák egymás tükörképét, tükrös alakzatot hoznak létre festékfolttal, gyakorolják a térben-síkban tájékozódást. Fontosnak tartjuk a situációkban adott lehetőségeket felhasználni a matematikai tapasztalatok bővítésére

A beszédkésztség, kommunikációs készség fejlesztése a tapasztalatszerzés során.

A tevékenységek közben lehetőséget adunk a személyes beszélgetésre, feltett kérdések megválaszolására. Pontosítjuk a fogalmakat, bővítjük a szókincsüket, csiszoljuk kifejező készségüket. A valós élethelyzetekben természetes módon gyakoroljuk a helyes viselkedést (köszönés, bemutatkozás, véleménynyilvánítás, szándékok kifejezése, kérdés, tudakozódás és üzenet közvetítés). Segítjük a tapasztalatok és látottak kifejezését.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

A gyermekek tudják lakcímüket, szüleik pontos nevét, foglalkozását, munkahelyét, óvodájuk nevét. Tudják születési helyüket és idejüket. különbséget tudnak tenni az évszakok között, gyönyörködni tudnak szépségében. A gyermekek ismerik a környezetükben lévő intézményeket, szolgáltató üzleteket, esztétikai alkotásokat. Ismernek néhány háziállatot, vadállatot, madarakat... Ismernek néhány környezetükből való növényt, s azok gondozását. Gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában. Ismerik a közlekedési eszközöket.

A tárgyakat meg tudják számlálni legalább tízig, össze tudják hasonlítani mennyiség, nagyság, forma, szín szerint. Megkülönböztetik a jobbra-balra irányokat, értik a névutókat. Kialakult a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető beszéd.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Tájékozott önmagával és környezetével /otthoni, óvodai / kapcsolatos ismeretekben. Óvja, védi annak értékeit, tisztaságát, környezet alakító tevékenységével hozzájárul környezeté széppé

tételéhez. Formai mennyiségi tapasztalatok során képes következtetésekre, összehasonlításokra, csoportosításokra, megismerkednek a halmazokkal, végezhető műveletekkel.

2.3.3 Verselés, mesélés

Cél

A gyönyörködtetés, az élménynyújtás, a művészi alkotások, az átélés és átadás etikai fejlődés etikai lehetőségeinek megtalálása. A ritmus, a költői kép, kapcsolatok, a belőlük sugárzó gondolatok, hangulatok megéreztetése. A pozitív személyiségjegyek megalapozása.

Feladat

A felhasznált irodalmi anyagok, eszközök igényes összeállítása, az irodalmi érdeklődés felkeltése, mesélés, verselés, bábozás, dramatizálás eszközeivel. A nyelvi képességek fejlesztése, a felhasznált irodalmi anyagok, eszközök igényes összeállítása.

Óvodánkban a lírai és epikai alkotásokat hangsúlyosan a **népi, német nemzetiségi, klasszikus és kortárs művekből**, valamint a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemeit tartalmazó meséiből választjuk ki, amelyek táplálják a nemzeti tudatot, s a népünkre jellemző gondolkodásmódot fejezi ki.

Közvetítjük az anyanyelv ritmusát, dallamát, hangzóvilágát.

- **Az összeállításnál figyelembe vesszük a gyermeki sajátosságokat, melyek találkoznak a mese motivációival.**
- **Átváltozás motívuma.**
- **Ellentétek kedvelése, mert a gyermekek nagy különbséget tudnak érzékelni.**
- **Ismétlődések biztonsága.**
- **Feszültségoldó hatás.**
- **Képzeletben való kiegyenlítődség.**
- **Vágyteljesítés.**

Kezdetben rövid, világos, egyszerű szerkezetű, lendületes, képszerű nyelvezetű, gyermekekhez közelálló műveket választunk, /állatmeséket, halmozó meséket, gyermek történeteket/. A rövid versek, mondókák állatokról, évszakokról, ünnepekről, gyermekekről és környezetükről szólnak. Néphagyományaink közül az egyszerű köszöntők közül választunk.

Később hosszabb, elágazó szerkezetű népmeséket mesélünk. Megjelenik a tündérmese, tréfás mese. Vidám, humoros verseket, névcsúfolókat, halandzsaszövegű kiolvasókat mondunk. Az utolsó évben hosszú terjedelmű bonyolult szerkezetű mesékkel, hosszabb versekkel szélesítjük a kört. Helyet kapnak a realisztikus mesék, novellisztikus mesék, laza meseregények, ezekből válogatunk érdeklődési körüknek megfelelően. Műmeséket mesélünk. Közmondásokat, találós kérdéseket mondunk. Néphagyományaink közül egyszerű dramatikus játékot ismertetünk meg a gyermekkel.

Az élménykeltéshez különböző, változatos eszközöket használunk, amelyek nem csak esztétikai szempontból felelnek meg, hanem illeszkednek a mű stílusához, lényegéhez is. A mesehallgatás lelki szükségletét mindennap biztosítjuk, a gyermekek naponta többször is hallgathatnak mesét. A mesei csodás világ történései egyben reálisan tájékoztatják a gyermekeket arról, hogy a világban jelen van jó is, rossz is.

Az irodalmi érdeklődés felfedezése, mesélés, verselés, bábozás dramatizálás. A mese csodás elemekből, fordulatokból építkezik, a képzelet világába vezeti a gyermeket, ahol elképzelt

lényekkel, emberfeletti képességekkel rendelkező hősökkel, állatokkal találkozunk. Az egyszerű meséken keresztül fokozatosan szoktatjuk rá a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatására. A mesehallgatói viselkedés négy-öt éves korban alakul ki. Ezt segítjük a mesélőszándék jelzésével, a mesehely megteremtésével, az óvónő felkészültségével, előadóképességével.

A mesék, versek előadásában a beszéd és metakommunikációs jelzések összhangjának megteremtésével, hiteles közvetítéssel hatunk a gyermek reprodukív alkotó képzetére. A versnél különösen fontosnak tartjuk a hangulati előkészítést, az érdeklődés felkeltését, mert sokszor hangulatot fejezünk ki, nem történetet.

Az új verseket az élményekhez, tapasztalatszerzésekhez, adott helyzetek hangulatához igazítjuk. A már ismert és új versek kedv szerinti felidézését jelképekkel is motiváljuk. Mesélés közben szemkontaktust teremtünk, egész lényünkkel kifejezzük mondanivalónkat. Arra törekszünk, hogy a gyermekeknek legyenek kedvenc meséik, amelyeket sokszor szeretnének hallani, felidézni. Tudjuk, hogy a mese és vers többszöri meghallgatása, a többször átélt élmények beépülése a személyiségüket formálja.

A mese előadása bábozással már más műfaj, összetett, irodalom, zene, képzőművészet és színjátás. Tempójával alkalmazkodik a gyermekekhez, lassúbb és szuggesztívebb. A látvány ingerhatása koncentrációra készíti a gyermekeket. A rossz és a jó megjelenítése segít megalapozni a gyermekek belátását, mely az erkölcsi ítéletük alapja is. A színpad stilizált látványa, a báb stilizált megformálása segíti a műalkotások megközelítésének megértését.

Felismerve ezen nevelő hatásokat a nevelőtestületünk maga is előad darabokat. Alkalmanként bábművész meghívásával juttatjuk élményhez a gyermekeket. Ezek az élmények mintát adhatnak a gyermekeknek, melyeket követhetnek. A mesélés nagy eredménye, ha az általunk közvetített mese feltűnik a játékban. Többéves munka eredménye, hogy óvodánkban a mesedramatizálás feltételeit megteremtettük.

Közvetve ösztönözzük a gyermekeket dramatizálásra a kellékek biztosításával, ami elősegíti a képzeleti képek előhívását, és a meséhez való kötődésüket. A díszleteket közösen készítjük a gyermekekkel, melyben szívesen tevékenykednek, van, aki ezzel vesz részt kezdetben a mesedramatizálásban, vannak, akik szívesen vállalnak előadói szerepet. Szerepvállaláskor erősödik önbizalmuk, bátorságuk. Az általuk készített bábok, díszletek mindezt még fokozzák. A jelmez vonzóbbá teszi a negatív szerep vállalását is, melynek erkölcsi nevelő hatása óriási. Mindebben alkotó, tevékeny módon, egyénenként vesznek részt a gyermekek, közösséget alkotva.

Egy-egy csoportnak lehetőséget biztosítunk, hogy az általunk feldolgozott mesével, dramatikus játékkal megörvendeztessék társaikat. Az alkotókedv és készség felkeltése és fejlesztése érdekében egy ismert mesének többféle befejezésének kialakítására ösztönzünk. Abban is partnerek vagyunk, hogy a gyermekek által kitalált meséket közkinccsé tegyünk.

A szülők figyelmét ráirányítjuk a mesélés, előszó, beszélgetés fontosságára, napi rendszeres megvalósítására. Olyan elbeszélésekkel ismertetjük meg a gyermekeket, melyek hiteles világképet tükröznek, ezért a közlésmódjuk tárgyilagos, az előadásmódjuk ehhez alkalmazkodik. Az élőbeszéd természetességével mondjuk el, ami különösen segíti a kettős tudat fejlődését. Külön gondot fordítunk arra, hogy képeskönyveink között sok természettel

kapcsolatos ismeretterjesztő könyv legyen. A könyvek gyermekek számára elérhető polcon vannak, azokat bármikor levehetik, nézegethetik.

A nyelvi képességek fejlesztése:

A népi és nemzetiségi gyűjtésből származó mondókákkal segítjük a tiszta beszéd hallását és a nyelvtanilag helyes beszédet, a magán- és mássalhangzók helyes ejtését. Meséből, versből, elbeszélésből a gyermekek sok új fogalmat, új szavakat ismernek meg. A színes, szép beszéd a kifejezőképességüket csiszolja. A dramatizálások alkalmával pedig a nonverbális kommunikációs képesség differenciálódik.

A bábozás, dramatizálás, a mesekitalálás, befejezés, folytatás a gyermeki szabad önkifejezés kibontakoztatásának kitüntetett lehetőségei, alkalmat teremtenek az összefüggő beszéd és párbeszéd kialakítást, a nyelvi emlékezet és gondolkodás fejlődésére. A népköltészeti alkotások az érzelmeken keresztül hatva épülnek be a gyermekek ízlésvilágába és alapozzák meg magyarságuk kulturális anyanyelvét.

Várható fejlettség az óvodáskor végére:

- A gyermekek szívesen ismételtetik a verseket, rigmusokat.
- Várják, igénylik a mesehallgatást.
- Az ismert meséket folytatják, képesek fantáziájukkal kiegészíteni.
- Egyszerű történeteket kitalálnak, elmondanak.
- Az ismert mesemotívumokat bábozással, dramatizálással megjelenítik.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Örömmel hallgat mesét, verset, szívesen kísérje figyelemmel az óvónő dramatizálását, bábozását. A megismert irodalmi anyagból feltud idézni néhány rövid verset, mondókát. Kipróbálja maga is a dramatikus játékokat, egyszerű szerepet is szívesen elvállal. A megismert nemzetiségi anyagból feltud idézni néhány rövid verset, mondókát

2.3.4 Ének-zene, énekes játék, gyermektánc

Cél

A közös játék örömeinek megéreztetése, a zenei ízlés, esztétikai fogékonyság formálása, átélés, átadás lehetőségeinek megtalálása. A zenei élménynyújtás, a zeneművekből sugárzó hangulatok megéreztetése, a zenei anyanyelv megalapozása.

Feladat

A felhasznált zenei anyag életkoruknak megfelelő, igényes összeállítása a kortárs, és német nyelvű művek közül is válogatva. A zenei érdeklődés felkeltése, éneklés, játszás, zenei képességek fejlesztése, zenehallgatás.

Képességfejlesztésnél előbbre való, hogy a gyermekeink örömmel, érzelmi gazdagsággal, lehetőleg tisztán énekeljenek óvónőikkel, /öröm, bánat/ miközben a feszültségek oldódnak, dolgozik a képzelet az intellektus, a gyermek emberi kapcsolatokban való eligazodást tanul. A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógusok figyelembe veszik a nemzetiségi, etnikai kisebbségi nevelés esetében a gyermekek hovatartozását is.

A gyermekek nyelvi kifejező képességének fejlesztése. Óvodánk zenei nevelésében Kodály Zoltán irányelvei érvényesülnek. Anyaga a magyar népi mondókák, énekes játékok, komponált dalok. A zenehallgatás anyaga a magyar népdalok, más népek dalai és műzenei szemelvények. A zenei képességek az aktív zenélés legtermészetesebb módjával az énekléssel fejlődnek.

A zenei képességek fejlesztésével alapozzuk meg a zenei anyanyelvet. Eleinte rövid mondókákat, kis hangterjedelmű dalokat, tempójukban gyermekekhez közelállót játszunk a gyermekekkel. Ez a játék főleg az óvodába lépéskor a gyermek és óvónő páros játéka. Hangterjedelem biton, bichord, triton, trichord, tetraton tetrachord, pentaton, pentachord.

A páros játék után álló helyzetben, játékos, utánzó mozdulatokkal eljátszható dalokkal ismertetjük meg a gyermekeket. Majd az egyszerű szerepcsérés, futó játékok következnek, illetve kanyargós, vonulós játékok. A gyermekeknek 1 - 1 komponált dalt tanítunk meg az ünnepek köszöntésére.

Később a hangterjedelem bővül a hexachord hangterjedelmű énekes játékokkal, melyek mozgásformájában megjelenik a kör, a csigavonal, párválasztás, átbújás, egyszerű párbeszédű játék.

Ritmusban negyed, nyolcad, negyed szünet található. Egyszerű tréfás halandzsákat mondókákkal bővítjük. Utolsó évben pentaton és hexachord dalokkal bővül a dalanyagunk.

Mozgásformák bonyolultabbak, fogyó - gyarapodó kapu, lánc - kapu, hullámvonalas fogyó - gyarapodó, hosszabb párbeszédű dalos játékok.

A zenei érdeklődés felkeltése, énekes játékok játszása, zenei képességek fejlesztése, zenehallgatás:

A gyermekek kicsi korukban is szeretnek dudorászni, ismétlődő dallamokat ismételtetni, az óvónők szép éneke, hangszeres játéka felkelti a gyermekek érdeklődését. A játékokhoz használt esztétikus eszközök még vonzóbbá teszik az énekes kedvet. A gyermekek maguk is használnak egyszerű ritmushangszereket (dob, fadob, triangulum, stb.), gyermekjáték céllal készült

eszközöket (cserépsíp, körtemuzsika). Felhasználják az általuk készített gyermekhangszereket (levélsíp, pengető, csutkahegedű, zörgődob,).

Az énekes játék szervezésénél fontos szempontunk, hogy a mozgásos játékhoz elegendő helyünk legyen. Annyiszor játszhatnánk a játékokat, ahányszor csak kedvünk tartja. Az óvónőnek nagy szerepe van abban, hogy a játék öröme a gyermekek kitartását fokozatosan fejlessze (képes mások kedvéért is szerepet vállalni). Ezen játékok megszervezésére az udvarunkon is van lehetőség.

Az énekes játékokat kísérő **zenei mozgás** hozzájárul a mozgáskultúra gazdagodásához. A gyermekek fokozatosan elsajátítják a körbejárás sajátos testtartását, az együttes mozgás során pl.(két kör, csiga-kígyóvonal, átbújás kapu alatt) fejlődik tér és formaérzékük. Megismerik a szerepcserés, párválasztás, sorgyarapító játékokat, a guggolás, kifordulás, páros forgás mozgásait.

Szabálytudatuk és mozgásfejlettségük egyre **bonyolultabb mozgásformák** elsajátítását teszi lehetővé. Egyszerű tánclépéseket utánoznak, az énekes játékokhoz tartozó mozgást képesek megváltoztatni. Kialakulnak a „lányos” és „fiús” viselkedések a tánc közben.

A gyermekek átélik a jól hangzó, összecsengő éneklés, ritmikus együttmozgás és a játékhelyzet kínálta társas kapcsolatok örömet, a dramatizálás, szerepvállalás izgalmát, egy - egy zenei feladat többféle módon való megoldásának sikerét. Az egyéni fejlődés biztonságérzete, az átélt élmények hatása ösztönzi a gyermek önálló játékszervezését, kezdeményezését.

A zenei képességek együttesen fejlődnek az énekléssel. Éneklési készség, zenei hallás, ritmusérzék, zenei formaérzék, alkotókészség. A tevékenységek során egy-egy képesség fejlesztésére fektetünk nagyobb hangsúlyt. Felismerés, megnevezés fokozatától juttatjuk el a gyermekeket az alkalmazás szintjéig. Zenei fogalmakkal találkoznak: halk – hangos - magas - mély, dallam, ritmus, lüktetés, gyors lassú, tempó. Megismerkednek egyszerű hangszerekkel, ezeknek segítségével kiemelik lüktetést ritmust és motívumhangsúlyt.

A zenei alkotás megnyilvánul - szövegben, dallamban, ritmusban, mozgásban. Óvodánkban hangsúlyossá vált a zene hallgatása, ez is örömet jelent a gyermekeknek ne csak az aktív énekes-játék. Az értékes zene iránti fogékonyságot fejlesztjük. A zenei ízlést a művészi értékű zenei anyag befolyásolja. A zenei élmény erőssége az élményszerű bemutatástól a zene kifejező eszközeinek alkalmazásától függ. Az óvónők társas zenélése, éneklése, nagy hatással van a gyermekekre.

A gyermekkel való ismerkedés során, a személyes kapcsolatok kialakításában segítségül hívjuk az éneklést, mondókázást. A mindennapos éneklés velejárója óvodai életünknek, kapcsolódhat spontán kialakult játékhelyzetekhez, kezdeményezhetik a gyermekek, vagy mi magunk. A gyermekek bekapcsolódása önkéntes, önállóan döntenek el, részt kívánnak e venni, vagy csak szemlélődve hallgatják.

A mindennapokban a gyermekeknek lehetősége van zenei önkifejezési módjának gyakorlására, erre teret, eszközöket biztosítunk, a magunk példájával is motiválunk. A zenei tevékenységek pozitív érzelmeket ébresztenek, fontos szerepet töltenek be az érzelmi kötődés kialakulásában, a zene érzelmekre hat, élményt nyújt, ezért a zenei nevelést a személyiségfejlesztés fontos eszközének tekintjük és az éneklést, énekes beszédet az egyéb tevékenységhez is kapcsoljuk.

A gyermekek nyelvi kifejezőképességének fejlesztése:

A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételtetése segítse a helyes artikulációt, a szavak szép pontos kiejtését. A mondókák, énekek szövegének hanglejtése, hangsúlya, ritmusa, hangerejének utánzása éreztesse meg a nyelv kifejező erejét, szépségét. Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segítse a magán- és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését.

A sokféle énekes játékok adjanak alkalmat a szókincs bővítésére.

Anyanyelvi képességek fejlődésének elősegítése

A mondókák, énekes játékok gyakorlása, ismétlése elősegíti a helyes artikuláció fejlődését. A mondókák különösen alkalmasak a ritmusos szövegben ismétlődő beszédhangok pontos észlelésére, a tiszta képzésre a jó beszédritmus érzékelésére.

Az énekes szövegek hanglejtése, hangsúlya, ritmusa a magyar nyelv kifejező erejével hat és fejleszt. A zenei anyagokban előforduló szavak, fogalompárok gazdagítják a szókincsét, megértésüket és használásukat éneklés, mozgás közben sajátítják el a gyermekek.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén.

A gyermekek kedvvel játszanak énekes játékokat, ismerik az egyenletes lüktetés és ritmus különbségét. Társaik hangját, az ismert hangszerek és a környezet hangjait felismerik. Egyszerű távmozdulatokat, változatos térformákat ismernek és alkalmaznak, éneket, hangszeresen előadott dalt figyelmesen hallgatnak.

A környezet, s az ismert tárgyak hangjait megkülönböztetik /fa, fém zajok, és zörejek../.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Megismeri a közös játék által nyújtott örömet, a zenei anyagban megtalálja a neki tetsző játékokat, azok szabályait megtartja, ismeri az egyenletes lüktetést, ritmust visszatapsol. Zenei képességének fejlődése elindul.

2.3.5 Rajz, festés, mintázás, kézi munka

Cél

A gyermekek különböző technikákkal ki tudják fejezni gondolataikat, élményeiket, érzéseiket, elképzeléseiket, vágyaikat, álmaikat, fantáziáikat. A képzőművészet világába való betekintéssel élményhez juttatjuk a gyermekeket, gazdagítjuk esztétikai érzéküket, szép iránti vágyukat, igényüket alakítjuk. Megismertetjük őket nemzeti szimbólumainkkal, népművészeti elemeinkkel, néhány népi kismesterséggel. Közösségi rendezvényeinken a gyermeki alkotásokat bemutatjuk, ezáltal a tehetségeket bátorítjuk.

Feladat

Az alkotó tevékenységek feltételeinek megteremtése, az alkotó tevékenységek tartalmának, minőségének fejlesztése. Az óvodába bevezethető népi kézműves mesterségek feltételeinek megteremtése, a nyelvi képességek fejlesztése.

Az alkotó tevékenységek feltételeinek megteremtése.

A tevékenységek állandó helyét fény közelben alakítjuk ki. A műhely jellegű hely jelképesen elhatárolt, tárlópolcokkal, kosarakkal, kör alakú munkaasztallal, megfelelő méretű kényelmes székekkel berendezett. Eszközei elsősorban természetes anyagok (pl. kukorica, csuhé, nád, levelek, mákgubók, textíliák, fonalak spárgák, bőr, gyapjú, szövőkeretek) és jó minőségűek (pl. ecsetek, filcek, festékek, színezők, agyag, stb).

Kéz közelbe helyezük el, hogy a gyermekek elérjék, kedvük, tetszésük szerint használhassák. Kialakítjuk a tevékenységhez kapcsolódó egészségügyi és magatartási szokásokat, a biztonságos, takarékos anyag használatot. A gyermekek alkotásaikat saját dobozukban tárolják. A tevékenységek alkalmával kötényt, /festőinget vesznek magukra. A szükséges feltételeket a szabadban is megteremtjük

Az alkotó tevékenység tartalmának és minőségének fejlesztése.

A gyermekek élményanyagát gazdagítjuk a közvetlen és távolabbi élő/élettelen környezet megfigyelésével, a természeti szépségek, a színek, a formák felfedezésével. A gyermekek műalkotással való találkozását elősegítjük a közvetlen és távolabbi környezetben esztétikus jelenségek megfigyelésével (pl. az évszakok színei, színfoltok a növény-, állatvilágban, a természetes anyagok szépséges, kedvenc helyek, szép épületek, az óvodakert, saját és egymás alkotásai).

Múzeumok, kiállítások látogatásakor a gyermekek népművészeti és formatervezett, szép tárgyakkal, festményekkel, szobrokkal ismerkednek meg. Az óvodai és/vagy kölcsönzött művészeti albumokban együttesen fedezzük fel egyik-másik, a valóságban látott műalkotást, beszélgetünk azok színbeli, térbeli, hangulati jellemzőiről. Mindezek alakítják a gyermek szépség, kultúraértékek iránti vonzódását, segítik értékelő-képességük fejlődését.

A kisebbek építés, firkálás, gyurkálás közben ismerkednek az anyagokkal, eszközökkel, az alapvető technikákkal. Színre, formára vonatkozó tapasztalatokat szereznek, tájékozódnak a kép síkján. Saját motívumaikat gyakran ismétlik, variálják, képeket készítenek érdeklődésük, kedvük szerint. Emlékképeik, képzeletük nyomán. Az agyagozás és könnyen megmunkálható anyagok használata során tapasztalatokat szereznek azok alakíthatóságáról, formákról, benyomásaikat szóban is elmondják. Az építés, térbeli rakosgatás a különböző tárgyak formáival, alakzataival való ismerkedést segíti. E tevékenység közben fejlődik a gyermek téri tájékozódása, formaérzékenysége, alkotókedve és társaival való jó együttműködése.

A nagyobbak a képi, plasztikai munkáikban emlékezetük és megfigyelésük segítségével, saját elképzeléseik alapján jelenítik meg az élményeiket, a környezetükben történt eseményeket, a hozzájuk közelálló cselekményes témában. Síkbeli, térbeli ábrázolásukban a képi elemeket egymáshoz, egymás mellé rendezik és egyszerű összefüggéseket is megjelenítenek.

A természetes anyagokból változatos technikák alkalmazásával alkotnak (pl. levélvarázslást, textilfestés növényi festékekkel, díszítésnyomdázással, fonás, szövés, varrás, termésekből, textiltől, fonaldarabokból montázskészítés, képalakítás magvak szórásával, üvegfestés). Emberábrázolásunkban egyre kifejezőbbek a részformák és egyszerű mozgások jelzése. Egyre kidolgozottabbá, kifejezőbbé váló figurákból téri kompozíciókat is készítenek, játékokban felhasználják azokat.

Az alkotó tevékenységekben felhasznált természetes anyagok sokoldalú pedagógiai értékeket hordoznak. Általuk a gyermekek közelebb kerülnek a természethez, megtanulnak a természet kínálta lehetőségekre ráérezni, fantáziájuk segítségével azokba "belelátni", kitalálni és megalkotni.

A különböző anyagok alkalmazása sokrétű lehetőséget kínál a manuális tevékenységek alkalmazására, a finommozgások, az alkotókészség, a fantázia fejlődéséhez.

Mindezekkel erőteljesen formálják a gyermek értelmi képességeit, képszerű gondolkodását, formaalkotását, problémamegoldó-képességeit. A rajzolás, festés, kézimunka mellett a kézművesség anyagait, technikáit is megismertetjük a gyermekekkel:

- **kézi szövések alapelemei: sodrások, fonások, szövések,**
- **vessző, káka, gyékény, csuhé, szalmamunkák,**
- **gyöngymunkák.**

Textilmunkák: babakészítés, bábkészítés, textilfestés, képfestés agyagmunkák. Az elkészült tárgyakat a gyermekek használják, időnként alkalmi kiállítást rendezünk a gyermekek alkotásaiból. A vizuális technikák gyakorlása során a gyermek átéli az alkotás örömét, a sikerélmény további tevékenységre motiválja. Fejlődik, formálódik önkifejezése, ábrázolókézsége, alkatképzelete, erősödik önbizalma.

A vizuális alkotás iránti érdeklődést felkeltjük, építünk a gyermeki kíváncsiságra, biztosítjuk a sokféle lehetőség közötti szabad választást, a választás lehetőségét, anyagban, témában, technikában. Ösztönözzük az egyéni kifejezés, eredeti megoldás, a gyermek fantáziájának érvényesülését.

Figyelembe vesszük, hogy a gyermeknek a tevékenység öröme fontosabb, mint annak eredménye, ezért értékelésünk a pozitívumokat kiemelő, az egyénileg megerősítő, ösztönző éppúgy, mint a továbbfejlődés érdekében nyújtott segítségadás. A gyermekek munkáit gyűjtjük és elemezzük, közösségi rendezvényeinken, ovigalériánkban kiállítjuk, s környezetünk díszítésére használjuk.

Az óvodába bevihető népi, képzőművészeti mesterségek feltételeinek megteremtése:

Az óvónő olyan mesterségeket mutat be, amelyekbe a gyermekek is könnyen bekapcsolódhatnak. Ezek a következő kézműves mesterségek: pék, mézeskalácsos, gyertyaöntő, fazekas, gyékény, szalma feldolgozó, szövő, fonó. Először az óvónő olyan tárgyakat mutat be, amelyeket kézműves mesterek készítettek, majd olyan eszközöket visz be,

amivel elkészíti a tárgyakat, a gyermekek az óvónő irányításával maguk is készítenek ilyen tárgyakat.

Ezen tevékenységeket az óvónő kapcsolni tudja évszakokhoz, népszokásokhoz és ünnepekhez.

Anyanyelvi képességek fejlesztése

A gondolkodás a szóbeli és vizuális kifejezőképesség az egyes gyermekeknél különböző szinten állhat, de a kifejezésben e két képesség segíti egymást.

Ösztönözzük a tevékenységhez és azok tartalmához kapcsolódó beszédet, elősegítjük a gondolkodást, nyelvi képesség sokoldalú fejlődését.

A beszéddel kísért tevékenység, az eszközhasználat és technikák módjának közlése, ezek megértése, formai képzetek, arányok, irányok nyelvi kifejezésének gyakorlása. Az alkotásról való beszélgetés bővíti a nyelvhasználat területeit.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén.

Önállóan alkalmazzák a megismert technikákat, az eszközöket rendeltetésszerűen használják.

Egyéni módon jelenítik meg élményeiket, megfigyeléseiket, elképzeléseiket.

A színeket ismerik kreatívan alkalmazzák.

Ismerik a síkbeli irányokat, a megfelelő ceruzafogást és vezetést.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Az óvodai rajz, mintázás kézimunka tevékenysége során többféle anyaggal ismerkedik meg a gyermek. Ezek segítségével képes alkotni, elképzeléseit kifejezni. Az eszközök használatánál a ceruzát, ecset biztosan, helyesen fogja.

2.3.6 Mozgás

Cél

A gyermek mozgásigényének kielégítése, a mozgás örömként való megélésének biztosítása.

A természetes mozgás fejlődésének, az összerendezett, harmonikus mozgás kialakításának elősegítése, az egészséges életvitel alakítása.

A rendszeres testedzés, mozgás rendszerének megalapozása, testi-lelki harmónia kialakítása, a szép mozgás iránti vonzalom erősítése.

Feladat

A mozgás feltételeinek biztosítása.

Az életkornak megfelelő mozgás anyaggal, játékkal a mozgástapasztalatok bővítése, a mozgáskészség fejlesztése.

Alapvető fizikai képességük, cselekvőképességük, feladatmegoldó képességük, kudarcűrő képességük fejlesztése differenciált fejlesztési elvek alapján.

Mozgáskészségük fejlesztéséhez olyan játékok felajánlása, hogy „csak” játszunk élmény.

Versenyszellem kibontakoztatása megszegyenítő és kieséses játékok kerülésével.

Szocializáció, együttműködés fejlesztése.

A gyermekek kondíciójának megőrzése érdekében napi 2 alkalommal 5 per játékos mozgás.

A mozgás feltételeinek biztosítása

- A mozgásra inspiráló, tiszta, biztonságos környezetet, szabad teret, időt, eszközöket biztosítunk a spontán és szervezett mozgásra csoportban, szabadlevegőn egyaránt.
- Az eszközöket a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez igazítjuk, használatukat megtanítjuk, gondot fordítunk a baleset megelőzésre (pl. a bordásfal, tornaszőnyeg, mászóakák, csúszda, kötél, létra, egyensúlyozó lépegető, ugróiskola, célba dobó játékok, esztétikus kézi szerek, rollerek, kerékpárok, Télen a szánkók, nyáron a víz, a homok, a fák, a manipulációs, barkácsoló tevékenységek változatos eszközei).
- Tapasztalatot szerzünk a gyermekek mozgásfejlettségi szintjéről, a különbözőségek figyelembe vételével differenciáltan, egyéni támpontok megfelelő gyakorlásával segítjük elő a fejlődést.
- Alapvetőnek tartjuk a kondicionális (erő, állóképesség, gyorsaság) és koordinációs képességek (térbeli - időbeli tájékozódás, egyensúlyérzék, ritmusérzék, testséma, helyes testtartás, összeszedett esztétikus mozgás) fejlesztését, kialakítását.
- A mozgásos tevékenységek jó hangulatát megteremtjük, a helyes mintát bemutatjuk, modellt nyújtunk, elvárható erő kifejtésre serkentünk.
- A mozgásos tevékenységeket szóbeliséggel kísérjük elősegítve a megértést, a kifejezések aktív szókinccsé válását.
- A gyermekek testi egészségének megóvása érdekében alapvető szabályokat állítunk, szokásokat alakítunk.

Az életkornak megfelelő mozgás anyaggal, játékkal a mozgástapasztalatok bővítése, a mozgáskészség fejlesztése.

A csoport szobák, a tornaszoba és az óvodakert kialakítása lehetőséget nyújt a gyermektermészetes mozgásigénye, sokszínű kielégítéséhez, a mozgásformák gyakorlásához.

A mozgásos tevékenységek igazi tere a az óvodakert, a gyermekek itt különböző környezeti viszonyok között gyakorolják a természetes és egyéb mozgásokat (mászások- fára is, futások, bújócskák, labdajátékok, kötélhúzás, ugróiskola stb.)

A gyermekek spontán kezdeményezett mozgásait erősítjük, és mi magunk is kezdeményezünk mozgásos játékokat, amelyben a gyermek önként vesz részt. (pl.: különböző futó, fogó, dobó, ugró, labdajátékok, egyszerű verseny játékok, népi játékok stb.).

Udvarunkat úgy alakítottuk ki, hogy ezen mozgásokat a szabad levegőn, bármikor, kedvük szerint gyakorolhassák.

Udvari életünket úgy szervezzük, hogy minden gyermek csoportjától függetlenül, érdeklődésének megfelelően csatlakozhasson, bármelyik óvónő, vagy gyermek által kezdeményezett mozgásos játékhoz.

Óvodába lépéskor nagy hangsúlyt fektetünk a természetes nagymozgások fejlesztésére.

A változatos esztétikus kézi szerek kínálatával fejlesztjük a gyermekek érdeklődését, a közösen végzett céltudatos gyakorlatok iránt, melyekkel kielégítjük és irányítjuk cselekvési ösztöneiket, így fejlesztjük mozgásukat. A gyakorlatok kiválasztásával az óvónő figyelembe veszi az évszakokat. Ősszel és tavasszal főleg atlétikai vonatkozású gyakorlatokat és labda gyakorlatokat tervezünk, melyeket - időjárás függvényében - az udvaron bonyolítunk le. Ehhez megfelelő ruházatról gondoskodunk. Előkészítő gyakorlatukat úgy állítjuk össze, hogy a gyermekek minden izomcsoportját megmozgassuk, (kar, láb, has, hát, oldal,) erősítő és nyújtó hatással a korosztály képességeinek megfelelően.

A szervezett testnevelés anyagát, tartalmát a természetes mozgások (járás, futás, mászás, kúszás, ugrás, egyensúlyozások, eszközök emelése, hordása, és mozgásos játékok alkotják).

A szervezett mozgás része a mindennapi frissítő torna.

Anyagát elsősorban a mozgásos játékok alkotják kiegészülve egy-egy, már ismert gimnasztikai gyakorlattal, mozgásformával.

Megfelelő feltételek között rendszeressé tesszük a „mezítlábaskodást”, játékos gyakorlatokkal és különböző eszközökkel erősítjük a gyermekek lábboltozatát.

Testnevelés szervezeten két formában valósul meg:

- a mindennapi tornával, mozgással
- a testnevelés foglalkozásokon /kötelező jellegű, állandó napokon szervezett, heti 1-2 alkalommal/.

A szervezett testnevelés fejlesztő hatását tudatosan tervezzük.

Kezdetben a játékvezetés játékos, utánzó módon történik. A kisgyermek természetes mozgásához közel álló, futó, kúszó, csúszó, mászó mozgásokat választunk játékos funkcióba ágyazva.

Amikor már sok gyermek szívesen részt vesz a közös mozgástevékenységben, az óvónőink megismertetnek a gyermekekkel 1-1 tornaszert - és annak baleset mentes használatát - melyeken a fent említett mozgásokhoz alkalmazhatunk (szőnyeg, zsámoly, pad), vagy új mozgásokkal ismertetjük meg őket (gurulás). A labda a gyermek számára az egyik legkedvesebb játékszer, megtapasztalja, hogy reagál a cselekvésre, gurul, pattan, röpül.

A testnevelési játékok közül a futó-, fogójátékokkal ismertetjük meg őket.

Később a kézi gyakorlatot bővítjük társas, kézi szer, pad, szék gyakorlatokkal. Járás, kézfogás nélkül, egymáshoz alkalmazkodva, különböző alakzatban történik.

A futást harántterpeszből indítjuk, feladatokkal is bővítve.

A természetes tornagyakorlatok rézsútos padon végeztetjük.

Megismertetjük őket az előre történő guruló átfordulással, a kézállást előkészítő gyakorlatokkal (csikórugdálózás).

Az egyensúlyozó gyakorlatokat széles és keskeny szalagon, vízszintes és rézsútos szeren gyakoroltatjuk.

Megismertetjük őket a helyből, távol és magasra ugrás helyes technikájával, majd nekifutásból történő ugrással.

Dobásnál különböző eszközök megfogására és elengedésére, majd elfogására helyezzük a hangsúlyt.

A labda gyakorlatokat bővítjük a labda feldobásával és elfogásával.

Játékoknál helyet kapnak az egyszerű szabályjátékok és a sorversenyek.

Az utolsó évben legalább hatféle kézi szert használunk felváltva.

A járásokat bővítjük az irányok változtatásával, jobbra, balra fordulással.

Futásnál alkalmazzuk a járásnál megismert alakzatokat. Guruló átfordulás előre történik, alapállásból, 1-2 lépésből, futásból, szerről le párosával és tárgy felet. Függésben gyakoroltatjuk a lajhármászást. Az egyensúlyozást bővítjük 360°-os fordulással, fej, kar, lábmozgásokkal összekötve talajon.

Gyakoroltatjuk a dobás terpeszből, harántterpeszből, 1-2 lépésből, futásból, labdagyakorlatoknál kétkézes átadást. A játékok bővülnek a váltóversennyel.

A testgyakorlással elsősorban gyermeink egészségét fokozzuk, mely hat az általános közérzetükre, a testnövekedésükre, az étvágyukra, anyagcseréjükre, alvásukra, az egész izomzatuk fejlődésére, légzésükre, vérkeringésükre. A gyermekek szervezete a testgyakorlással erősödik, a mozgás az általános testi és szellemi fejlődésre is előnyösen hat. A gyermekeket hozzászoktatjuk a jó testtartáshoz, megelőzzük a tartós gyengeségeket.

Fejlesztjük a gyermekek fizikai tulajdonságait, mint pl.: gyorsaság, erő, kitartás, ügyesség, állóképesség, erősítjük idegrendszerét és fejlesztjük reakció- képességüket.

A szabadidő hasznos eltöltésére ösztönözzük a szülőket, a „gyermek-óvoda - család” együttléte szervezésével

A versenyszellem kibontakoztatása:

Számunkra a feladat azért fontos, mert életkoruknak megfelelően olyan helyzetek elé tudjuk állítani őket, amelyben, a küzdés vállalása, az egymásért való küzdés kifejezésre jut. Megismertetjük őket a közös és egyéni siker élményével, a legyőzött helyzetek elfogadásával. Ösztönözzük őket arra, hogy mindig törekedjenek erejükhöz mértén helyt állni.

A versengéssel, kiesős, megszégyenítő játékokat kerüljük.

A nyelvi képességek fejlesztése

Mozgásos tevékenységek során jelentkező speciális fogalmakkal gyarapítjuk a gyermekek szókincsét. Ezeket a kifejezések eleinte elsősorban passzív szókincsként jelenik meg, később azonban, életkoruk előrehaladtával aktívvá válnak, beépülnek játéktevékenységükbe.

Ezen alkalmak során kevés mód nyílik a közvetlen beszédkészség fejlesztésére, elsősorban értés, megértés, értelmi képességük fejlesztésére nyílik lehetőség.

A testnevelési foglalkozások keretében a gyermekek megismerkedhetnek a használt eszközök nevével, gyakorolhatják az irányokat.

A foglalkozáson elhangzott szavak erősítik a jelentés és cselekvés közti kapcsolatot.

Az együttes cselekvéshez, cselekvési normák kialakításában az óvodapedagógusnak és dajkának a következetes nevelőmunkában kiemelkedő szerepe van.

Foglalkozáshoz kötődően megismerkedik a gyermek:

- megszólítás udvarias formájával
- a cselekvésre felszólítással
- az együttes cselekvéshez kapcsolódó modellnyújtás, utánzásra késztetés verbális kifejezéseivel
- a ténymegállapítással

- az udvariasságra történő felszólítás.

A fejlődés eredménye az óvodáskor végén:

A gyermekek szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.

A gyermekek nagymozgása, finommozgása, egyensúlyérzékelése, összerendezett mozgása kialakul.

Ismerik az irányokat, tudnak a térben tájékozódni.

Betartják a szabályokat a különböző versenyjátékok, ügyességi játékok játszásakor.

Tudnak ütemtartással járni, gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan végezni.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Öröm számára a mozgás. A nagymozgásokat magabiztosan alkalmazza. Kitartóan képes szervezett mozgásos játékokban részt venni, abban a szabályokat betartja, elviseli a vesztes szerepet. Megismerkedik gimnasztikai gyakorlatokkal. atlétika, torna, játék vonatkozású gyakorlatokkal képesek az óvónő vezetésével együtt mozogni.

2.3.7 Munka jellegű tevékenység

A SNI és az egészséges gyermekek terhelhetőségi szintjét figyelembe véve, bevonhatjuk őket minden, általuk szívesen és önként végzett munkatevékenységbe. Növelve kitartásukat, önbizalmukat, erősítve akarati-érzelmi életüket, támogatva a csoportban elfoglalt értékes helyüket

Cél

A tevékenységhez kapcsolódó, szükségszerű tennivalókat elvégezzék a gyermekek, az egyén és a közösség érdekében.

Feladat

Az életkornak megfelelő munkafolyamatok megismertetése és gyakoroltatása. A munka jellegű tevékenység szinte minden óvodai tevékenységünkhöz kapcsolódik (sajátossága, hogy nem belső szükségletből fakad, hanem külső kényszer veti fel melynek célja van). Az általunk támogatott legfontosabb munka az önkiszolgálás mely végigkíséri a gyermekeket az óvodába lépéstől az iskoláig.

Önkiszolgálás a testápolásban, az öltözködésben, étkezésben

Mintát adunk az eszközök használatnál, és motiváljuk a gyermekeket a kipróbálására. Kezdetben sok segítséget adunk, biztatunk, dicsérünk, igényességre nevelünk. Később olyan tevékenységet is elvégeztetünk mely társaikkal kapcsolatos.

Úgy gondoljuk ez a közösségért végzett munka. Ha a társas kapcsolatok alakulnak a játékban, egymás iránt is érdeklődnek, megtanulják átélni a másik helyzetét. Ekkor lesznek képesek a közösségért is tenni.

Mindennapi munka a környezet rendben tartásáért végzett tevékenység, pl. a játékok elrakása, segítés a terem rendezésében és díszítésében. Ezeket a tevékenységeket rendszeresen együtt végezzük a gyermekekkel, így kialakítjuk bennük a szép környezet iránti igényt. Fontosnak tartjuk, hogy munkájuknak értelme és értéke legyen, melyet kellemes élmények megtapasztaltatásával érünk el.

Óvodánkban a közösségért végzett munkához a következők tartoznak:

A naposi feladatok a déli étkezéshez történő ízléses megterítést, a foglalkozásokhoz szükséges eszközökkel kapcsolatos teendőket foglalja magában.

Növényasarok, kiskert gondozása. Évszakonként biztosítjuk, hogy a gyermekek minden olyan környezetalakító munkatevékenységben részt vehessenek, amelyek elvégzésére megerősítés nélkül képesek, s amelyeket szívesen, önként vállalnak.

Ősszel faleveleket sepernek, gyűjtenek, szállítják a közös gyűjtőhelyre. Folyamatosan betakarítják a terméseket, terményeket, megismerik tárolási módjukat (magok vászonzacskóban, almák és más gyümölcsök kosárban, faládákban, a természetsarok polcán egymás mellett sorakozva.) Segítik az évelők, kistűk betakarását, telepítésre felszedésüket.

Télen gondoskodnak a madarak etetéséről, havat sepernek, lapátolnak, palántákat nevelnek.

Tavasszal kiültetik az előnevelt palántákat, magvakat vetnek és ágyásokba, folyamatosan gondozzák az elültetett növényeket. Vigyáznak a hasznos gilisztára, a hulladéktakarító hangyákra, a tetűfaló katicára, a rovarrevő madarakra.

Nyáron locsolnak, öntöznek, ismerkednek ezek gazdaságos módjaival, célszerű időpontjával, gondoskodnak a homokozó eszközök tisztántartásáról, a madáritatókat feltöltik vízzel. Gondozzák a növényeket, a terméseket leszedik, elfogyasztják.

Az alkalomszerű munkák a csoportok életéhez kapcsolódnak, ezek a következők:

az ünnepi dekoráció készítése, ajándékkészítés társaiknak, születésnap torta készítése, ünnepi sütemények készítése, termések feldolgozása, (savanyúság, befőzés, saláta) térberendezésben való segédkezés.

A gyermekek által használt munkaeszközök gyermekkéz méretűek, használatukat fokozatosan sajátítják el a gyermekek. A munkafajtákat szabadon választják, egyéni tempónak megfelelően végzik. Megtapasztalják a munka szükségességét, értékelik és megbecsülik. Erősödik egymáshoz, és a természethez való pozitív viszonyuk, egyre jobban vigyáznak előre, élettelenre egyaránt.

Feladatunk, hogy a munkafolyamatokat tudatosan megszervezzük, bővítsük korcsoportonként, egyénre szabottan; motiváljuk a gyermekeket az örömteli munka végzésére, az ismereteket életkoruknak megfelelően közvetítsük. Jártasságok készségek megszerzéséhez a feltételeket biztosítjuk.

A nyelvi képességek fejlesztése

A beszéd és kommunikációs készség fejlesztésére számtalan lehetőséget biztosítunk munkajellegű tevékenység gyakorlása közben. Ezen tevékenység a gyermek számára játék, játékos tevékenység, így a tanulás egyik forrása, a beszédnevelés eszköze is.

Munkavégzés során:

- bensőséges együttlétben kialakuló beszélgetésre, bemutatásra, nyelvi utánzásra biztosítunk lehetőséget,
- lehetőségünk nyílik megfigyelni a gyermeki mozgás-, észlelés-, figyelemkoncentráció-, beszédbeli hiányosságait, zavarait.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

A gyermekek szeretnek közösen dolgozni. Örülnek, ha kötelességüket teljesítik. Önállóan, igényesen végzik a naposi munkát. Szívesen vállalkoznak egyéni megbízások elvégzésére. Szívesen közreműködnek a növények és állatok gondozásában. Örömmel segítenek a kisebbeknek. Szeretnek meglepetést készíteni a kisebbeknek, szüleiknek, az óvoda dolgozóinak és az óvodát segítő iskolásoknak, felnőtteknek.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Felnőtt felügyelete mellett saját személyük körüli teendők elvégzésében önállóak.

A naposi munkát elvállalja, képes önállóan ellátni.

2.4 Tevékenységben megvalósuló tanulás

Cél

A programunkban helyet kap az óvónőink által kezdeményezett tevékenységben megvalósuló tanulás, amellyel számtalan probléma és feladatmegoldás lehetősége elé állítjuk a gyermekeket. Mindezzel biztosítjuk az élményekben gazdag óvodai életet, amely magában hordozza a következő életszakaszra való felkészítés sokszínű lehetőségét. Azokat a tanulási helyzeteket is, amelyekkel előkészítjük az iskolai tanítási folyamatba való átlépés belső feltételrendszerét.

Feladat

A tanulás lehetőségeinek rendszerezése, feltételek biztosítása. A pedagógiai folyamatot mindenkor a környezeti adottságoknak megfelelő, a személyiség szükségleteihez mért és a személyes megfigyeléseken alapuló folyamatos fejlesztés.

A programunkban a tevékenységekhez, az aktuális évszakhoz, ünnephez, népszokáshoz kapcsolódunk.

Kiindulópont: minden gyermek egyenlő értékű, a nevelés a gyermeket aktivitásra, cselekvésre motiválja, bármely aktivitás mellett előre halad a gyermek fejlődése. A nevelési folyamatban a gyermek érzelmi fogékonyságára, szükségleteire, érdekeire építünk. Figyelembe vesszük, alkalmazkodunk életkori és egyéni sajátosságaiból adódó fejleszthetőséget, egészséges hatásokra törekszünk.

Előfeltételezzük a gyermek aktivitását, vágyát a szép és értékes iránt, hozzásegítjük a környezet birtokba vételéhez, énképe, magatartása, önmegvalósító törekvései kiteljesedéséhez.

A programban a tanulás tág, teljes körű érvényesítése magában foglalja a motívumok, szükségletek tanulását, felerősíti a testi-, erkölcsi-, szociális-intellektuális képességek fejlődését.

Megismerjük a gyermeket, információkat szerzünk tapasztalatairól, értelmi képességeiről, az egyéni fejlesztést erre a kiinduló alapra építjük. A gyermekek önkéntelen tanulását, tevékeny aktivitását megerősítve motiváljuk a gyakorlást, az ismétlést, az ismeretek bővülését, elősegítjük a megismerő funkciók, a készségek, képességek fejlődését.

Követjük a gyermek tanulási képességeinek alakulását, hangsúlyt helyezünk az egyéni bánásmódra, differenciált képességek fejlesztésére, a pozitív megerősítésre, a gyermek sikerélményhez juttatására. A tanulás folyamatát több dimenzióban kezeljük, modell szerepünkben kereső, kutató, ráismerő, kitalálást engedő stílust érvényesítünk, az ilyen helyzetek teremtetésével biztosítjuk a gondolkodás, a próbálkozások, a gyakorlás, a tévedés és jó megoldás felfedezésének, a tudás örömteli megélésének élményét.

A tanulási folyamatban a játék, a játékos elemek alkalmazása, a játék nyelvén való nevelés alapvető módszertani elvárás. A gyermek a játékba, mozgásba ágyazott sokszínű tevékenységrendszerben cselekvési szubjektív, objektív határait próbálgatva folyamatosan tanul, ismeretei bővülnek.

A „képes vagyok”, „tudom” élménye erősíti a gyermek belső biztonságát, kompetencia élményét, fogékonnyá teszi intellektuális és személyisége alakulását elősegítő képességeinek gyakorlására, fejlesztésére.

Modell, nevelőpartner szerepünkkel hatunk a gyermekekre, közvetlenül és közvetve a szülőre. Az életkorra sajátosan jellemző gyermeki tanulásról folyamatos információt nyújtunk a szülőknek,

szemléletet formálunk. Túlzott, életkortól idegen követelmény támasztás esetében képviseljük és törekszünk érvényre juttatni a gyermekek érdekeit.

Az alkalomszerű forma magában foglalja óvodánkban

- a spontán játékos tapasztalatszerzést,
- a gyermeki kérdésekre épülő ismeretszerzést,
- az utánzásos minta és modellközvetítés magatartást és viselkedési normát,
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelést és tapasztalatszerzést, a gyakorlati probléma és feladatmegoldást.

A tevékenységek szoros kapcsolatban épülnek egymásra az aktuális évszakhoz, ünnephez, népszokáshoz kapcsolva.

A programban fontosnak tartott tanulási alapelvek és módszerek.

A tervszerűség, tudatosság és a választhatóság között kívánjuk megteremteni az egyensúlyt. Választható a gyermekek számára a tevékenység. Alapozunk a gyermek megismerési vágyára, érdeklődésére, kíváncsiságára, érzelmi beállítódására, önkéntelen figyelmére. Mivel az önkéntelen figyelem rövid ideig tart, ezért elengedhetetlen a motiváció mind az érdeklődés felkeltésében és fenntartásában. Hangsúlyos figyelmet adunk az élményeknek, mert a gyermekek tudása átélt élményből, vágyaiból, kíváncsiságából, felnőttől szerzett ismeretek halmazából tevődik össze.

Ebben az életkorban az élmény szinkretikus sémában jelenik meg, melyet érzelem és képzelet gazdagít. A környezet eseményeinek felfogása érzelmeiken keresztül történik, ezért külön kiemeljük a fokozatosság elvét. Egyszerűtől haladunk az összetett felé. Konkrétól az általános felé. Érzelmektől a logikus felé.

Így az egymásra épülés figyelembe vétele tervezésnél elengedhetetlen szempontunk.

A gyermek gondolkodása ebben az életkorban nem elvont, az ide vezető úton jár, az óvodáskorú gyermek gondolkodása - cselekvő, -cselekvő, -képszerű, képszerű gondolkodás. Jellemző a kettős tudat fejlődése játékban és mesében.

Mindezeket szemelőt tartva a módszerek megválasztásában fontosnak tartjuk:

- a gyakorlást -> cselekedtetést minden tevékenységben,
- szemléltetést -> többféleképpen, fokozatos elvonatkoztatással.

A beszélgetést mindig ezekhez kapcsoljuk.

A kép, a rajz, a tárgy megkönnyíti a mondanivalónk megértését, a képi látásmód kialakítását. Fokozatosan egy-egy probléma megoldását, a cselekvő tevékenységből átvezettük rajzos, képi megoldásra (játékos feladatlap).

Az alkotás minden ember sajátja, rajtunk pedagógusokon sok múlik tudjuk-e úgy irányítani a gyermekek nevelését, hogy ötletgazdagságuk, rugalmasságuk, eredetiségük megőrződjön, és alkotásban nyilvánuljon meg (játékban, dramatizálásban, ábrázolásban, zenei alkotókedvben). A tanulás folyamatában, a büntetést és tárgyi jutalmazást teljes mértékben kerüljük, csak a pozitív megerősítést alkalmazzuk (simítás, pillantás, mosoly, gesztus, mimika, dicséret csoport ill. szülő előtt).

2.5 Gyermekvédelem

Cél

A gyermekek fejlődését hátrányosan befolyásoló körülmények feltárása, az óvodai keretek között a családgondozás és egyéni bánásmód megvalósítása a hátrányok csökkentése érdekében.

Feladat

Az egyéni sorsokkal való törődés, a családgondozás kiemelt feladatként jelenik meg a programban.

A gyermekvédelmi munka elvei

- A szerteágazó gyermekvédelmi esetekben a humánus, segítőkészség, megértés, tanácsadás napi megvalósítása.
- A prevenció hangsúlyozása, a veszélyeztetett státusz kialakításának lehetőség szerinti megakadályozása.
- Legsúlyosabb esetekben történik a veszélyeztetettek nyilvántartásba vétele:
  - súlyos anyagi nehézséghez kapcsolódó elhanyagoló nevelés,
  - elhanyagoló neveléshez kapcsolódó testi- lelki bántalmazás
  - súlyos érzékszervi károsodás, tartós betegség.

A gyermekvédelmet legmagasabb szinten hazánkban a Gyvt. törvény szabályozza. 11.§ (1) "A gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, törvényes képviselőjének biztosításával, ügyeinek intézésével foglalkozik."

Kapcsolattartás a gyermekek védelmét ellátó szervekkel:

- Segítő Kéz Szociális Alapszolgáltató Intézmény
- Fejér Megyei Pedagógiai Szakszolgálat
- Fejér Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Bicskei Tagintézménye
- Polgármesteri Hivatal: Jegyző
- Rendőrség
- Fejér Megyei Kormányhivatal Járási Gyámhivatala

Veszélyeztetettnek kell tekinteni azt a gyermeket, akinek a törvényben megfogalmazott jogai jelentősen sérülnek. (Gyvt.)

Gyermei jogok

A gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez, valamint az értékorientált közösségi neveléshez. A gyermeknek joga van ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéséhez, valamint önálló életvitelének megteremtéséhez.

A nevelési és oktatási intézményekben, így óvodáinkban is alaptevékenységünkbe tartozik a gyermekek védelmében végzett **prevenció**.

Az óvónő a folyamatban:

- Tiszteletben tartja a családot, erősíti a családi nevelést, ezzel együttesen ébren tartja a gyermek iránti felelősségérzetet.
- Tapintatos kapcsolatot alakít a családokkal, különösen a segítséget kérő, vagy láthatóan segítségre szorulókkal.
- Minden családot érintő kérdésben titoktartást érvényesít.
- A családi körülmények figyelemmel kísérését a gyermek fejlődésének követésével együttesen végzi.
- Közvetlen, együttműködő nevelőpartneri viszony kialakítására törekszik, amennyiben ezt valamilyen körülmény akadályozza, úgy az óvodán belül kiemelt személyes törődéssel és fejlesztéssel igyekszik a gyermek fejlődését segíteni. Ha az együttműködésben a szülő partner, úgy az óvodán belüli törődés, fejlesztés kiegészül a családi neveléssel, szükséges esetben a nevelési tanácsadás segítségével.

Gyermekevédelmi koordinátor a folyamatban:

- Ellátja a gyermekevédelmi munka koordinálását.
- Feltérképezi a gyermekevédelmi eseteket, koordinálja a pedagógiai munkát a gyermekevédelmi esetekben. Vezeti a szükséges nyilvántartásokat, adatot szolgáltat szükséges esetekben, környezettanulmányt készít, kapcsolatokat tart fenn (nevelési tanácsadóval, gyermekjóléti szolgálattal, gyámüggyel, családsegítővel), munkájáról beszámol év végén.

Feladataink ütemezése:

- A hátrányos-, halmozottan hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekek felmérése az óvodapedagógusok közreműködésével, a hátrányos helyzet pontos felismerése a veszélyeztetettség megelőzése érdekében. Nyilvántartásba vétel.
- Tanácsadás szülőknek, pedagógusoknak.
- Szociális ellátások számbavétele: intézményi gyermekétkeztetés (Gyvt. 21/A. §.)
- Tájékoztatás a segítő szolgáltatások lehetőségéről, gyermekevédelmi feladatokat ellátó intézmények (címe, telefonszáma) jól látható helyen való kifüggesztése.
- Szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztési lehetőségeinek feltérképezése, felzárkóztatás, tehetséggondozás. Elsődleges célunk, hogy a gyermekeket hátrányos megkülönböztetés ne érje. (Gyvt. 6. §.)
- SNI gyermek jelentkezése esetén kapcsolatfelvétel a fejlesztőpedagógussal, és szükség esetén a fenntartóval. Képzett szakember igénylése/biztosítása.
- A SNI gyermeket nevelő szülőknek segítség, tanácsadás, hová, kihez fordulhatnak segítségért.
- A SNI gyermek fejlettségi szintjéhez mért egyéni fejlesztési terv készítése /fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus által/.
- Egyéb szakmai segítség elfogadása, alkalomszerű részvétel lehetőségeinkhez mérten a SNI gyermek nevelésének, fejlesztésének megismerésére, továbbképzések látogatása ebben témában.

A SNI gyermekek rehabilitációs és fejlesztési fejlesztését a szakértői vélemény előírásai szerint a fejlesztőpedagógus végzi, az érintett óvónőkkal megbeszélve a feladatokat, módszereket, lehetőségeket. Megfigyeléseiről dokumentációt vezet (Egészségügyi és

pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció egyéni fejlődési lap külv és belív). A megfigyeléseket minden óvodapedagógussal egyeztetni.

A szülőket tájékoztatjuk gyermeke fejlődéséről. (Műkr. 63.§.) Családlátogatásokat ütemezünk. Szeretettel, megértéssel, elfogadással neveljük a gyermekeket a csoportokban. Helyettesítő, korrigáló nevelést együtt alakítjuk ki a fejlesztőpedagógussal. Hangsúlyt helyezünk a testi épség óvására a játék közben, valamint a gondozási, és oktató nevelő, a feladatokban.

2.6 Az óvoda kapcsolatrendszere

2.6.1 Az óvoda és család

Cél

A szülőkkel történő együttnevelés és a kölcsönös bizalmon alapuló nevelőpartneri kapcsolat továbbfejlesztése, melyhez alapvető eszköztárunk része az empátia, tolerancia, megértés. A szülők egyéni érdeklődésüknek megfelelően kapjanak betekintést az óvoda életébe /tájékoztatás, óvodai programok/. *A SNI gyermeket nevelő családok szükség szerinti segítése, napi kapcsolattartás, esetmegbeszélés, tájékoztatás.* A szülők ismerjék meg az óvoda pedagógiai programjában megfogalmazott célokat, feladatokat, intézményünk házirendjét, a tájékoztató táblákon szereplő fontos információkat. Az óvodáskor végére egészségesen fejlett gyermekek kezdhessék meg az iskolai tanulmányaikat.

Legfontosabb szempontunk a gyermekek érdekeinek érvényesítése mindenek felett.

Feladat

Korrekt partneri együttműködés kialakítása a szülőkkel.

A család a gyermek legelső és legvédehetőbb élettere, a szocializáció elsődleges színtere, személyiségfejlődését döntően meghatározó közege. A családi életet tiszteletben akarjuk tartani, abba nem avatkozhatunk be, a szülő felelősségét nem vállalhatjuk át. A gyermek intelligenciája, viselkedése, viszonyai, érzelmi élete, mozgásai főként a családi minta szerint formálódnak. Szaktudásunkra, tapasztalatunkra támaszkodva nyújtunk segítséget a gyermekek fejlesztéséhez. A kapcsolat kialakítását kezdeményezzük.

Az óvodai nevelőmunka a családi nevelésre épül, kiegészíti azt, hatékony segítséget nyújt a gyermek fejlődéséhez. Óvodánk nyitott a szülők felé, a nevelőpartneri kapcsolat kialakítását kezdeményezzük. Kölcsönös bizalom, tisztelet, alkalmazkodás és segítségnyújtás megvalósítására törekszünk, az információkat bizalmasan kezeljük.

Megismertetjük a szülőkkel az óvodai nevelésünk célját, feladatait, a gyermekek fejlődésének jellemzőit, biztosítjuk az információ áramoltatását. Bővítjük a szülők pedagógiai, pszichológiai tájékozottságát. Mintát kínálunk egy-egy nevelési helyzet megoldására.

A gyermek sikereit, eredményeit közvetítjük, megerősítjük, a problémákat őszintén feltárjuk, közös megoldásokat keresünk.

Gyermekevédelmi koordinátor feladata:

A szülők tájékoztatása a gyermekevédelmi törvény esetleges módosításairól, kiemelten arra, hogy jogosultak és kötelesek gyermekeiket családban gondozni, nevelni és testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődésükhöz, valamint az értékorientált közösségi fejlődésükhöz szükséges feltételeket biztosítani. / HIRDETŐTÁBLA/ Elkészíteni az intézmény gyermekevédelmi

stratégiáját / SNI, veszélyeztetett, HH, esetlegesen HHH gyermekek száma, szociális kedvezményben részesülők, egyéb észrevételek rögzítése/.

Kapcsolattartás formái:

- Nyílt nap: tájékoztatást adunk az óvodában történő eseményekről.
- Tájékoztató (az óvoda törekvéseinek rövid bemutatása)
- Családlátogatás óvónői, vagy szülői kezdeményezésre, igény és szükség szerint (a gyermek közvetlen környezetének, a család gyermekekkel kapcsolatos információinak megismerése)
- „A szülős” beszoktatás (a szülők előzetesen megismerik az óvoda nevelési programját, napi életét, segítik és megkönnyítik a beilleszkedést).
- Nyitott óvoda (az óvoda mindennapi életébe való betekintés lehetősége, nyíltnapok, közös kirándulások, sportnapok, közös program).
- Rendezvények, ünnepek (a szülők segítőtársak, jelenlétük emeli az ünnep hangulatát, osztoznak az ünnep örömeiben gyermekeikkel).
- Napi tájékoztatás (rövid párbeszéd, kölcsönös érdeklődés kifejezése, lényeges információk átadása,)
- Fogadóórák (négy szemközti találkozás,)
- Szülői megbeszélések (az együttes találkozások, közös gondolkodás, javaslatok)
- Folyamatos együttműködés a szülők közösségével, (e közösség önálló kezdeményező, koordináló, vélemény-nyilvánító munkájára számítunk)
- Információs tábla (tájékoztatás az óvoda életének fontos, különleges törekvéseiről, nevelési cikkek, programajánlások szabadidő eltöltéséhez, játék, könyvajánlás).

Szülői értekezleteken fő feladatunk az óvoda házi rendjének ismertetése, a szülők tájékoztatása a gyermek közösséget érintő nevelési-oktatási feladatokról, itt történhet a csoportot érintő kérdések megvitatása. Fogadóórára szülői és óvónői kezdeményezésre, egyeztetett időpontban kerül sor, ahol a gyermek egyéni fejlődéséről beszélgetünk. Az iskolába menő gyermekek szüleivel e beszélgetés legkésőbb január végéig megtörténik. Nyílt napot oly módon szervezünk, hogy a szülő, egy évben 1-2 alkalommal a csoport életébe betekintést nyerhet, szemlélő magatartást tanúsítva. Így lehetőséget kínálunk arra, hogy gyermekét társaival összehasonlítsa.

Továbbfejlesztési lehetőség:

- Ismerkedési lehetőség leendő óvodásainknak és szüleiknek beiratkozás előtt, után,
- Közös szülői rendezvények / karácsonyi barkácsnap, családi nap, gyermeki ünnepek/.

2.6.2. Iskola**Cél**

Az iskolába menő gyermekek részére a zökkenőmentes beilleszkedés elősegítése.

Feladat

A közvetlen kapcsolat kiépítése, ápolása az iskola pedagógusaival.

Óvodánk egy, nyolc osztályos általános iskola mellett helyezkedik el. Az alsó tagozatos pedagógusok és közöttünk az évek folyamán közvetlen kapcsolat alakult ki. Nyílt napok alkalmával kölcsönösen látogatjuk egymást, betekintünk egymás munkájába. Látogatjuk volt óvodásainkat az iskolában, a tanítók pedig megismerhetik leendő diákjaikat még óvodásként. Az iskolába készülő gyermekek szülei részére a szülői értekezleten bemutatkoznak az iskola elsőosztályos tanítói és az iskola igazgatója, ismertetik az iskola helyi programját. Május végén egy délelőtti vendégül látják az iskolába készülő gyermekinket. Évközben a nagycsoportba meghívjuk a tanítókat, akiknek képet adunk az óvodában elsajátított irodalmi és zenei anyagról, a gyermekek neveltségéről, kialakult szokásnormákról.

2.6.3 Fejér Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Bicskei Tagintézménye

Tevékenysége a logopédia, gyógytestnevelés feladatok ellátása. Lehetőségeinkhez mérten részt veszünk az általuk szervezett programokon, szakmai továbbképzéseken.

Formái: értekezletek, megbeszélések, tanácsadás, csoportlátogatás, helyi munkaközösségben való részvétel.

2.6.4 Egészségügyi szolgálat

A gyermekorvossal és a védőnővel a kapcsolattartás a vezető feladata. Óvónői feladat a helyzetfeltárás és jelzés a vezető és a gyermekvédelmi koordinátor felé, törvényes keretek betartása mellett. Gyermekorvos, fogorvos, védőnő (elvégzi a gyermekek vizsgálatát, szükséges esetben további vizsgálatra utal, folyamatosan figyelemmel kíséri a gyermekek egészségi állapotát).

2.6.5 Segítő Kéz Szociális Alapszolgáltató Intézmény

Segítő Kéz Szociális Alapszolgáltató Intézmény családsegítő- és gyermekjóléti intézmény foglalkozik a hátrányos / veszélyeztetett helyzetben lévő családok problémájával, a szülő kérésére vagy az óvoda jelzése alapján segít az anyagi természetű problémák megoldásában.

2.6.6 Egyesített Családsegítő és Gondozási Központ-Kapcsolat Központ

A szolgálat feladata személyes szociális szolgáltatás nyújtása, családok, valamint a különböző közösségi csoportok jólétéhez és fejlődéséhez, továbbá a szociális környezetükhöz, való alkalmazkodáshoz.

Az intézmény szakemberei által segítséget nyújt a működési területén élő, szociális és mentálhigiénés problémái vagy krízishelyzete miatt segítséget igénylő személynek, családnak az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából.

2.6.7 Közművelődési intézmények

Cél

Az óvodai élet színesebbé tétele, közös élmények gazdagítása.

Feladat

Az óvodánknak megfelelő programok kiválasztása. A programon való részvétel megszervezése (múzeum, színház, vadas park, művelődési ház, stb.)

2.6.8. A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei

Az oktatási tér kialakítása és szakmai kapcsolat fenntartása érdekében óvodánk lehetőségei szerint igyekszik kapcsolatot felvenni külhoni magyar óvodákkal.

2.6.9. Fenntartó

Az Intézmény fenntartóval való együttműködése

Intézményünk részéről pedagógiai programunk egyfajta kötelezettségvállalás Etyek Nagyközség Önkormányzat – mint intézményfenntartó – felé arra vonatkozóan, milyen színvonalú óvodai ellátást biztosít állampolgárainak, az óvodát igénybe vevő családoknak.

Fenntartónk számára a kötelező feladatellátás és a folyamatosan szűkülő forráslehetőségek egyre inkább elkerülhetetlenné teszik a közpénzek hatékony felhasználásának bizonyítását.

Az óvodai nevelésre fordított költségek a településünk költségvetésének jelentős részét teszik ki, ezért jogosan merül fel az a kérdés:

- hogyan hasznosul a köznevelésre fordított pénz,
- mennyire működünk hatékonyan és eredményesen,
- teljesítjük-e alapvető funkcióinkat,
- el tudunk-e pénzügyileg és szakmailag számolni a rendelkezésünkre bocsátott forrásokkal?

Cél: A kapcsolat lehetőségeinek folyamatos felülvizsgálatával az intézményfenntartóval, illetve annak munkatársaival való eredményes és hatékony együttműködés.

Feladat:

- az intézményi dokumentumokkal szembeni fenntartói elvárások pontosítása
- a beszámoltatás szempontjainak és eljárásrendjének kidolgozása, működtetése
- adatszolgáltatás rendjének szabályozása
- partneri igény és elégedettség mérés eljárásrendjének egyeztetése
- egyéb kapcsolattartási tartalmak

Az óvoda és a fenntartó kapcsolata elsősorban a következő főbb területekre terjed ki:

- az óvoda Alapító okiratának kialakítása, módosítására
- pénzügyi-, gazdálkodási tevékenységére, az éves költségvetés jóváhagyása, elfogadása, módosítása
- óvodánk ellenőrzése gazdálkodási szempontból
- óvodánk ellenőrzése működési szempontból
- óvodánk ellenőrzése törvényességi szempontból
- óvodánk ellenőrzése a szakmai munka eredményessége tekintetében
- óvodánk ellenőrzése az itt folyó gyermekvédelmi feladatok tükrében
- óvodánk ellenőrzése a gyermekbalesetek megelőzése érdekében tett intézkedések tekintetében
- az óvodában folyó szakmai munka értékelése
- az SZMSZ jóváhagyása, módosítása abban az esetben, ha annak költségvetési kihatása van
- a Házi rendje jóváhagyása, módosítása abban az esetben, ha annak költségvetési kihatása van

- a Pedagógiai Programja jóváhagyása, módosítása abban az esetben, ha annak költségvetési kihatása van

A fenntartóval való kapcsolattartás formái

- szóbeli tájékoztatás
- írásban beszámoló évente egy alkalommal
- egyeztető tárgyalások és megbeszélések
- értekezletek
- az óvoda képviseletének szükség és igény szerint biztosítása képviselő testületi és bizottsági üléseken
- fenntartói rendeletek és határozatok átvétele azok végrehajtása céljából
- szükség és igény szerint speciális információszolgáltatás az óvoda pénzügyi-, gazdálkodási-, szakmai tevékenységhez kapcsolódóan
- működésünkkel és eredményességünkkel kapcsolatos igény és elégedettség mérés évente egy alkalommal

Az óvoda - írásban történő - éves beszámolójának szempontjai:

- Program célok megvalósítása érdekében végzett tevékenység
- Egészségnevelés, környezeti nevelés céljainak teljesítése
- Az éves munkaterv feladatainak teljesítése
- Szülői elégedettség adatok és azokból következő fejlesztések
- Gyermeki elégedettség adatok és azokból következő fejlesztések
- Pedagógusok és munkájukat segítő alkalmazottak elégedettség adatai és azokból következő fejlesztések
- Tehetséggondozás érdekében végzett tevékenységek és azok eredményei
- Felzárkóztatás érdekében végzett tevékenységek és azok eredményei
- Dokumentált „óralátogatások” tapasztalatai
- A vezető ellenőrző tevékenységének tapasztalatai
- Továbbképzéseken szerzett kompetenciák hasznosítása
- Teljesítményértékelési rendszer működtetése, eredmények
- Külső szakmai ellenőrzés eredményei és azokból következő fejlesztések
- Pedagógus életpálya modell: minősítések eredményei, és azokból következő fejlesztések
- Az óvoda kapcsolatrendszerének értékelése, különös tekintettel a családok és a fenntartó irányába

3. Sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek

3.1. SNI

A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével.

A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelése az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, óvodai csoportban vagy a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban történhet.

A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez és oktatásához a következő feltételek szükségesek:

- a) a gyermek, tanuló külön neveléséhez és oktatásához, a fejlesztő nevelés-oktatáshoz, a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, a neveléshez és oktatáshoz szükséges speciális tanterv, tankönyv és egyéb segédlet,
- b) egyéni előrehaladású neveléshez és oktatáshoz, integrált óvodai neveléshez, iskolai nevelés-oktatáshoz, az illetékes szakértői bizottság által meghatározottak szerinti foglalkozáshoz a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, a foglalkozásokhoz speciális tanterv, tankönyv, valamint speciális gyógyászati és technikai eszközök,
- c) a fejlesztési területek szakértői bizottság által történő meghatározása.

3.2. BTMN

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/BTMN_szakmai_ajanlas.pdf

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Ha a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő pedagógiai ellátásra jogosult. A fejlesztő pedagógiai ellátás a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés keretében valósítható meg.

3.3 Tartós gyógykezelés alatt álló gyermek

Az a gyermek, tanuló, akinek egészségügyi ellátása az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 89. §-a szerinti általános járóbeteg-szakellátásban vagy az Eütv. 91. §-a szerinti általános fekvőbeteg-szakellátásban részt vevő szakorvos véleménye

alapján az adott nevelési évben a harminchat nevelési napot várhatóan meghaladja, és emiatt az óvodai nevelésben a 8. § (2) bekezdése szerinti formában nem tud részt venni.

4. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek együttnevelése, oktatása

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

- különleges bánásmódot igénylő gyermek:
  - sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
  - beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
  - kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló,
- tartós gyógykezelés alatt álló gyermek, tanuló.

Integráció a sajátosságok megőrzésével, a különbségekhez való alkalmazkodással - a gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések előtérbe helyezésével.

Differenciálás: a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése, fejlődésének segítése.

Szükség szerint speciális felkészültséggel rendelkező szakember bevonása az egyes gyermekek fejlesztésébe.

4.1. különleges bánásmódot igénylő gyermek

4.1.1. A sajátos nevelést igénylő gyermekek befogadása és fejlesztése

Az enyhe értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos vagy pszichés fejlődési zavarral küzdő sajátos nevelési igényű tanulót két gyermekként, a mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), közép súlyos értelmi fogyatékos, autizmus spektrum zavarral küzdő vagy halmozottan fogyatékos gyermeket, tanulót három gyermekként kell figyelembe venni az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport létszámának számításánál, ha nevelés-oktatásuk a többi gyermekkel, tanulóval együtt történik.

Az Nkt. a sajátos nevelési igényű - mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő – gyermekek, eredményes fejlesztésének biztosítására kiemelt figyelmet fordít.

Az alapprogramban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára megfelelő alapot nyújtanak a továbbfejlődéshez, óvodai nevelésünk a sajátos nevelési igényű gyermekek esetén is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.

A gyermekek közötti különbségeket pedagógiai programunk kialakításakor mindvégig figyelembe vettük és számos helyen beépítettük. A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az önkifejezési törekvések, az én-tudat alakulása, az érzelmi élet, az együttműködés a szociális érzékenység. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

Az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez:

- fontos, hogy fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl
- a rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozások programjai váljanak mindennapi nevelőmunkánk tartalmi elemeivé

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. Óvodánkban az együttnevelés – az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyermek szükségletei szerint.

Óvodánk az alábbiak szerint tudja befogadni a sajátos nevelési igényű gyermekeket:

Diagnózis	Csoportok megnevezése					
	Teknős csoport	Mackó csoport	Méhecske csoport	Katica csoport	Süni csoport	Mókus csoport
Mozgáskorlátozott						
Látássérült gyermek						
Hallássérült gyermek						
Enyhén értelmi fogyatékos gyermek						
Beszéd fogyatékos gyermek						
Autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek						

A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei**A sajátos nevelési igény speciális ismérvei:**

- a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulása;
- a képességek részleges vagy teljes kiesése, fejletlensége, eltérő ütemű fejleszthetősége.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan team-munkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakvéleménye.

Nevelőmunkánk során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti

- a gyermek iránti elvárás fogyatékoságának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A habilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés gyógypedagógiai kompetencia. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktor, konduktor-óvodapedagógus, terapeuta együttműködése szükséges.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

- A mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrum zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával
- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése
- Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

A habilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- A fogyatékoság típusa, súlyossága.
- A fogyatékoság kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- A gyermek
  - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei
  - képességei, kialakult készségei
  - kognitív funkciói, meglévő ismeretei
  - családi háttere.

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes fogyatékosági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

Pedagógiai programunkat egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára:

- A sérülés specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása
- az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés
- a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével
- annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához
- megfelelő, kölcsönös kommunikáció a kiemelt figyelmet igénylő gyermek fejlettségi állapotáról, vagy annak jellemzőiről a nevelésében résztvevő szakemberek között
- együttműködés a különleges bánásmódot igénylő gyermek családjával

Óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése.

Óvodánk többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védeltséget:

- pedagógiai programunk készítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe vesszük a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit
- külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez
- az óvodavezető támogatja a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.
- Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, terapeuta segíti (utazó pedagógusi szolgálat). Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.
- Az integrált fejlesztésben résztvevő gyermekek számára igyekszünk biztosítani mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a foglalkozásokhoz, önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

- Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülés specifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent

a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.

- A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus
  - szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz
  - a foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja
  - egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres
  - alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez
  - együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba
- A gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező, szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:
  - segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását
  - javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására
  - segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről
  - együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait
  - segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában
  - kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával
  - részt vesz a befogadó közösség előkészítésében
  - részt vesz az óvodai foglalkozások és tevékenységek adaptációjában

Óvodánk igénybe veheti az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati, illetve pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógiai hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét a köznevelés-fejlesztési tervekben meghatározott feladatellátás szerint.

4.1.1.1. A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszerv rendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A jelentősen eltérő kóreredet – végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok; petyhüdt bénulást okozó kórformák; a korai agykárosodás utáni mozgás-rendellenességek; egyéb, maradandó mozgásállapot-változást, mozgáskorlátozottságot okozó kórformák; a halmozott sérüléssel járó különböző kórformák – és károsodás miatt a mozgáskorlátozottság egyénileg is sok eltérést mutat.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek nevelése során kiemelt feladatunk a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és így módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és étletteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció és terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai tevékenységek/foglalkozások körébe építik be az óvodapedagógusok. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén:

Mozgásfejlesztés

Óvodáskorban előtérbe kerül az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése

A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés. A sérülés függvényében szükség lehet az egészségüggyel való kapcsolattartásra, pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység

A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyváltoztatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés

A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókincs szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat. Emiatt fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

Éneklés, zenei nevelés

Artikulációs problémák, légzésproblémák, a vitálkapacitás beszűkülése, ritmus és tempó érzékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent,

fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése

Felső végtag érintettség, izomtónus fokozódása, gyenge izomzat, a törzs- és fejkontroll hiánya stb. okozhat problémát ezen a területen. Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítését célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése.

Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarai lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezhet az őt körülvevő világról. Alkalmat kell adni a minél sokrétűbb, mozgásos tapasztalatszerzésre, fejleszteni kell a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékezetet, téri tájékozódást stb.

A halmozottan sérült mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi sérülés – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét. Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik.

4.1.1.2. A látássérült gyermek

A látássérült gyermek látásteljesítménye (vízusa) az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) is 0–0,33 (0–33%-os látásteljesítmény) közötti. Látássérült az a gyermek is, akinek látótere - tekintése fixációs pontjától mindkét irányban legfeljebb 10°, azaz teljes szélességében legfeljebb 20°.

A látássérült gyermekek a nevelés-oktatás szempontjából lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók.

Óvodánk az épületek adottságaiból fakadóan kizárólag csak gyengénlátó kisgyermeket tud befogadni.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéniát, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

nevelőmunkánk során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegségre.

A gyengénlátó gyermekek (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebről, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is. Kiemelten fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért **különösen fontos a környezet vizuális megismertetése.**

Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság
- Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával
- A finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése
- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt

Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése

- A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a tájékozódást, tanulást
- A tapintás által szerezhető információk kiegészítik a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismereteket.

A halmozottan fogyatékos látássérült gyermekek esetében a látás hiányán vagy különböző mértékű csökkenésén kívül még más, testi, érzékszervi vagy értelmi sérülés is nehezíti a fejlesztés lehetőségét, amely döntően a látássérültek pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival történik. Az eredményességet a döntően egyéni vagy kiscsoportos szervezés biztosítja. **Ez azonban csak gyógypedagógiai óvodai ellátásban valósulhat meg.**

4.1.1.3. A hallássérült gyermek

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló - gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben – teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.

A megfelelő otológiai, pedoaudiológiai gondozás, a korszerű hallókészülékkel történő ellátás és a hallásjavító műtétek mellett (cochlea implantáció), a speciális pedagógiai segítség eredményeként a gyermek óvodás életkorára elérhető, hogy a súlyos fokban hallássérült (siket) kisgyermek érzékeli a hangot. Képes lesz az emberi hang kommunikációs funkciójának felismerésére. A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókinés fejlődése, elhangzanak az első szavak. Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli. Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a súlyosan hallássérült szülők gyermekeire, akik nagy része használja a jelnyelvet vagy annak elemeit, mint kifejezőeszközt.

A kevésbé súlyos- vagy közepes fokban hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermekek képessé válhatnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszichoszociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodás kor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermek egy része további speciális segítséggel, halló társaikkal együtt vehetnek részt az óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon

befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladatai:

- **A súlyos fokban hallássérült – siket** – gyermekek (a beszéd tartományban mért hallásvesztés 90 dB vagy nagyobb) óvodás életkorban történő fejlesztési feladata a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás és a beszédértés fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése, a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.

Az óvodai nevelés során arra kell törekedni, hogy a súlyos fokban hallássérült kisgyermek hangmegnyilvánulásával, majd beszéddel hívja fel magára a figyelmet, közölje kívánságait. Környezete igyekezzen a gyermek közölnivalóját, kommunikációs próbálkozásait megérteni.

Az óvodai nevelés egész időtartamát átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat építése. Ennek keretében kell fejleszteni a beszédértést, szókincset, szájról olvasási készséget. Törekedni kell a beszédérthetőségének kialakítására, főleg a magánhangzók esetében.

A nyelvi kommunikáció megalapozása érdekében kívánatos, hogy értsék, ismerjék fel hány szó, rövid mondat grafikus képét, hozzájuk intézett leggyakoribb kérdéseket, közléseket.

- **A nagyothalló – gyermekeknél** a beszéd tartományban mért hallásvesztés 30–45 dB közötti, közép súlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásvesztést mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy anélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

- **A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermeknél** – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

Fejlesztetheységük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától: a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni

pedagógiai habilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport). Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

- **A halmozottan fogyatékos hallássérült gyermekek** esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékoság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét. A velük való foglalkozás döntően a szurdopedagógia és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival, egyéni fejlesztési terv alapján történik. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani.

4.1.1.4. Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhén értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget a gyermek vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett éri el.

4.1.1.5. Beszédfogyatékos gyermek

Beszédfogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszédfogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd) illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszédfogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A beszédfogyatékos gyermek óvodai nevelését megelőzheti a korai fejlesztés.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés nehézségében, kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség), a beszédszerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszédszervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai), a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességszavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Az óvodai nevelés/fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

4.1.1.6. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. . Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a

korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív habilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülővel való együttműködés eredményeképpen az egész ében töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandóak a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

A SNI állapot megállapítása a Fejér Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Megyei Szakértői Bizottságának hatásköre, felvenni óvodánkba SNI gyermeket a Szakértői Bizottság által kiadott dokumentum alapján lehetséges.

Cél: - segíteni a gyermekek beilleszkedését,
- javítani képességüket szakemberek segítségével.

Feladat:

Felkészülés a SNI gyermek/ek/ érkezésére/ tájékozódás, szülők, gyermekek, családokkal való együttműködés, MEGÉRTÉS, ELFOGADÁS! /

- A SNI gyermeket nevelő családokkal megfelelő mélységű kapcsolattartás.
- Kapcsolatfelvétel a Fejér Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Megyei Szakértői Bizottságával, és a Budapesti Korai Fejlesztő Központ szakembereivel, /gyógypedagógus/ és a Fenntartóval.
- A kommunikációs, szociális és kognitív habilitációs terápia kidolgozása /gyógypedagógus!/, egyéni motiváció megteremtése, s speciálisan a gyermek szükségleteihez alkalmazkodó egyéni differenciált nevelés biztosítása az óvodában töltött időben.
- Intenzíven figyelemmel kísérjük, hogy a SNI gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez.
- Boldog, és kiegyensúlyozott gyermekkor lehetőségének megteremtése, nyugodt, derűs szeretetteljes légkörben az „alkotó életvitel” lehetőségének felkínálása a bátorító nevelés értékeinek közvetítésével
- A későbbi önálló élet lehetőségéhez való hozzásegítés / képességek készségek alakítása főként az önkiszolgálás terén. /Az „önállósodás segítése”
- A fenntartó által jóváhagyott költségvetés keretein belül a megfelelő tárgyi, és személyi feltétel biztosítása az eredményes neveléshez
- Az egészséges életmód szokásainak kialakítása, szocializációs lehetőségek teremtése:
  - Megfelelő élethelyzetek teremtése, a kialakult reflexek, készségek erősítése
  - Kellő, megfelelő mértékű segítségnyújtás feladatvégzés közben, és egyéb élethelyzetekben. /óvodai dolgozók, gyógypedagógus együttműködése/
  - Megfelelő idő biztosítása a feladatok, cselekvések elvégzéséhez /türelem, biztatás, pozitív példaadás, megértés, elfogadás/
  - Fokozatosság betartása minden területen: Beilleszkedés a csoportba, új sémák mutatasakor „tanulási” helyzetben, változó szituációban, csoport-események során.
  - Megszokható, behatárolható időkeretek adása, viszonylag állandó tárgyi környezet biztosítása

- Az érzelmi-akarati élet megnyilvánulásainak tolerálása, érzelmi biztonság megteremtése / pozitív érzelmi viszony lehetséges kiépítése / ragaszkodás, kötődés, SZERETET/
- Szocializációs szintér biztosítása, / meghatározó élményhez juttatás természetes élethelyzetek átélésével/
- Kommunikációs készség sokoldalú fejlesztése, /példaadás, szereptanulási szituációk, magatartási, és viselkedési sémák utánzásának, lehetőségei/
- JÁTÉK –lehetőség minden mennyiségben!!

4.1.2. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek

Óvodánkban ellátjuk azokat a gyermekeket, akik a Pedagógiai Szakszolgálat által megállapított és szakvéleménnyel dokumentált beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTM) küzdenek.

Célunk: az Óvodai nevelés országos alapprogramjában megfogalmazott lehetőségek alapján az az integrált nevelés során a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségek enyhítése, az egyéni fejlesztés biztosítása mellett.

Feladataink:

- fejlesztő pedagógussal, speciális végzettségű szakemberekkel a BTMN-es gyermekek egyéni fejlesztésének ellátása,
- a szakember útmutatásai alapján végzett integrált fejlesztés megvalósítása,
- szakemberekkel, családdal történő hatékonyan együttműködés kiépítése,
- szükség szerint kapcsolatfelvétel külső szakemberekkel (pl.: pszichológus, konduktor, orvos...),
- egyéni fejlődési ütem biztosítása.

Tanulási problémákkal küzdő gyermekek

- **tanulási nehézséggel küzdők** (például: lassú, motiválatlan, hosszabb betegség miatt lemaradó, családi, szociális, kulturális, nyelvi hátrányok)
- **tanulási zavarral küzdők** (például: diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, figyelemzavar, súlyosabb beszédhiba)

Magatartászavarok miatt problémás gyermekek

- **visszahúzó** (regresszív) és depresszív viselkedésű gyermekek (félénk, csendes, visszahúzó stb.) Eredményhez vezethet a csoportos és a párban folyó munka, a testre szabott differenciált egyéni munka, motiválás, stb.
- **ellenséges** (agresszív) és inkonzekvens viselkedésű gyermekek (engedetlen, kötekedő, támadó, hiperaktív stb.) Inkább egyéni feladattal köthető le, fontos a velük megbeszélte egyéni vállalások, követelmények következetes számonkérése az eredmények, pozitívumok kiemelése, megerősítése mindkét típust motiválja, segítheti a beilleszkedést, a társak általi elfogadás.

4.1.3. Kivételes képességű gyermekek, tehetségesek

- **intellektuális tehetség** (a különböző tudományterületeken kimagasló: matematikai, fizikai, nyelvi stb.)
- **művészi tehetség** (képzőművészeti, zenei)
- **pszichomotoros tehetség** (sport, tánc, kézügyességet igénylő terület)
- **szociális tehetség** (vezető, szervező, irányító)

Tehetségnevelés, tehetségfejlesztés - a tehetségígéretes gyermekek felismerése

- a tehetségnevelés/tehetségfejlesztés/tehetséggondozás a tehetség felismerésével, azonosításával kezdődik
- a pedagógusoknak és a családnak ismernie kell azokat a mutatókat, amelyek halmozott előfordulása tehetség ígéretes gyermeket sejtet:

- a kivételes tehetségek jellemzői: megszállottság, fokozott kritikai érzék, állandó önelégedetlenség
- a valamilyen területen kiemelkedő gyermekek teljesítményei nem mindig jók, munkavégzésük, fejlődésük nem egyenletes, és gyakran nem vesznek részt a „munkában”

A tehetségfejlesztés módjai közül óvodánkban elsősorban a gazdagítás –dúsítás módszerét alkalmazzuk. A tehetségígéretes gyermekek társaikkal együtt vesznek részt a különböző tevékenységekben, azonban a nap bizonyos idejében az óvodapedagógusok által differenciált „gondozásban” részesülnek. Minden esetben felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy tehetségígéretes gyermekeiket milyen óvodán kívüli tehetséggondozó intézményekbe célszerű az óvodai nevelési időn túl is fejleszteni.

4.1.4. Különleges bánásmódot igénylők további csoportjai

- a nemzetiségekhez tartozók
- a bevándorlók

Eltérések

- Az anyanyelv és a többségi nyelv birtoklása
- Kulturális sajátosságok; eltérés a többségi kultúrától
- Csoportkohézió; a többséghez való viszony

Multikulturalizmus és interkulturalizmus, magyar kulturális törekvések a Kárpát-medence országában

- **Multikulturalizmus.:** A nemzetiségi társadalmi csoportok nyelvének és kultúrájának megjelenítése a pedagógiai hatásrendszerben.
- **Interkulturalizmus:** Egy óvodában a többséghez és a kisebbséghez tartozó gyermekek együttnevelése.
- **Magyar kulturális törekvések a Kárpát-medence országában:** kapcsolatfelvétel, kapcsolatalakítás a külföldi magyar óvodákkal.

Nevelést oktatást segítő dolgozók feladatai:

- Érzékeny, elfogadóvá válni, empátikusan, türelemmel és megértéssel fogadni az esetlegesen bővülő, más nevelési helyzetet teremtő csoportszerkezetet / SNI gyermek érkezése a csoportba/
- Szeretetteljes, biztonságos, gyermekközeli csoportlétkör megteremtése/ egyszerű, hangulatos dekoráció, biztonságos gyermekbútorok./
- Nevelési elveiket /egy csoportban dolgozók/ összehangolják, egységes módszereket, technikákat dolgoznak ki.
- Türelemes, toleráns, empátikus, pozitív modell gyermeknek, szülőnek egyaránt/ magatartás, viselkedés, beszédstílus /
- Együttműködik a SNI gyermek fejlesztését végző gyógypedagógussal, egyéb szakemberrel
- Rugalmas szervezési kereteket alakít ki, lehetőséget ad a SNI egyéni foglalkoztatásához
- A nevelési szituációkat átlátja, dicsér, megerősít, bátorít, ösztönöz
- Érzéseit vállalja, azokon uralkodni tud, képes a problémaszituációkban a gyermekeket a megoldásban segíteni, szükség esetén megnyugtatni a gyermekeket
- Lehetőségeihez mértén képezi, fejleszti szakmai, módszertani kultúráját, képes az „új” befogadására

A SNI gyermek egyéni fejlesztését gyógypedagógus szakember végzi.

Feladata:

Elsődlegesen megismerkedik óvodánkkal, főként azzal a csoporttal, ahová a gyermek járni fog

- A Szakértői Bizottság által kiadott szakvéleményt a gyermek érkezésekor / esetleg előzetes szülői megbeszélés alkalmával/ átnézi, az egyéni fejlesztési tervhez a gyermeket különféle csoporthelyzetekben megfigyeli, majd a tervet az óvónőkkel együttműködve elkészíti
- „Együtt él” a csoporttal, részt vesz a csoport mindennapjaiban
- A SNI gyermek fejlesztési tervében szereplő eljárásokat, módszereket alkalmazza, sokrétű játéksituációt teremt, módszertani kompetenciájának birtokában a gyermeket sokoldalúan, egyéni képességéhez mérten fejleszti.
- Meghatározott időnként tájékoztatja a SNI gyermek óvónőit, s a gyermek szüleit az elért eredményekről / haladási tempó, megszerzett, illetve belsővé vált képességek, készségek, további fejlesztési irányok/
- Vezeti az adminisztrációt, a szükséges kontrollvizsgálatok időpontját figyelemmel kíséri.
- Megteremti a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlődéséhez szükséges nevelési helyzeteket (egyéni bánásmód/ türelem az esetleges lassabb tempó, érzelmi megnyilvánulások tolerálása, „értő” szükség szerinti segítségadás/
- Kiszámítható, biztonságot nyújtó napirend, biztosítása, átlátható, és érthető szokás, szabályrendszer fokozatos kiépítése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében az alábbi mozzanatokat tartjuk fontosnak, az egészséges életmód alakításának, a gondozási teendők eredményes megvalósítása érdekében:

- Az SNI gyermekek részére megfelelő időt, tágabb határokat engedünk a gondozási szokások elsajátítására. /nem túl sok, de érthető, világos szabályrendszer/
- Fontos momentum az utánzás lehetősége, a felnőtt általi példamutatás, az eredményesen teljesített feladatok utáni dicséret. / örülünk minden „sikernek”.
- Figyelembe vesszük a gyermekek egyéni fejlettségi szintjét, speciális „sérülési” területeit, ennek megfelelően segítjük őket, nem helyettük tevékenykedünk.
- Toleráljuk az esetlegesen váratlan helyzetekben előforduló érzelmi megnyilvánulásokat
- Alkalmazzuk a bátorító nevelés alapelveit / pl.: önbizalom, akaraterő, tenni vágyás erősítése/
- Építünk a gyógypedagógus szakmai segítségére, gyakorlati tapasztalatait szívesen beépítjük, és használjuk a mindennapokban.
- Építünk a motiválhatóság „csírájára”, minden kisgyermekben ott szunnyad a kíváncsiság, cselekedni akarása

A sajátos nevelési igényű gyermekeket fejlettségi állapotukhoz mérten, egyéni bánásmódban részesítjük, őket semmilyen tevékenységtől el nem különítjük, együttneveljük ép társaikkal.

Óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Az eltérő fejlődési mutatók, jellemzők árnyaltabban jelentkeznek, a kiindulási fejlettségi állapothoz képest.

Önmagához képest fejlődjön, sérülése mértékétől függően fejlődjön alkalmazkodóképessége, önállósága, együttműködő képessége. Legyen önbizalma, pozitív énképe, képes legyen az iskola megkezdésére.

Képes az alapvető önkiszolgáló tevékenységekre.

Ismeri az evőeszközök használatát, az öltözködési mozzanatok sorrendjét
Életkorának és állapotának megfelelően edzett.

Érzelmi nevelés és szocializáció

A fejlesztő munka során tekintettel kell lennünk az SNI gyermekek fokozottabb érzékenységre, ragaszkodásra, esetenkénti érzelmi bizonytalanságára, feladatunk megteremteni annak lehetőségét, hogy az érintett gyermekek is egyenrangú és értékes tagjai lehessenek a közösségnek, aktívan, hangulatuknak, érdeklődésüknek megfelelően vehessenek részt a mindennapokban.

Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képesség formálása, erősítése, a társas kapcsolatok mélységének fejlesztése, az értékorientált közösségi nevelésre.

A SNI gyermekek családtagjainak segítségadás / szakemberek ajánlása, egyéb tájékoztatás, felvilágosítás lehetőségének megkeresése, beszélgetések/

A csoportközösségbe járó többi gyermek tapintatos felkészítése a SNI gyermek csoportba érkezésére /Előadás, csoportmegbeszélés, egyéb lehetőségek./ A gyermekközösség szeretetteljes, megértő, empatikus szemléletének alakítása, az emberi különbségek elfogadására nevelés.

Olyan otthonosan berendezett csoporttal várjuk az idekerülő gyermekeket, melynek szín- és formaharmóniái, kis "kuckói" arra ösztönzik, hogy szívesen, boldogan jöjjön óvodába. A gyermeki magatartás alakulása szempontjából példa értékű a mi viselkedésünk, esztétikai fellépésünk, ami nagyon lényeges szempont a közösségen belül és kívül is, ezért az óvoda alkalmazottai különösen odafigyelnek a köztük és a gyermek/gyermekek közötti kapcsolatra, igyekszünk a pozitív légkör kialakításra és folyamatos fenntartására.

Autista gyermek esetén a csoportszoba berendezésénél kerüljük a sokféle ingert közvetítő tárgyakat, építünk a tárgyak állandóságára, s folyamatábrákkal könnyítjük meg a gyermek eligazodását.

Saját sérelmüket társaik szemszögéből is megláttatjuk velük elkerülve ezzel az esetleges agresszív viselkedést. A negatív viselkedés elkerülését azok következményeinek megláttatásával és pozitív példaadással érjük el, egyre szorosabb megközelítésben azon cél felé, hogy a gyermek önmagától lássa meg, mely szituációban, mi a helyes viselkedés.

Arra neveljük őket, hogy úgy bánjanak másokkal, ahogy szeretnék, hogy velük is bánjanak. Ezt a pozitív viselkedés kiemelésével, dicsérettel és saját példamutatásunkkal erősítjük.

A jó és a rossz felismerését azok párhuzamba állításával segítjük.

Folyamatos mintaadással neveljük őket a kérem-köszönöm forma belsővé válására.

Éreztetjük a gyermekekkel, hogy tiszteljük érzéseiket, átérezzük problémáikat, növelve ezzel bizalmukat irántunk és komfortérzetüket a társas közegben.

A SNI gyermek beszédkedvét felébresztjük és fenntartjuk, a szorongásmentes kommunikáció feltétele a későbbi életszakasz eredményességének.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Megismeri az óvodai dolgozókat, elfogadja csoporttársait/ érzelmi kapcsolatot alakít ki velük, elemi szinten ragaszkodik hozzájuk/

Képes egyéni fejlettségi szintjének megfelelő mértékben elfogadni a csoportban kialakult szokás, szabályrendszert

A játékeszközökön próbál megosztózni társaival.

Együttműködik a vele speciálisan foglalkozó szakemberrel, érzéseit igyekszik kontrollálni

Szívesen beszél, kommunikációs / verbális, nonverbális/ képessége óvodába kerülésétől folyamatosan fejlődik, megérti a hozzászólókat, s Ő is „érthetően” megérteti magát közössége tagjaival/ kifejezőmódja gazdagodik.

Az Öt fejlesztő szakember véleménye, a Szakértői Bizottság, Nevelési Tanácsadó javaslata alapján a fejlődési színjének megfelelő iskolai életmódra / további fejlesztésre/alkalmassá válik.

Anyanyelvi nevelés és értelmi fejlesztés

Cél

A sajátos nevelési igényű gyermek integrálása a gyermekcsoportba, a folyamatos beilleszkedés lehetőségének felajánlása. Egyéni képességének, fejleszthetőségének mértékétől függő, az őt megillető fejlesztési lehetőség, a tevékenységbe ágyazott ismeretszerzés lehetőségének biztosítása.

Feladat

A gyermekeket a tevékenységek során élményekhez, tapasztalatokhoz juttatjuk. Ezek alapján szereznek sokrétű ismereteket, / tanulnak/ és általuk fejlődnek.

A tevékenységekbe bekapcsolódás kötetlen a gyermekek számára, a SNI gyermek érzelmi életének, hangulatának, motivált állapotának egyéni tempójának és fejlettségi szintjének megfelelően vesz rész a mindennapok eseményeiben.

Sajátos nevelési igényű gyermekeink számára kiemelt feladataink, az eredményes fejlesztés, és beilleszkedés érdekében:

Elsődleges feladatunk a gyermekek megfigyelése, megismerése. Az így felfedezett képességbeli és készségbeli hiányosságokat, elmaradásokat különböző megoldási lehetőségekkel feladatunk fejleszteni.

Mozgásterápiák és speciális fejlesztőprogramok alkalmazása /a fejlesztőpedagógus, a gyógypedagógus segítségével/.

A zavarok korai felismerése, a szakember mielőbbi bevonása a terápiába az óvodai nevelés keretein belül.

Nevelésünkben kulcsfontosságú a széleskörű mozgásfejlesztés, mely programunk kiemelt feladata:

koncentrációképesség növelő hatásúak az egyensúly gyakorlatok, mozgásos játékokkal elősegítjük a testséma alakulását, mely a mozgáskoordinációt és az észlelést erősíti, térorientációs gyakorlatokban kell a gyermeknek önmagát elhelyezni a környezetében, vizuális észlelés fejlesztés a szemmozgást gyakoroltató játékokkal, amelynek a finommozgás javulását, a szem-kép koordinációjának fejlődését eredményezi, az auditív észlelést fejlesztő feladatok a hangdifferenciát /irányhallást, hangerősség, hangminőség/ és ritmusérzékét fejlesztik, a tapintási gyakorlatok általánosan fejlesztő hatásúak /gondolkodás, finommozgás, megismerési folyamat/.

Anyanyelvi nevelés fejlesztése a gondozási területeken:

Egészséges életmód:

óvónői viselkedési és nyelvi minta, beszédkedv felébresztése, két résztvevős beszédhelyzetek teremtése, artikulációs korlátok kiküszöbölése érdekében végzett tevékenység, nyelvi játékok a motoros funkciók fejlesztésére.

Étkezés:

ételek megnevezése, szókincsbővítés,
udvariassági formák elsajátítása étkezés közben.

Testápolás, öltözködés:

gondozás közben folyamatos beszélgetés,
testrészek, ruhadarabok megnevezése,
sikeres próbálkozások dicsérete,
segítségkérés megfogalmazása.

A fejlesztő feladatok, gyakorlatok minden esetben alkalmazkodnak a gyermekek személyiségéhez és tudásszintjéhez. SNI gyermek esetében a szülő maximális tájékoztatásával megfelelő szakember segítségét vesszük igénybe./ Szakértői Bizottság/

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritérium:

Rendelkezik elemi ismeretekkel önmagáról és környezetéről.

Figyelemkoncentrációja, kitartása, erőfeszítése korának megfelelő.

Kialakult, kooperációs, önálló döntési képessége van.

Feladattudata megfelelő fejlettségi szinten van, érthetően, folyamatosan kommunikál.

Végig tudja hallgatni és megérteni mások beszédét.

A játék**Cél**

A játékra nevelés a SNI gyermekeknél ugyanúgy történik, mint az épeknél, több türelemre, gyakorlási lehetőségre, s a játékeszközök használatának biztonságosságra nagyobb figyelmet kell fordítani.

Feladat

Differenciált egyéni fejlesztés a SNI, vagy a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekeknél, illetve differenciált beszédfejlesztés az anyanyelvi kifejezőkészség nehézségeivel küzdő gyermekeknél az egyéni sajátosságok figyelembe vételével a játék kötetlen, szabad keretein belül, a fejlesztő játékok adta lehetőségek kihasználásával

Az együttélés szabályait úgy alakítjuk ki, hogy a gyermekek szabadsága és a mi nevelőmunkánk együttesen érvényesüljön.

Anyanyelvi nevelés:

3-4 évesek: hangok, szótagok, halandzsa ismételtetése, újbóli elmondása,
tevékenységek közben folyamatos mondókázás,

4-5 évesek: szerepjátékokban szófordulatok használata,
beszédhelyzetek, beszédmódok gyakorlása,
udvariassági formák használata

6-7 évesek: szabályjátékok közben a szabályok megfogalmazása
anyanyelvi játékok foglalkozásokon is,

Csoportszobáink mérete, alakja, elhelyezkedése adott, de ezen belül úgy alakítjuk a berendezést, hogy mindenféle játékhoz legyen megfelelő hely, elégséges mennyiségű játékeszköz, a SNI gyermekeknek lehetősége legyen „kuckóba vonulni”

A gyermekek számára lehetőséget teremtünk arra, hogy akár több napon keresztül is ugyanazt játszassák, ezzel alakítjuk kitartásukat, állhatatosságukat, a sajátos nevelési igényű

gyermeknek szükségük van az állandóságra, megszokottságra, többszöri gyakorlási lehetőségekre.

A 3-4 éveseknél, SNI gyermekeknél az eszköz birtoklása a cél ezért figyelünk, hogy minden gyermek játékhoz juthasson.

A SNI gyermekeknek fontos játéktevékenysége, a mozgás, cselekvéssor örömeért végzik. Kellő lehetőséget, eszközöket, s megfelelő alkalmat biztosítunk erre a játéktevékenységre.

A SNI gyermekeknek fontos játéktevékenysége, a mozgás, cselekvéssor örömeért végzik. Kellő lehetőséget, eszközöket, s megfelelő alkalmat biztosítunk erre a játéktevékenységre.

Megismerjük a gyermekek érdeklődését, képességeiket, előkészítjük és megtervezzük az egyénekre szabott fejlesztési területeket. / gyógypedagógus/

Minél több érdekes problémahelyzetet hozunk létre, így aktivizáljuk a gyermekeket a logikus gondolkodásra.

A matematikai műveletek végzéséhez segítségül hívjuk a természeti, tárgyi környezetet (gesztenyék, levelek, fák, bokrok, virágok, épületek, közlekedési eszközök stb.) összehasonlítunk, összemérünk, számlálunk, különbözőségeket keresünk.

Ébren tartjuk érdeklődésüket, motiválható állapotukban építünk a különféle cselekvésbe ágyazott ismeretszerzésre.

Hagyjuk a gyermekeket saját logikájuk szerint gondolkodni, és ha a kínálkozó lehetőségek közül nem fedezik fel mindegyiket, próbáljuk rávezetni őket, több oldalról megközelíteni a problémát, de nem oldjuk meg a feladatot helyettük.

Ezzel fejlődik logikus gondolkodásuk, problémafelismerő és megoldó készségük.

A SNI gyermek nyelvi készségének fejlesztése szakember segítségével történik. A szülőknek segítséget kívánunk adni az igényes irodalmi anyag kiválasztásában / feszültségoldás, agresszió, szorongás levezetése.../

Ének-zene, énekes játék

A Sajátos nevelési igényű gyermek szívesen hallgat zenét, éneket, alapvető „táncos elemeket, lépéseket” elsajátít.

Hangulatának megfelelően bekapcsolódik énekes-dalos játékokba ,részt vesz benne, vagy figyeli társai játékát.

Alkalmanként ismerkedik a hangszerekkel, elsődlegesen a ritmushangszerekkel, hangjukat felismeri

Szervezés:/autista gyermeknél/

Az irodalmi-zenei anyag témáját legnagyobb mértékben a magyar gyermekköltészet, illetve népi hagyományok köréből válogatjuk (állandóan visszatérő mesék, mondókák, dalok). A mesélés helyszíne lehetőség szerint állandó, mely biztonságot ad, s megnyugtatja a gyermeket. Lehetőleg azonos időben, azonos óvónő mesél.

Várható fejlettség az óvodás kor végére:

Szívesen hallgat mesét-verset, néhányat segítséggel el is mond.

Van kedvenc története, meséje, verse

Képes a társaival együtt bábjátékot, gyermekelőadást megnézni, bábbal játszani, esetleg dramatizált történetben szerepet vállalni.

Rajz, mintázás, kézimunka

Az egész napi tevékenység során a gyermekeknek folyamatosan lehetőséget biztosítunk az alkotásra.

A gyermek munkáját egyéni képességeihez mérten segítjük, pozitívan megerősítjük, így érzelmileg ösztönözzük őket a további alkotásra, mellyel képzeik és manuális készségük fejlődik.

Várható fejlettség az óvodás kor végére:

Szívesen hoz létre „alkotást”, választ a nap folyamán ábrázolós tevékenységet.

Kitartóan, „türelmesen”/ ha elfárad, segítséggel/ befejez egy elkezdett tevékenységet/ autista gyermekek néha kiemelkedően teljesítenek monoton tevékenykedés közben is, nagy a kitartásuk/.

Képes észrevenni neki tetsző szép dolgokat, ezt érzelmi tartalommal töltve ki is fejezi.

Egyszerűbb munkafogásokat, technikákat elsajátít.

Mozgás

Mozogni minden kisgyermek szeret, ép, és SNI gyermek egyaránt, erre a szívesen végzett tevékenységre építjük minden kisgyermek mozgásfejlesztését.

Cél

A mozgáslehetőség során az egyéni különbségek, esetleges képességzavarból adódó lemaradások korrigálása, gyengébb képességek javítása, a már elsajátított helyes mozgáselemek gyakorlása.

Feladat

Az SNI gyermekkel megszerettetni a mozgást, esetleges ügyetlensége, kudarca ellenére.

Az SNI gyermekek mozgásigényéhez megfelelő tér, idő eszköz, és gyógypedagógusi segítség biztosítása a nap egészében.

Az elégséges segítségnyújtási szint biztosítása /CSAK ANNYIT SEGÍTSÜNK AMENNYIRE A GYERMEKNEK FELTÉTLENÜL SZÜKSÉGE VAN./

Játékos hangutánzással kísért mozgást mutatunk be, a mozgásformákat megnevezzük, hangsúlyt helyezünk a ritmusos játékokra.

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Szívesen vesz részt mozgásos játékokban.

A számára kedvelt tornaszereket használja/ Ayres eszközök,/ az új szereket ki meri próbálni

Egyéni fejlettségi szintjének megfelelően feszültségét, örömét levezeti a nap folyamán mozgásos tevékenységekkel

Képes elemi szinten társaival együtt közös mozgásos játékban részt venni

Munka jellegű tevékenység

Bevonjuk a SNI gyermekeket a fejlettségi szintjükhöz mért terhelhetőségi szintig azokba a munkatevékenységekbe, amelyeket küzdve de sikeresen el tud végezni.

Mindig elegendő időt adunk a gyermekeknek, hogy egyéni tempójukban, megfelelően végezhessek el a munkafolyamatot.

Anyanyelvi nevelés:

munkatevékenységek megnevezése,
munkavégzés közben folyamatos kommunikáció,

Az óvodáskor végére elérendő sikerkritériumok:

Szívesen vállal egyéni megbízatást

Önállóan /kevés segítséggel/ végzi a személyes teendőit. /terítés, ruházata rendbetétele /

A munkavégzés során fejlődik akaratereje, kitartása, alakul feladattudata.

A munkavégzéshez használt eszközök használatát ismeri.

Képes elfogadni segítséget, ha tud, segít a „kevésbé ügyeseknek”

Játéktevékenység után segít a játékok elrakásában, rendet tart öltözőszekrénye körül /autista/

Az óvodánk gyermekvédelemi célja:

A társadalmi lehetőségeket maximálisan kihasználva elősegítjük a SNI, a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekek egészséges személyiségfejlődését. Tanácsokkal, megfelelő szakmai segítség felajánlásával segítséget nyújtunk a szülői kötelességek teljesítéséhez. A családi nevelést kiegészítve neveljük gyermekeinket, együttműködve a szülőkkel. Az óvodai szervezeti és működési szabályzatában rögzítetteknek megfelelően a különböző intézményekkel, különösen a Segítő Kéz Szociális Alapszolgáltató Intézménnyel tartjuk a kapcsolatot. Intézményünk Alapító okiratának módosításának következtében kapcsolatunk kibővül az EGYMI szakembereivel, SNI gyermek óvodánkba történő felvétele esetén.

Feladatunk, az Alapító okiratunkban szereplő SNI gyermekek fogadása, gyermekcsoportban történő integrált nevelése, szakszerű ellátásuk biztosítása, képességük, személyiségük fejlesztésének elősegítése szakemberek segítségével.

4. 2. A szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységek

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

- Gyermkeink szociokulturális háttere kiegyensúlyozott, illetve változó képet mutat. Munkánk tervezésénél azonban figyelembe kell vennünk az elfoglalt, időhiánnyal küszködő családok igényeit éppúgy, mint a szerényebb anyagi lehetőségekkel bíró, több gyermeket nevelő, esetleg egyszülős, vagy nevelő szülők által nevelt családokét.
- Felelősségünk különösen nagy a szegénységben és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelésében és fejlesztésében. A hátrányos helyzet esetenként a gyermek veszélyeztetettségét is magában hordja. Ők néha csak tőlünk kapnak segítséget a világban való eligazodáshoz, a kultúra értékeinek megismeréséhez, lelki és testi fejlődésükhöz.
- Feladatunk az óvoda világát nehezen elfogadó, illetve együtt nem működő, esetleg gyermeküket is elhanyagoló családokkal való - együttműködésre készítő - kapcsolattartás.
- Feladatunk továbbá derűs, szeretetteljes, kiegyensúlyozott érzelmi légkör biztosítása, az egyes gyermekközösségekben a nyitott, elfogadó, megértő szemléletmód kialakítása, erősítése.

A hátrányos helyzet leggyakoribb okai

- A család anyagi és egészségügyi állapota, erkölcsi helyzete és életvitele, értékrendje
- A család lakhelye és környezete
- A gyermek és/vagy szülő egészségi állapota
- A családtagok száma

Környezeti okok lehetnek

- Sokgyermekes család: 3 vagy több gyermek
- Szűkös lakásviszonyok: a család magas létszáma, több generáció együttélése
- Szülők iskolázatlansága
- Nevelési hiányosságok: kettős nevelés, felügyelet és gondozás hiánya, helytelen bánásmód (brutalitás), érzelmi sivárság, közömbösség, könnyelmű, felelőtlen életvitel, bűnöző családi háttér
- Negatív hatású baráti kör

Anyagi okok lehetnek

- Munkanélküliség
- Létf minimum alatti 1 főre jutó jövedelem
- A szülő csökkent munkaképességű vagy munkaképtelen
- A kereset nem a család szükségleteinek kielégítésére fordítódik

Egészségügyi okok

- Születési rendellenesség vagy szerzett fogyatékoság
  - mozgáskorlátozottság
  - érzékszervi károsodás (látás, hallás...)
  - szervi rendellenesség
- Tartós betegség
- Idegrendszeri, pszichés problémák (szülő és/vagy gyermek)
- Higiénés hiányosságok

A gyermek személyiségében rejlő okok

- Lelassult érzelmi, értelmi fejlődés.

Feladataink a szociális hátrányok enyhítése érdekében

- Anyagi támogatás lehetőségeinek kiaknázása
- Az önművelés igényének kialakítása
- A tolerancia, segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása
- Praktikus ismeretek elsajátíttatása
- A mindennapi élethez szükséges készségek kialakításának segítése: tanácsadás, külső segítség felajánlása
- Családi életre és egészséges életmódra nevelés
- A testnevelés és sport sajátos eszközeivel kialakítani az alapvető mozgás - és feladatmegoldó képességet, az egészséget értéknek tekintő gondozásmódot, a szabadidő tartalmas eltöltésének igényét

Tevékenységeink a szociális hátrányok enyhítésére

- Differenciált fejlesztés.
- Egészségnevelés
- A sport és egyéb mozgástevékenységek megismertetése, megszerettetése
- Interkulturális ismeretnyújtás: Pl. életvezetés, cigány irodalom, a cigányság története
- Tehetségígéretes gyermekek felkészítése
- Felzárkóztató foglalkozás a valamilyen területen lemaradóknak
- Igény szerint ügyelet biztosítása: szülői értekezletek és fórumok időtartama alatt
- A családi életre nevelés tanítása: tanácsadás, külső segítség felajánlása
- Mozgáslehetőség biztosítása
- Kulturális rendezvények csoportos látogatása.

Szülőknek felajánlott segítség

- Fórum – Neveléssel, életvitellel kapcsolatos tanácsadás: „Segítőkéz” – Tanácsadó Szolgálat:
- Közös programokon történő részvételi lehetőség az óvodában: nyitott napok, barkácsolás, kertgondozás, stb.
- Felvilágosítás a szociális juttatások lehetőségeiről a szülői értekezleten, családi beszélgetéseken (fogadó órákon), a gyermekvédelmi megbízott által szóban, valamint írásos tájékoztatón keresztül

5. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

<http://www.webetyek.hu/node/99>

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása **nevelési alapelveinkben és értékeinkben** rejlik, miszerint minden gyermeknek vele született joga van az emberi méltósághoz. Intézményünk óvodapedagógusainak alapvető feladata, hogy az ellátott gyermekek hozzájussanak mindahhoz, amely a gyermeki személyiség szabadon történő kibontakoztatásához szükséges.

Az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell

- a teljesítmények értékelése során
- az óvodai ellátáshoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása és igénybevétele során
- gyermeki jogok gyakorlása során
- az óvodai ellátással összefüggő juttatásokhoz való hozzáférés során (a jogszabály alapján járó juttatások, illetőleg a nevelési-oktatási intézmény mérlegelése alapján adható juttatások)
- az óvoda feladata az is, hogy a tehetségígéretes és képességeihez viszonyítva rosszul teljesítő gyermek részére segítséget nyújtson
- érvényesíteni kell az óvodai nevelésben való részvétellel összefüggő jogviszony megszüntetése során
- a gyermek csoportban való elhelyezése során
- szülői igény esetén vallási vagy más világnézeti meggyőződésen alapuló nevelésben részesüljön
- megfelelő számú szülői igény esetén nemzetiségi nevelésben részesüljön

6. A nevelési - oktatási intézmények közötti kapcsolatok és ápolásuk

Felgyorsult világunk változásainak követése nagy kihívás az élet minden területén. Versenyképes minőséget a nevelés-oktatás területén is csak úgy lehet létrehozni ha „naprakészek vagyunk”, követjük szakterületünk változásait. A legújabb ismeretek, információk meglepte azonban nem elegendő. A lehető leggyorsabban alkalmazni is kell azokat, azonban, csak akkor vagyunk képesek felhasználni, ha a neveléstudomány, benne az óvodapedagógia szakterületünket jól ismerjük, naprakész információink vannak. Csupán a konkrét, friss értékelési adatok és elemzések birtokában dönthetünk jól arról, mely területeken, milyen változtatások szolgálnák a jobbítást, a hatékonyság növelését. Mindezek háttérben meghatározó tényezőként ott áll szervezetünk saját küldetése, jövőképe:

Óvodai nevelésünkkel elsődlegesen a 3 – 7 éves gyermekek egészséges, harmonikus személyiségfejlesztését kívánjuk szolgálni az egyéni sajátosságok, eltérő fejlettségi ütemek, érési jellemzők figyelembe vételével.

A napjainkban világszerte zajló gyors változások erősítik bennünk annak a fontosságát, hogy gyermekeinkben felébresszük a tanulás iránti vágyat, amely végig kíséri őket egész életük során. Annak érdekében, hogy felkészítsük a gyermekeket a belsőleg motivált tanulásra, helyi pedagógiai programunk igyekszik megalapozni a jelenkor és a jövő kihívásaihoz elengedhetetlen attitűdöket, készségeket és képességeket. Ennek megvalósításában a természet és környezet szeretetére nevelésnek, és a hagyományok

ápolásának, a nemzetiségi nevelésnek és a néphagyomány ápolásnak kiemelt jelentőséget tulajdonítunk.

Saját példaadásunkkal, támasznyújtásunkkal szeretnénk segítséget adni a testi, szociális, értelmi érettség kialakulásához, a kreativitás kibontakoztatásához, a potenciális tanulási zavarok megelőzéséhez és korrigálásához, a társadalmi életben való eligazodáshoz.

Az énkép- önismeret- önértékelés- önbecsülés fejlesztése, értékek, normák kialakítása mellett szeretnénk elérni, hogy az általunk nevelt gyermekek kiegyensúlyozottak, szépre-, jóra nyitottak, őszinték, igaz értékek befogadására képesek, vállalkozó szelleműek, megbízhatók, felelősségtudóak és kitartóak legyenek.

A szülőkkel együttműködve korrekt nevelőpartneri viszony kiépítésével kívánjuk kitűzött céljainkat elérni, feladatainkat megvalósítani.

Nevelésfilozófiánk lényege a szeretetben, az elfogadásban, az óvodás gyermekkor boldog megélése lehetőségének biztosításában rejlik.

Az intézmény fenntartójával közösen törekszünk mindezekhez az optimális környezeti háttérrel biztosítani.

Rohanó világunkban azonban egyre kevesebb időnk van (s még kevesebb lesz) a változások követésére, a kutatási eredmények kipróbálására és beillesztésére a gyakorlatba. Hosszú időbe telik a beválás, a hatékonyság elemzése is. Ezért kapnak egyre nagyobb szerepet az egymástól való tanulás módszerei életünk szinte minden területén. A *horizontális tanulás* talán legfontosabb jellemzője ugyanis az, hogy bevált gyakorlatokat közvetít. Rengeteg idő és energia takarítható meg az intézmények közötti ismeret és módszercserének, a manapság nagy kultuszát élő benchmarkingnak.

Szervezetünk csak akkor lehet tanuló szervezet, ha a horizontális tanulás módjait ismerjük és alkalmazzuk. Szükséges feltétel tehát, hogy a minőség iránt elkötelezett vezetésnek az óvodapedagógusok is elkötelezettjei legyenek, azaz a folyamatos fejlesztés, az állandó jobbítás szervezeti filozófiáját vallják.

Ennek meghatározó szervezeti jellemzői:

- ciklikus értékelési rendszerrel kövessük saját működési gyakorlatunkat
- a teljes szervezet a jobbítás, a fejlesztés elkötelezettje legyen,

azaz, a minőségirányítási rendszer (tudatos vagy ösztönös) működése elengedhetetlen feltétele a horizontális tanulásnak.

Horizontális tanulás: a tanulás olyan módja, ahol a gyakorlatban keletkező tudás partneri cseréje, egyenrangú felek közötti elosztása történik.

Legfontosabb céljaink:

- saját pedagógiai rendszerünk folyamatos jobbítása
- a szakmai együttműködés lehetőségeinek felkutatása
- a már bevált pedagógiai gyakorlatok (intézményi jó gyakorlatok) megismerése

Előnyei:

- elsődleges cél mindig a saját szervezetünk működésének jobbítása marad
- nyitott, rugalmas, egymásra figyelő kommunikációt feltételez
- időt, energiát, pénzt takaríthatunk meg: jól működő gyakorlatokat közvetít
- saját szervezetünk vagy telephelyeink működésének elemzésére késztet, hisz ez az alapja a megismert új gyakorlatok adaptálásának

- az adaptált gyakorlat külső „benchmark” (összehasonlítási, mérési alap) lehet
- egymást támogató fejlesztési rendszerek jöhetnek létre

Megvalósítási feladatok

- Hospitálási rendszer működtetése az egyes telephelyeken, a telephelyek között, valamint óvodánk és az ország más óvodái között
- A hospitálásokkal kapcsolatos adminisztratív és gyakorlati feladatok: szervezés, látogatók fogadása, adminisztráció
- Műhely működtetése: műhely munka során használandó módszerek és eljárások, a műhelymunka dokumentálása → közös összegzések → saját intézményben vagy telephelyen felhasználható tapasztalatok
- Részvétel szervezése és egyéb igény szerinti lehetőségek

Tartalmi elemek:

A Fejlesztőprogram olyan megismerési eljárásokat tartalmaz, amelyek eredményeképpen minden képességterületen a személyiségfejlődés eredményeit rögzíthetjük. Az alkalmazás során a családdal való együttműködés nem formális, nem külsődleges megoldás, mivel a szülő leírva is látja gyermeke pillanatnyi állapotát, tudatosan követheti fejlődésének változásait.

A horizontális tanulást segítő kapcsolatok kialakításának, ápolásának, valamint a tartalmi megvalósítás feladatait a mindenkor évi munkaterv tartalmazza.

A horizontális tanulás

A horizontális tanulás fogalmának pontos leírása a teljesség igénye nélkül néhány lényeges elemére felhívjuk olvasóink figyelmét.

Legfontosabb céljai:

- a bevált gyakorlatok megismerése,
- saját rendszerünk jobbítása,
- az együttműködés lehetőségeinek felkutatása.

Előnyei:

- nyitott, rugalmas, egymásra figyelő kommunikációt feltételez;
- jól működő gyakorlatokat közvetít (időt, energiát, pénzt takaríthat meg);
- saját szervezetünk működésének elemzésére készíti, hisz ez az alapja a megismert új gyakorlatok adaptálásának;
- saját szervezetünk működésének jobbítása mindig az elsődleges cél marad;
- az adaptált gyakorlat külső „benchmark” (összehasonlítási, mérési alap) lehet;
- egymást támogató fejlesztési rendszerek jöhetnek létre.

A fentiek sejtetni engedik, hogy bármely szervezet csak akkor lehet tanuló szervezet, ha a horizontális tanulás módjait ismeri és alkalmazza. Szükséges feltétel tehát, hogy a minőség iránt elkötelezett legyen, azaz a folyamatos fejlesztés, az állandó jobbítás szervezeti filozófiáját vallja. Itt csupán a két meghatározó szervezeti jellemzőre kell utalni:

- ciklikus értékelési rendszerrel kövesse saját működési gyakorlatát;
- a teljes szervezet a jobbítás, a fejlesztés elkötelezettje legyen.

Azaz a minőségirányítási rendszer (tudatos vagy ösztönös) működése elengedhetetlen feltétele a horizontális tanulásnak.

Tartalmi elemek:

- A családok megerősítése nevelői szerepükben, segítse a családok felé továbbított információk formájában a fejlesztés adott szintjét és irányát
- A beszédkészség differenciált fejlesztése, segíti a különböző szociokulturális környezetből érkező anyanyelvi hátrányokkal küszködő gyermekek fejlesztését
- A szülők is kaphatnak otthon „játszható fejlesztő” gyakorlatokat, ők is segíthetik a gyermekeik fejlődését.

7. A nevelési program megvalósításának feltételrendszere**Személyi és tárgyi feltételek**

Nkt. 2. melléklet

A nevelőmunkát óvónőink végzik, akiknek személye a nevelésben értékformáló erő.

A helyi nevelési programunk kapcsolódik a művészeti neveléshez, egészséges életmódra neveléshez. Támazkodunk a fejlesztőpedagógus munkájára, és német nemzetiségi óvodapedagógus diplomát szerzett óvónők munkájára.

Az óvónők az éves munkatervet elkészítik az óvoda helyi programjának megfelelően, a feladatokat megosztják.

A pedagógiai asszisztensek segítik az óvónő munkáját, és az Épr. 33/B. §. (5) bekezdése alapján *(ha az óvoda reggel 8.00 óra előtt vagy a délutáni időszakban nem fejlesztő, iskola-előkészítő vagy más, kifejezetten nevelési jellegű foglalkozást szervez, ezen időszakokban a gyermekek felügyeletét nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatott személy is elláthatja.)*, a munkaidő beosztásnak megfelelően a hiányzó óvodapedagógust helyettesíti.

Csoportonként egy dajka segíti munkánkat, besegítenek a gyermekek gondozásában, a csoportszobák takarítását ők végzik. Viselkedés-kultúrájukkal is példát mutatnak a gyermekeknek. Az óvodai ünnepek, hagyományok ápolásában is részt vesznek. Gondoskodnak arról, hogy a szülők részéről felkínált gyümölcsöt megmosva, a gyermekek részére a csoportba bekészítik.

Óvodatitkár feladata a gazdasági és adminisztrációs feladatok munkakör szerinti ellátása.

Az óvodához tartozik egy főzőkonyha 8 fős személyzettel. Élén az ételmezésvezetővel, akinek feladata a közétkeztetési rendelet alapján egészséges étkeztetést biztosítani az óvoda, iskola gyermekeinek/tanulóinak.

7.1 Személyi feltétel:

- intézményvezető, intézményvezető-helyettes,
- fejlesztő pedagógus
- óvónő
- pedagógiai asszisztens
- dajka
- óvodatitkár
- ételmezésvezető
- szakács
- konyhalány
- takarító

Engedélyezett		Engedélyezett		Engedélyezett	
státuszok	létszám	státuszok	létszám	státuszok	létszám
Intézményvezető	1	Dajka	1	Élelmezésvezető	1
Óvodapedagógus	2	Dajka	1	Szakács	2
Óvodapedagógus	2	Dajka	1	Konyhalány	2
Óvodapedagógus	2	Dajka	1	Raktáros-konyhalány	1
Óvodapedagógus	2	Dajka	1	Konyhai admin.	1
Óvodapedagógus	2	Dajka	1	Konyhai takarító	1
Óvodapedagógus	2	Ped. asszisztens	2		
Fejlesztőpedagógus	1	Óvodatitkár	1	Intézményi takarító	1

Valamennyi dolgozó munkaköri leírás alapján végzi feladatát.

Az óvónők kiegyensúlyozottan hitelesen és harmonikusan nevelnek, együttműködésük harmonikus, egymást kiegészítő, nevelési gyakorlatukat, elképzeléseiket folyamatosan egyeztetik. A dajkák a gyermekek gondozásában valódi társak, nevelőmunkát segítő partnerek.

Az óvodánkban szakmai **munkaközösség** működik, a belső pedagógiai fejlesztés szakmai bázisaként segítve a közös szemlélet kialakulását, a nevelési értékek megőrzését és újak teremtését. A nevelő közösség rendszeresen pályázik, a pályázati összegek segítségével tovább gazdagítja a feltételeket, ehhez a szülők gyakori, kétéves munkája is jelentősen hozzájárul.

Az óvónők továbbképzési irányai:

- Az óvónők olyan továbbképzésen vegyenek részt, ahol önismeretüket, személyiségüket fejleszthetik.
- Elméleti, gyakorlati ismeretek gazdagítása (egészséges életmódra nevelés, játék, játékos tapasztalatszerzések a tanulási folyamatban, népi kismesterségek, nemzetiségi nevelés)
- Szakképzettségek megszerzése: drámajáték-vezető, fejlesztő pedagógus, vezetői ismeretek.

A fenntartó által jóváhagyott éves költségvetés keretein belül biztosított az óvoda személyi és tárgyi feltétele.

7.2 Tárgyi alapeszközök

- Az óvoda kötelező minimális eszközjegyzékét az EMMI szabályozza:
https://www.oktatas.hu/koznevelas/az_oktatasert_felelos_miniszter_atal_jovahagyott_felszerelésjegyzék
- A hagyományos óvodai berendezések tárgyak, eszközök, játékalomány, mozgásfejlesztő eszközök, irodalmi, zenei kelléktár, ábrázolás eszközök, természetes anyagok, a felnőtt és gyermekméretű munkaeszközök pótlása, célirányos mennyiségi, minőségi bővítése.
- A szertár állomány fejlesztését, valamint az állomány megvásárlását pályázati összegből v. támogatásból kívánjuk megvalósítani.
- Természetsarok és eszközeinek biztosítása (terrárium, akvárium, flórarium, természetes anyagok, albumok, kosarak, ládák, átlátszó falú edények, szűrők, csíráztató, palántanevelő edények, állateleségek, időjárást, évszakokat jelző táblák, termőföld).
- Rendelkezésünkre áll pedagógiai munkánkat segítő szakirodalom:

- szakirodalom,
- nemzetiségi szakirodalom,
- gyermekkönyvek.
- Javaslatot teszünk igény szerint a szülőknek könyvtárunk folyamatos gazdagítására.

Fontos, hogy az eszközök valamennyi tevékenységhez hasonlóan tartós, jó minőségűek legyenek.

Egészség- és munkavédelmi eszközök

Megnevezése	Előírás	Tényleges állapot
Ételminta tároló tasak	ételenként 1	✓
Mentőláda	1	✓
Gyógyszer szekrény	1	✓
Munkaruha	jogszabály alapján	✓
Védőruha	jogszabály alapján	✓
Tűzoltó készülék	jogszabály alapján	✓

Felhasznált szakirodalom

- Dr. Almásy György: Pszichológiai gyakorlatok
Tankönyvkiadó Bp. 1984.
- Az alternatív óvodapedagógiai törekvések Magyarországon.
Miskolc 1991. Magyar Óvodapedagógus Egyesület
- Bakonyi Anna: Irányzatok, alternativitás az óvodai nevelés területén
Tárogató Kiadó 1995.
- Bakonyiné Vincze Ágnes – Nagyné Kasza Ilona: Mozgás – öröm a szabadban
MULTIGRÁF-GMK. 1989.
- Balázsne Szűcs Judit: Miből lesz a cserebogár?
Alex – Zypen 1992.
- Becsei Bertalan Sarolta – Kunos Andrásné: Az óvodai testnevelés mozgásrendszere és
feldolgozása (Tankönyvkiadó 1975.)
- Benedek István: Közoktatási szakértők kézikönyve
OKI Bp. 1976.
- Bibibok Péterné: Természetsarok, udvar, kert az óvodában
KNER nyomda
- Csertő Aranka _ Ecsedi András – Nagy József – Puppi József: Iskola előkészítő, kompenzálás
Tankönyvkiadó Bp. 1982.
- Dr. Csonka Csabáné: Pedagógia
Grafika Nyomdaip. Kft. Bp.
- Dr. Deli Imréné: Magatartásformálás nagycsoportos óvodások közösségében
Daróczi Erzsébet intézeti igazgató Dabasi Nyomda
- Debreceni Tibor: Nyitva van az aranykapu
Múzsák 1988.
- Dömötör Tekla: Magyar népszokások
Corvina Kiadó 1983. Gyomaendrőd
- Eperjes Barnáné – Zsámboki Károlyné: Freinet itt és most
Nemzeti Tankönyvkiadó Bp. 1996.
- Elek László: A magyar óvónőképző intézetek neveléstudományi követelményei
(1974. Elek László Bp.)
- Fábián Katalin: Tevékenységközpontú óvodai nevelési program
OKI
- Forrai Katalin: Ének az óvodában
Zeneműkiadó 1982.
- Dr. Füle Sándor: A pedagógiai program készítése
OKI Bp. 1992.
- Híves Károly: A bábjáték

- Népművelő Propaganda Iroda
Paul Innerhoffer: Kis pszichológia szülőknek
Gondolat 1981.
- Kabainé Huszka Antónia: Tanuljunk meg gyermeknyelven
RTV-MINERVA 1980.
- Kárpáti Andrea: Látni tanulunk
Akadémiai Kiadó Bp. 1991.
- Kerényi György: Magyar énekes népszokások
Gondolat 1982.
- Kodály Zoltán: Zene az óvodában
Zeneműkiadó 1958.
- Dr. Kovács György: A játék elmélete és pedagógiája
Nemzeti Tankönyv kiadó 1993.
- Dr. Kovács György: Gimnasztikai gyakorlatok az óvodában
Dubcsi Nyomda
- Dr. Kovács György: Óvodapedagógia
Tankönyvkiadó Bp. 1973.
- Kovácsnai Kató: Játszik a gyermek
Kossuth Könyvkiadó 1983.
- Dr. Kozéti Béla: A fegyelmezett személyiség kialakítása
Tankönyvkiadó 1983.
- Ludánszkiné Szabó Éva: Óvodai zenei hagyományápolás, népszokások
Hajdúböszörmény 1995.
- Dr. Lükő István: Bevezetés a környezeti nevelés pedagógiai és társadalmi kérdéseibe
Edtech Kiadó 1996.
- Dr. Losoncz Mihályné: Az óvodai anyanyelvi nevelés továbbfejlesztése
Tanítóképző Főiskola Kecskemét 1989.
- Mérei Ferenc – V. Binet Ágnes: Gyermeklélektan
Gondola 1975.
- Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés, de hogyan
OKI
- Nagy Jenőné: Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Ped. Int. Szolnok 1989.
- Az óvodai nevelés programja OPI 1989.
Tankönyvkiadó 1989.
- Pedagógiai kislexikon
Debrecen 1996. Tóth Könyvkereskedés
- Psenakné Gregor Klára: Kötetlenül, komplexen, naponta mesével
Nemzeti Tankönyvkiadó 1995.
- Ranschburg Jenő: Szülők lesznek
Gondolat 1979.
- Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Kudarc nélkül az iskolában
Alex – Typo kiadó 1992.
- Dr. Pereszlényi Éva – Porkolábné Balogh Katalin: JMK Óvodai program (OKI)
- Perlai Rezsőné: Az óvodáskor viselkedéskultúrája
OKKER 1998.
- Sebőkné Erdős Andrea: Játszunk szépen fűvel-fával
Kecskeméti Tanítóképző Főiskola 1992.
- Solymos Neszta: Bábu, bábjáték, személyiségformálás
Népműv. Propaganda Iroda 1979.

- Dr. Szabó Pál: A játéktól az iskoláig
Kossuth Kiadó 1978.
- Szapannos István: Rajzolás, festés, tárgyalakítás
Tankönyvkiadó 1986.
- Tiszta forrásból (Kecskeméti Tanítóképző Főiskola 1992.)
- Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában
Zeneműkiadó 1982.
- Túróczy Mária: A színek világa és a személyiség
Győr 1986.
- Dr. Vezekó József: A gyermeknevelés pszichológiai és pedagógiai alapjai
Tankönyvkiadó 1990.
- Zilahi Józsefné – Stöckert Károlyné – Dr. Rázné dr. Főző Klára: Óvodai nevelés játékkal,
mesével
(Eötvös József Könyvkiadó Bp. 1997.)
- Rosa Mammel Rahmenplan I, II, III. für deutsch-ungarische Kindergarten
(Budapest, 1995.)
- Susanne Stöcklin-Meier Eins, zwei, drei, ritsche, ratsche, rei
(München, 2004.)

Legitimációs záradék**ZÁRADÉK**

Készítette: Gregolits Melinda
intézményvezető

Kelt: 2021.09.27.

Ph.

A Pedagógia Program módosításának oka a jogszabályi változások.

Az Nkt. 25.§. (4) alapján a Nefelejcs Német Nemzetiségi Óvoda nevelőtestülete határozatképes ülésén készült jegyzőkönyvben szereplő 100 %-os igenlő elfogadó határozat alapján 2021. év 10. hó 01. napján a Pedagógiai Programot 8/2021. határozatszámom elfogadta. Az elfogadás tényét a nevelőtestület képviselői az alábbiakban hitelesítő aláírásukkal tanúsítják.

.....
nevelőtestület képviselője

.....
nevelőtestület képviselője

.....
nevelőtestület képviselője

.....
nevelőtestület képviselője

Kelt: .....

.....
óvodavezető

P.H.

Az elfogadott Pedagógiai Program kihirdetésének napja:

.....